

Γνωριμία με τα ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ και τη ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

**ΓΝΩΡΙΜΙΑ
ΜΕ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
& ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ**

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

**ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ**

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ & ΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Συγγραφή:	<i>Μαρία Χαραλάμπους Καθηγήτρια Οικονομικών</i>
Επιστημονικός συνεργάτης:	<i>Σωφρόνης Κληρίδης Ακαδημαϊκός Πανεπιστημίου Κύπρου</i>
Εποπτεία:	<i>Ζιαννέτ Καλακουτή-Χατζηιωσήφ, Επιθεωρήτρια Οικονομικών Μαθημάτων</i>
Γλωσσική επιμέλεια:	<i>Δρ. Ειρήνη Ροδοσθένους Προϊστάμενη Τομέα Μεταναστευτικής Βιογραφίας Άντρια Κούμα-Αθανασίου, Φανή Γεώργη Λειτουργοί Τομέα Μεταναστευτικής Βιογραφίας</i>
Σχεδιασμός εξωφύλλου:	<i>Χρύσης Σιαμμάς Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων</i>
Επιμέλεια έκδοσης:	<i>Μαρίνα Άστρα Ιωάννου Λειτουργός Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων</i>
Συντονισμός έκδοσης:	<i>Χρίστος Παρπούνας Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων</i>
Συντονισμός έκδοσης 2023:	<i>Δρ Πέτρος Γεωργιάδης Συντονιστής Υπηρεσίας Ανάπτυξης Προγραμμάτων</i>

Σημείωση: Χρησιμοποιήθηκε υλικό από τα βιβλία: *Οικονομικά, Α΄ Λυκείου, Έκδοση Υ.Α.Π και Λογιστική, Α΄ Λυκείου, Έκδοση Υ.Α.Π.*

Α΄ Έκδοση 2021
Ανατύπωση 2023

Εκτύπωση: PRESSPACK ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

© ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ISBN: 978-9963-54-300-7

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έκδοση του βιβλίου της Α΄ Λυκείου «Γνωριμία με τα Οικονομικά και τη Λογιστική» προέκυψε από τα νέα δεδομένα στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού και του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σχολείων της Κύπρου. Σύμφωνα με τα αριθμητικά στοιχεία, υπάρχει μεγάλος αριθμός παιδιών που φοιτά στα σχολεία μας και δεν έχει ως πρώτη γλώσσα την Ελληνική, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ιδιαίτερες ανάγκες στήριξης στα μαθήματα διδασκαλίας τους.

Το Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας στοχεύει και υλοποιεί δράσεις που αποσκοπούν στην ένταξη των μαθητών/μαθητριών με μεταναστευτική βιογραφία, και γενικότερα των μαθητών/μαθητριών που χρήζουν στήριξης, στο κυπριακό εκπαιδευτικό σύστημα. Το βιβλίο «Γνωριμία με τα Οικονομικά και τη Λογιστική», αδιαμφισβήτητα, αποτελεί ένα πολύτιμο διδακτικό εγχειρίδιο που θα στηρίξει το έργο των εκπαιδευτικών στην καθημερινή τους πρακτική στις αίθουσες διδασκαλίας.

Εκτιμούμε ότι, με την κατάλληλη ταξινόμηση της ύλης, την απλοποίηση της ελληνικής γλώσσας και τη χρήση πλούσιας εικονογράφησης και ασκήσεων, το βιβλίο αυτό θα βοηθήσει στην κατανόηση βασικών οικονομικών και λογιστικών εννοιών, καθώς και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και αυτενέργειας μαθητών/μαθητριών με μεταναστευτική βιογραφία.

Στην έκδοση αυτή έχουν ληφθεί υπόψη παρατηρήσεις και εισηγήσεις των Ακαδημαϊκών Δρος Σωφρόνη Κληρίδη, Δρος Κώστα Χατζηγιάννη, καθώς και των Εκπαιδευτικών Ελένης Κουζαλή-Σωτηρίου, Βίκυς Βλαδιμήρου-Παναγιώτου, Δέσπως Παπαέτη-Γεωργίου, Ροδούλας Μιχαηλίδου και Έλενας Δημητρίου και τους ευχαριστούμε για τη βοήθειά τους.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνω τόσο στην Επιθεωρήτρια Οικονομικών Μαθημάτων κα Ζιαννέτ Καλακουτή Χατζηιωσήφ που είχε την εποπτεία του βιβλίου, όσο και στην Καθηγήτρια Οικονομικών κα Μαρία Χαραλάμπους η οποία ανέλαβε τη συγγραφή του βιβλίου. Αναμφίβολα, οι προαναφερθείσες εργάστηκαν με μοναδικό ζήλο και αγάπη για την έκδοση του βιβλίου αυτού.

Τέλος εκφράζω ευχαριστίες στην Προϊστάμενη και τις Λειτουργούς του Τομέα Μεταναστευτικής Βιογραφίας για τη διακριτική, αλλά συνάμα στοχευμένη συμβολή τους σχετικά με την ολοκλήρωση του εν λόγω βιβλίου.

Δρ Κυπριανός Δ. Λούης
Διευθυντής Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

1.	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	7
2.	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	37
3.	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	49
4.	ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΙΜΩΝ	77

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ

5.	ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΞΙΣΩΣΗ	119
6.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	133

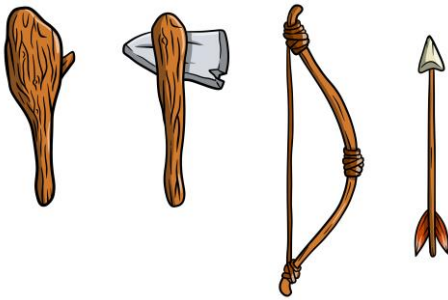

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

- 1.1. Εισαγωγή**
- 1.2. Οικονομική Δραστηριότητα**
- 1.3. Ανάγκες**
- 1.4. Αγαθά**
- 1.5. Οικονομικό Πρόβλημα και Στενότητα**
- 1.6. Επιλογή και Κόστος Ευκαιρίας**
- 1.7. Οικονομική Αρχή**

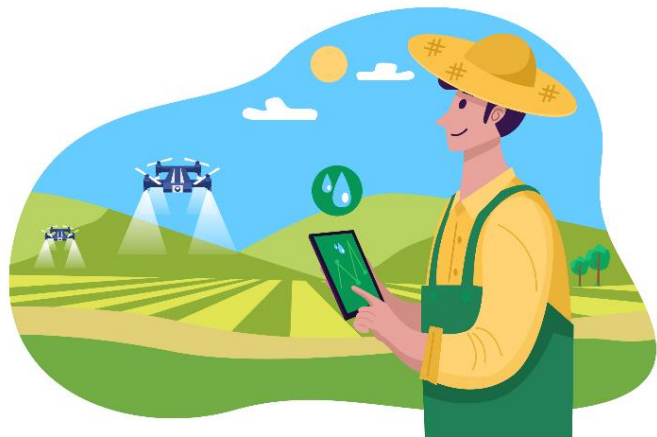
1.1. Εισαγωγή

Από τη δημιουργία του ο άνθρωπος άρχισε τον αγώνα για επιβίωση. Ο πρωτόγονος άνθρωπος αισθανόταν φόβο και ανασφάλεια. Για να ζήσει έπρεπε να εξασφαλίσει τροφή, στέγη, ζεστασιά.

Έπρεπε να εργαστεί σκληρά και να βρει τα μέσα για να προστατευθεί από το περιβάλλον του και να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής του. Επινόησε τα εργαλεία και έτσι ο άνθρωπος άρχισε σιγά σιγά να προοδεύει. Κάθε φορά που ανακάλυπτε κάποιον πιο βολικό ή πιο εύκολο τρόπο για να εξυπηρετείται, εγκατέλειπε τον προηγούμενο τρόπο. Άρχισε να καλλιεργεί το έδαφος για να παράγει περισσότερη τροφή, να βρίσκει μεθόδους για να αποθηκεύει τροφή, να κατασκευάζει πιο ασφαλή καλύβια και να μετακινείται από περιοχή σε περιοχή.

Η συνεχής πρόοδος τον βοήθησε στη βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας της γης, στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, της βιομηχανίας και στο τέλος των υπηρεσιών. Σήμερα ο άνθρωπος δεν προλαβαίνει να παρακολουθεί την πρόοδο της επιστήμης και την εξέλιξη της τεχνολογίας.

1.2. Οικονομική Δραστηριότητα

Με το πέρασμα του χρόνου, ο άνθρωπος ανέπτυξε πάρα πολλές δραστηριότητες, οι οποίες διακρίνονται σε οικονομικές και μη οικονομικές.

Κοιτάξτε τις δύο εικόνες.

*Κάποιος κάνει βόλτα με το μηχανάκι του και κάποιος άλλος μεταφέρει πίτσες.
Ποια διαφορά υπάρχει μεταξύ τους;*

Οικονομική Δραστηριότητα είναι η δραστηριότητα της παραγωγής, ή της αγοράς, ή της πώλησης αγαθών και υπηρεσιών.

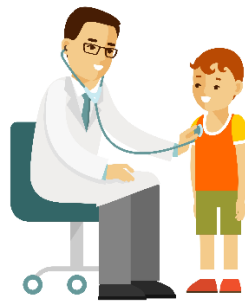
Για να θεωρείται μια δραστηριότητα οικονομική πρέπει:

1. να καταβάλλεται κόπος και
2. να υπάρχει αντάλλαγμα (χρήμα).

Παραδείγματα οικονομικών δραστηριοτήτων:

Ένας σεφ μαγειρεύει.

Ένα παιδί επισκέπτεται τον γιατρό.

Ένας ανθοπώλης παραδίδει ένα μπουκέτο λουλούδια.

Μια οικογένεια φωνίζει τρόφιμα.

Ένας κτηνοτρόφος περιποιείται τα ζώα του.

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1: Να σημειώσετε ✓ όπου υπάρχει οικονομική δραστηριότητα.

Μια κυρία πάει βόλτα το σκυλί της.

Ένας κηπουρός εργάζεται.

Μια οικογένεια φωνίζει παιχνίδια.

Ένας κύριος ταιΐζει τις κότες του.

Μια μαμά αγοράζει ψάρια για τα παιδιά της.

Μια οδοντίατρος εξετάζει έναν ασθενή.

Άσκηση 2: Να γράψετε σε κάθε εικόνα «Οικονομική» ή «Μη Οικονομική» όταν η δραστηριότητα είναι οικονομική ή μη οικονομική αντίστοιχα.

α. Μια μαμά προσλαμβάνει μια νταντά.

.....

β. Μια μαμά ταιΐζει το μωράκι της.

.....

γ. Ένας κύριος ψαρεύει για χόμπι.

.....

δ. Ένας ψαράς ψαρεύει για την ψαραγορά του.

.....

ε. Ένας ελαιοχρωματιστής εργάζεται.

.....

στ. Ένας ιδιοκτήτης βάφει το σπίτι του.

.....

Άσκήσεις: 1, 2
Σελ.: 31

1.3. Ανάγκες

Κοιτάξτε την πιο κάτω εικόνα:

Ο Γιωργάκης ήθελε πολύ να πάει μια βόλτα με το ποδήλατό του. Δυστυχώς τα λάστιχα του ποδηλάτου του είναι ξεφούσκωτα.

Πώς νιώθει ο Γιωργάκης;

Τι πρέπει να κάνει ο Γιωργάκης για να νιώσει καλύτερα;

Ανάγκη είναι το δυσάρεστο αίσθημα που δημιουργείται από μια έλλειψη και συνοδεύεται από την προσπάθεια εξουδετέρωσής της.

Με άλλα λόγια, ανάγκη είναι ό,τι θέλει ή επιθυμεί κανείς και προσπαθεί να το αποκτήσει.

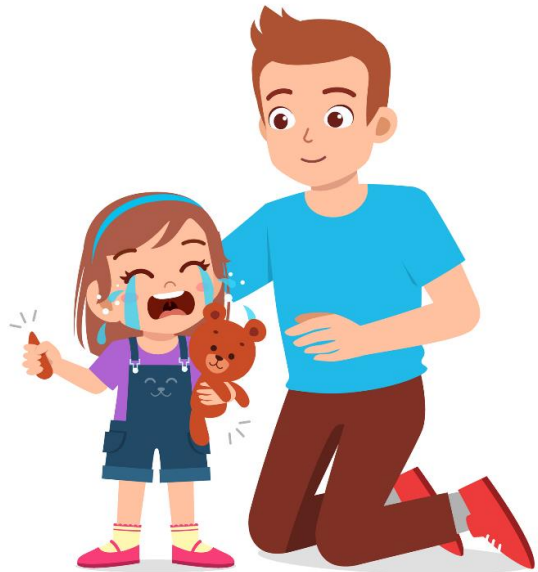
Μελετήστε ακόμη ένα παράδειγμα.

Η Αννούλα μόλις βρήκε το αρκουδάκι της σκισμένο. Αγαπούσε πολύ το αρκουδάκι της.

Πώς νιώθει η Αννούλα;

Τι πρέπει να κάνει η Αννούλα για να νιώσει καλύτερα;

Πιστεύετε ότι μόνο τα μικρά παιδιά έχουν ανάγκες; Τι ανάγκες έχουν οι ενήλικες;

Δυσάρεστο
αίσθημα

Έλλειψη

Εξουδετέρωση

Η ανάγκη, λοιπόν, είναι ένα δυσάρεστο αίσθημα που το νιώθουμε όταν κάτι μας λείπει.

Κοιτάξτε τις πιο κάτω εικόνες:

Ένα ζευγάρι επισκέπτεται ένα κατάστημα ηλεκτρικών ειδών για να αγοράσει πλυντήριο.

Ποια μπορεί να είναι η ανάγκη που έχουν;

Τι θα συμβεί αν δεν ικανοποιήσει την ανάγκη του το ζευγάρι;

Ένα άλλο ζευγάρι επισκέπτεται μια υπεραγορά για να αγοράσει τρόφιμα.

Ποια μπορεί να είναι η ανάγκη που έχουν;

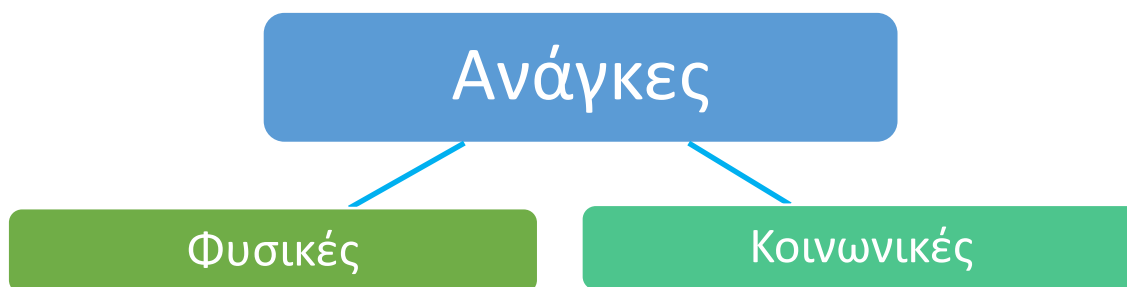
Τι θα συμβεί αν δεν ικανοποιήσει την ανάγκη του το ζευγάρι;

Εντοπίζετε κάποια διαφορά στις ανάγκες των δύο ζευγαριών;

Οι ανάγκες διακρίνονται σε δύο κατηγορίες και εύκολα αναγνωρίζονται μεταξύ τους διάκριση.

Οι φυσικές ανάγκες είναι απαραίτητες για την επιβίωση του ανθρώπου. Ονομάζονται και ανάγκες επιβίωσης ή ανάγκες ύπαρξης.

Είναι σχεδόν συγκεκριμένες, δηλαδή είναι η τροφή, η στέγη, η ένδυση και η υπόδηση.

Είναι σταθερές και όλοι οι άνθρωποι, όλων των ηλικιών, από όλες τις χώρες τις χρειάζονται.

Δημιουργούνται από τη φύση του ανθρώπου και τις είχε ακόμα και ο πρωτόγονος άνθρωπος.

Οι κοινωνικές ανάγκες δεν είναι απαραίτητες για την επιβίωση του ανθρώπου. Πρόκειται για ανάγκες μόρφωσης, επικοινωνίας, ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, καλλωπισμού κ.α.

Είναι απεριόριστες και αυξάνονται συνεχώς.

Είναι διαφορετικές για τον κάθε άνθρωπο και αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.

Δημιουργούνται λόγω της κοινωνικής συμβίωσης του ανθρώπου και της εξέλιξης του πολιτισμού.

*Πρώτα
ικανοποιούνται οι
βασικές ανάγκες
και μετά οι
κοινωνικές
ανάγκες.*

Φυσικές ανάγκες θεωρούνται κυρίως οι εξής:

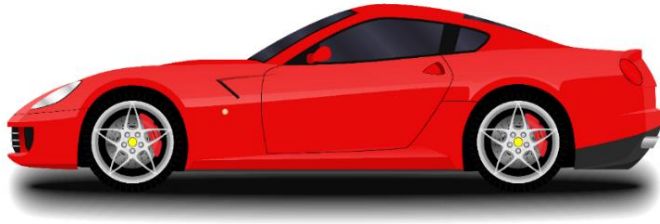
Ενώ, οι κοινωνικές ανάγκες είναι απεριόριστες. Μερικά παραδείγματα είναι:

Κάποιοι έχουν ανάγκη να παίξουν ένα ηλεκτρονικό παιχνίδι.

Κάποιοι έχουν ανάγκη να διαβάσουν ένα βιβλίο.

Κάποιοι έχουν ανάγκη να αγοράσουν ένα αυτοκίνητο.

Κάποιοι έχουν ανάγκη να αγοράσουν έπιπλα για το σπίτι τους.

Κάποιοι έχουν ανάγκη να πάνε διακοπές και να ταξιδέψουν στο εξωτερικό.

Κάποιοι έχουν ανάγκη να παρακολουθήσουν μια συναυλία.

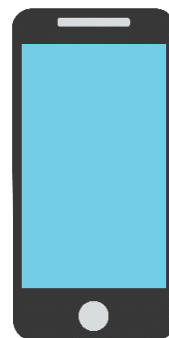
Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να γράψετε **Φ** όταν η ανάγκη είναι φυσική ή **Κ** όταν η ανάγκη είναι κοινωνική με βάση το αγαθό που απεικονίζεται.

Γάλα

Κινητό τηλέφωνο

Κοσμήματα

Σπίτι

Μπλούζα

Κότερο

Άσκηση 2:

Να γράψετε κάτω από κάθε εικόνα «Φυσική» ή «Κοινωνική» ανάγκη ανάλογα με το αγαθό που απεικονίζεται.

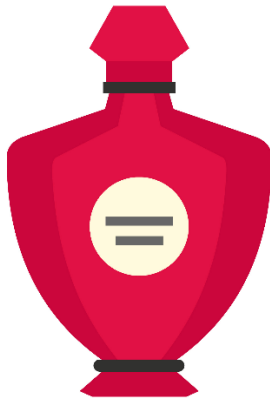
α. Φρούτα

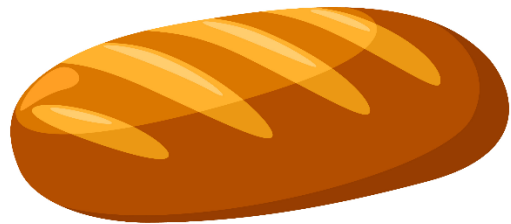
β. Παπούτσια

γ. Άρωμα

δ. Ψωμί

ε. Βιβλία

στ. Πολυθρόνα

Άσκήσεις: 3, 4
Σελ.: 32

1.4. Αγαθά

Οι ανάγκες ικανοποιούνται με τη χρήση κάποιων αγαθών.

Για παράδειγμα, κάποιος που έχει ανάγκη να παίξει ποδόσφαιρο, χρειάζεται μια μπάλα. Κάποιος άλλος που έχει ανάγκη να μιλήσει με τους φίλους του, χρειάζεται ένα κινητό τηλέφωνο.

Αγαθά είναι τα μέσα που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους.

Κοιτάξτε τις πιο κάτω εικόνες και συζητήστε:

Σε κάθε γραμμή υπάρχουν δύο εικόνες. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ τους;

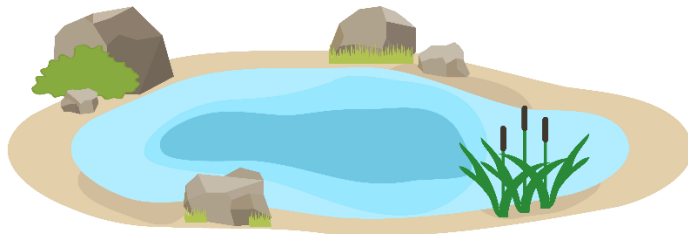
Φάρμακα

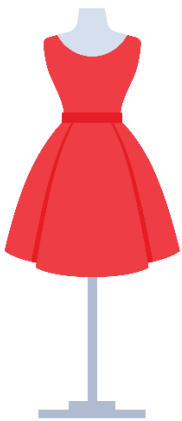
Επίσκεψη στον προσωπικό γιατρό

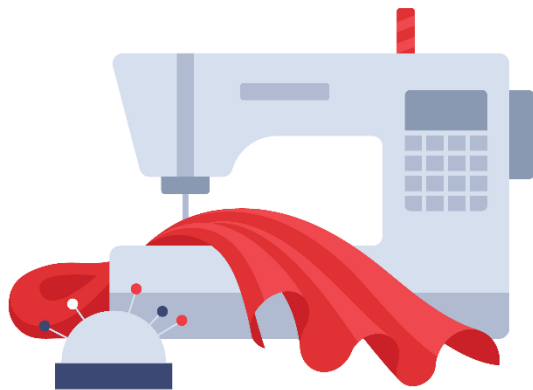
Εμφιαλωμένο νερό
σε μπουκάλι

Νερό από το ποτάμι

Φόρεμα

Ραπτομηχανή

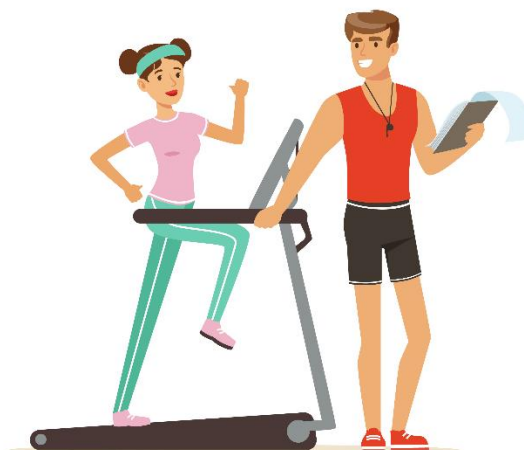

Τα αγαθά διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- α) Υλικά ή υπηρεσίες (άυλα αγαθά).
- β) Οικονομικά ή ελεύθερα αγαθά.
- γ) Καταναλωτικά ή παραγωγικά αγαθά.

Υλικά αγαθά είναι τα αγαθά που έχουν υλική υπόσταση.

Υπηρεσίες (ή άυλα αγαθά) είναι τα αγαθά που δεν έχουν υλική υπόσταση.

Για παράδειγμα, για την ικανοποίηση της ανάγκης για γυμναστική, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένας διάδρομος γυμναστικής (υλικό αγαθό) ή και οι υπηρεσίες ενός γυμναστή (άυλο αγαθό).

Επίσης, για την ικανοποίηση της ανάγκης για μόρφωση, μπορούν να χρησιμοποιηθούν βιβλία (υλικά αγαθά) ή και οι υπηρεσίες ενός εκπαιδευτικού (άυλο αγαθό).

Ελεύθερα αγαθά είναι τα αγαθά που υπάρχουν ελεύθερα στη φύση και προσφέρονται στον άνθρωπο δωρεάν, χωρίς να χρειάζεται να καταβάλει κόπο, χρόνο ή χρήμα για να τα αποκτήσει.

Μανιτάρια του δάσους

Οικονομικά αγαθά είναι τα αγαθά τα οποία για να τα αποκτήσει ο άνθρωπος χρειάζεται να καταβάλει κόπο, χρόνο ή χρήμα.

Λαχανικά από το μανάβικο

Καταναλωτικά αγαθά είναι τα αγαθά που χρησιμοποιούνται από τους τελικούς καταναλωτές για την ικανοποίηση των αναγκών τους.

Ξύλινη καρέκλα για οικιακή χρήση

Παραγωγικά αγαθά είναι τα αγαθά που χρησιμοποιούνται από τους παραγωγούς για την παραγωγή άλλων αγαθών.

Ξυλεία για κατασκευή επίπλων

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να χαρακτηρίσετε το αγαθό που παρουσιάζει κάθε εικόνα ως «Υλικό» ή «Άυλο».

α. Υπηρεσίες αποθηκάριου

.....

β. Κουτιά αποθήκευσης

.....

γ. Εργασία επιπλοποιού

.....

δ. Τραπέζι

.....

ε. Υλικά βαψίματος

.....

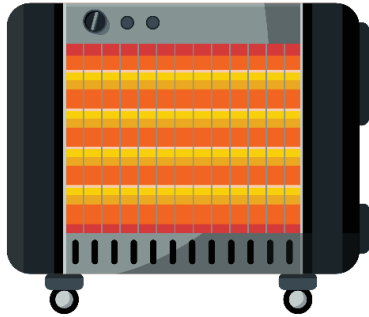

στ. Υπηρεσίες ελαιοχρωματιστή

.....

Άσκηση 2:

Να χαρακτηρίσετε το αγαθό που παρουσιάζει κάθε εικόνα ως «Οικονομικό» ή «Ελεύθερο».

α. Ηλεκτρική θέρμανση

.....

β. Θερμότητα του ήλιου

.....

γ. Ψάρια από τη θάλασσα

.....

δ. Ψάρια από την ψαγαγορά

.....

ε. Λουλούδια από τη φύση

.....

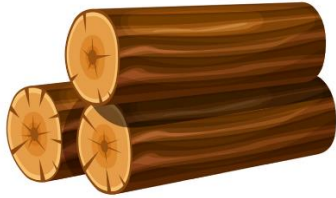

στ. Λουλούδια από το ανθοπωλείο

.....

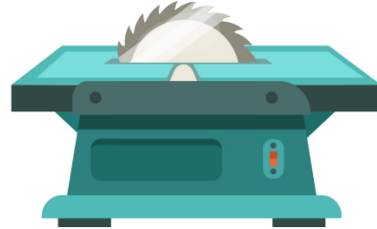
Άσκηση 3:

Να χαρακτηρίσετε το αγαθό που παρουσιάζει κάθε εικόνα ως «Καταναλωτικό» ή «Παραγωγικό».

α. Ξύλα για τζάκι σπιτιού

β. Ξυλοκοπτική μηχανή

γ. Γάλα για γιαούρτι

δ. Γάλα για πρωινό

ε. Φράουλες για επιδόρπιο

στ. Φράουλες για μαρμελάδα

Άσκηση 4:

Να κυκλώσετε τα είδη αγαθών που παρουσιάζει η εικόνα, όπως το παράδειγμα.

α. Τσιμεντομηχανή

1. Υλικό ή άυλο.
2. Οικονομικό ή ελεύθερο.
3. Καταναλωτικό ή παραγωγικό.

β. Φόρεμα

1. Υλικό ή άυλο.
2. Οικονομικό ή ελεύθερο.
3. Καταναλωτικό ή παραγωγικό.

γ. Φως του ήλιου (για φωτοβολταϊκά)

1. Υλικό ή άυλο.
2. Οικονομικό ή ελεύθερο.
3. Καταναλωτικό ή παραγωγικό.

δ. Ταξιδιωτικές αποσκευές

1. Υλικό ή άυλο.
2. Οικονομικό ή ελεύθερο.
3. Καταναλωτικό ή παραγωγικό.

Ασκήσεις: 5, 6
Σελ.: 33

1.5. Οικονομικό Πρόβλημα και Στενότητα

Παρατηρώντας γύρω μας, καταλαβαίνουμε ότι υπάρχουν περιορισμένοι πόροι για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Δεν μπορούμε να αποκτήσουμε ό,τι επιθυμούμε. Ακόμη και ο πιο πλούσιος άνθρωπος του κόσμου δεν μπορεί να το κάνει αυτό.

Αυτό προκύπτει από την ανεπάρκεια των συντελεστών παραγωγής (όπως πρώτες ύλες, κεφάλαιο, φυσικοί πόροι), η οποία προκαλεί ανεπάρκεια αγαθών και υπηρεσιών, δηλαδή **στενότητα**. Έτσι, οι άνθρωποι, φτωχοί και πλούσιοι, βρίσκονται αντιμέτωποι με το Οικονομικό Πρόβλημα, το οποίο είναι:

«Πώς οι άνθρωποι θα αντιμετωπίσουν τις απεριόριστες τους ανάγκες με τα περιορισμένα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους».

Το Οικονομικό Πρόβλημα μεγαλώνει συνεχώς για τους πιο κάτω λόγους:

- **Αύξηση του πληθυσμού.** Όσο μεγαλύτερος είναι ο πληθυσμός, τόσο μεγαλύτερο είναι και το Οικονομικό Πρόβλημα, γιατί αυξάνονται ακόμη περισσότερο οι ανάγκες των ανθρώπων.
- **Υπερβολική σπατάλη των διαθέσιμων πόρων σε καταστροφικούς πολέμους.** Κατά τη διάρκεια των πολέμων, οι διαθέσιμοι πόροι μειώνονται με αποτέλεσμα να μειώνονται και τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους οι άνθρωποι για ικανοποίηση των αναγκών τους.
- **Εξάντληση ορισμένων πηγών πρώτων υλών και ενέργειας.** Η αυξημένη χρήση πρώτων υλών και ενέργειας, όπως το πετρέλαιο, έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των διαθέσιμων μέσων που απαιτούνται για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών.
- **Έλλειψη κεφαλαίων και σύγχρονης τεχνολογίας.** Όταν τα κεφάλαια και η τεχνολογία είναι περιορισμένα, τότε περιορισμένα είναι και τα διαθέσιμα μέσα για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών. Αντίθετα, η πρόοδος της τεχνολογίας αυξάνει την παραγωγικότητα και μειώνει το οικονομικό πρόβλημα.

1.6. Επιλογή και Κόστος Ευκαιρίας

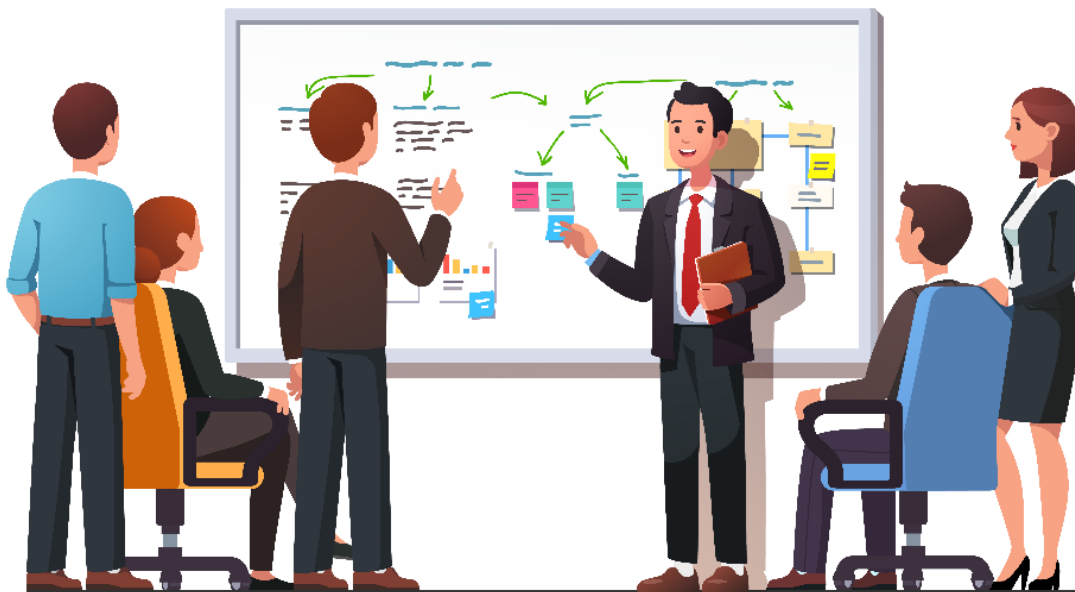
Οικονομική Επιστήμη είναι η επιστήμη που μελετά τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία διαχειρίζεται τους περιορισμένους πόρους της.

Αν κάνετε μια βόλτα στη γειτονιά σας, κοιτάξε γύρω σας και αναζητήστε πώς συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, τι κάνουν με τα χρήματα που έχουν, αν εργάζονται, ποιες οικονομικές δραστηριότητες κάνουν.

Το σύνολο των ενεργειών των ανθρώπων που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν τα μέσα για να ζήσουν, λέγεται **Οικονομία**.

Ο επιστήμονας που μελετά την Οικονομική Επιστήμη λέγεται **Οικονομολόγος**.

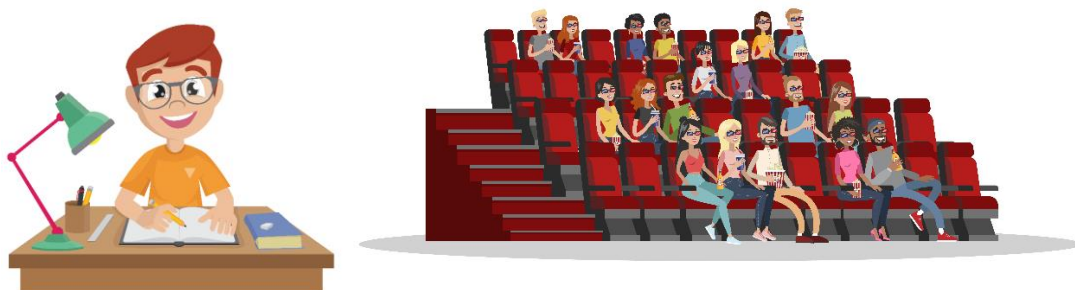
Οι οικονομολόγοι, για κάθε ενέργεια που πραγματοποιείται, λαμβάνουν υπόψη και τις ενέργειες που θυσιάζονται για να πραγματοποιηθεί αυτή η ενέργεια.

Αυτή η θυσία ονομάζεται κόστος ευκαιρίας και πρόκειται για το όφελος που στερείται κανείς από την αμέσως επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση για τον ίδιο.

Κόστος ευκαιρίας είναι αυτό από το οποίο πρέπει να παραιτηθεί κανείς, να θυσιάσει κάτι δηλαδή, για να αποκτήσει κάτι άλλο.

Παράδειγμα:

Ο Νικόλας προτίμησε να μείνει στο σπίτι του να διαβάσει, παρά να επισκεφθεί τον κινηματογράφο με τους φίλους του και να παρακολουθήσει μια ταινία.

Προσοχή όμως! Όταν το άτομο έχει πολλές εναλλακτικές λύσεις, το κόστος ευκαιρίας είναι το όφελος αποκλειστικά της αμέσως καλύτερης εναλλακτικής λύσης που έχει.

Παράδειγμα:

Ο Μάρκος είχε τις εξής επιλογές κατά σειρά προτεραιότητας:

1) να ανακυκλώσει πλαστικά είδη, 2) να πάει στην πρόβα μουσικής ή 3) να παίξει ποδόσφαιρο με τους φίλους του. Επιλέγοντας την ανακύκλωση, το κόστος ευκαιρίας του ήταν η διασκέδαση που θα είχε από την πρόβα μουσικής.

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Η Μαρίνα είχε τις εξής επιλογές κατά σειρά προτεραιότητας για να περάσει το Σαββατόβραδό της:

- 1) Να παίξει με τη μικρή της αδερφή
- 2) Να μελετήσει για το σχολείο με τους συμμαθητές της
- 3) Να πάει σε παιδικά γενέθλια

Τελικά επέλεξε να παίξει με τη μικρή της αδερφή.

Να γράψετε ποιο είναι το κόστος ευκαιρίας της Μαρίνας, δικαιολογώντας την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

Άσκηση 2:

Ο Κώστας ξόδεψε το ποσό των €50 που είχε, αγοράζοντας σχολικά είδη αντί παιχνίδια. Το κόστος ευκαιρίας που είχε ήταν τα παιχνίδια ή το ποσό των €50; Να γράψετε ποια είναι η ορθή απάντηση για το κόστος ευκαιρίας του Κώστα, δικαιολογώντας την απάντησή σας.

.....

.....

.....

.....

Ασκήσεις: 7-10
Σελ.: 34, 35

1.7. Οικονομική Αρχή

Σύμφωνα με το οικονομικό πρόβλημα, οι ανάγκες των ατόμων είναι πάντοτε περισσότερες από τα μέσα που διαθέτει η οικονομία για να τις ικανοποιήσει. Λόγω της δυσαναλογίας αυτής πρέπει πάντοτε να γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των παραγωγικών πόρων. Επιβάλλεται δηλαδή η εφαρμογή της λεγόμενης **Οικονομικής Αρχής ή Οικονομικού Αξιώματος**.

Οικονομική Αρχή είναι η επιδίωξη του μεγαλύτερου δυνατού αποτελέσματος με τη μικρότερη δυνατή θυσία.

Παραδείγματα:

Οι καταναλωτές επιδιώκουν να αγοράσουν όσο το δυνατό περισσότερα αγαθά δαπανώντας όσο το δυνατό λιγότερο εισόδημα.

Μια παραγωγός επιδιώκει όσο το δυνατό μεγαλύτερη παραγωγή και κέρδος, με όσο το δυνατό μικρότερο κόστος.

Ένας ιδιοκτήτης εταιρείας ταξί επιδιώκει να ικανοποιήσει όσο το δυνατό περισσότερους πελάτες με όσο το δυνατό λιγότερα καύσιμα.

Ένας μαθητής επιδιώκει να πετύχει όσο το δυνατό υψηλότερο βαθμό σε ένα διαγώνισμα με όσο το δυνατό λιγότερο διάβασμα.

Ασκήσεις: 11, 12
Σελ.: 35, 36

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να σημειώσετε ΝΑΙ ή ΟΧΙ, αν η κάθε πρόταση αποτελεί οικονομική δραστηριότητα.

α)	Ένας κύριος παρακολουθεί ταινία στην τηλεόραση.	
β)	Ένας νεαρός παρακολουθεί ταινία στον κινηματογράφο.	
γ)	Μια κυρία χορεύει επαγγελματικά.	
δ)	Ένας οδηγός ταξί μεταφέρει επιβάτες.	
ε)	Ένας μπαμπάς παίζει με τα παιδιά του στο πάρκο.	
στ)	Ένας μεταφορέας παραδίδει παιχνίδια στο πάρκο.	
ζ)	Δύο παιδιά αγοράζουν σχολικά είδη.	
η)	Μια μαμά ετοιμάζει πρωινό για την οικογένειά της.	
θ)	Ένας μαθητής αγοράζει φαγητό από την καντίνα.	

Άσκηση 2:

Να γράψετε ΟΡΘΟ ή ΛΑΘΟΣ στις προτάσεις που ακολουθούν.

α)	Οικονομική δραστηριότητα υπάρχει όταν καταβάλλεται κόπος και προσφέρεται κάτι σε αντάλλαγμα.	
β)	Όσοι εργάζονται ασκούν οικονομική δραστηριότητα.	
γ)	Οικονομική δραστηριότητα υπάρχει και όταν κάποιος ξοδεύει τα χρήματά του.	

Άσκηση 3:

Να γράψετε **Φ** ή **Κ** δίπλα σε κάθε αγαθό, ανάλογα με το αν ικανοποιεί Φυσική ή Κοινωνική ανάγκη.

α)	Τηλεόραση	
β)	Παντελόνι	
γ)	Ρολόι	
δ)	Αυτοκίνητο	
ε)	Εκπαίδευση	
στ)	Φόρεμα	
ζ)	Νερό	
η)	Ποδόσφαιρο	

Άσκηση 4:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

4.1. Οι φυσικές ανάγκες:

- α) Είναι απεριόριστες.
- β) Αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου.
- γ) Δημιουργούνται λόγω της εξέλιξης του πολιτισμού.
- δ) Υπήρχαν και στον πρωτόγονο άνθρωπο.

4.2. Οι κοινωνικές ανάγκες:

- α) Ονομάζονται και ανάγκες ύπαρξης.
- β) Είναι ίδιες για όλους τους ανθρώπους.
- γ) Αυξάνονται συνεχώς.
- δ) Δημιουργούνται από τη φύση του ανθρώπου.

4.3. Παράδειγμα αγαθού που ικανοποιεί φυσική ανάγκη είναι:

- α) Η κιθάρα.
- β) Η κατοικία.
- γ) Η τσάντα.
- δ) Η γυμναστική.

Άσκηση 5:

Να σημειώσετε τρία ✓ σε κάθε κατηγορία αγαθού που αναλογεί το κάθε γράμμα.

		Υλικό	Άυλο	Ελεύθερο	Οικονομικό	Καταναλωτικό	Παραγωγικό
α)	Μεταφορά μέσω λεωφορείου						
β)	Οξυγόνο από ατμοσφαιρικό αέρα						
γ)	Εργαλεία ξυλουργού						
δ)	Οικογενειακό αυτοκίνητο						
ε)	Φωτοτυπική μηχανή επιχείρησης						
στ)	Πουλερικά από κυνήγι						
ζ)	Κοχύλια της θάλασσας για κολιέ						
η)	Κρέας από κρεοπωλείο						
θ)	Άνεμος για αιολικά πάρκα						

Άσκηση 6:

Να γράψετε ΟΡΘΟ ή ΛΑΘΟΣ στις προτάσεις που ακολουθούν.

α)	Ελεύθερα αγαθά είναι τα αγαθά που προσφέρονται δωρεάν από το κράτος.	
β)	Τα άυλα αγαθά είναι τα αγαθά που δεν έχουν υλική υπόσταση.	
γ)	Τα καταναλωτικά αγαθά βοηθούν στην παραγωγή άλλων αγαθών.	

Άσκηση 7:

Να αντιστοιχίσετε τα γράμματα της Στήλης Α΄ με τους αριθμούς της Στήλης Β΄. Κάθε γράμμα αντιστοιχεί σε έναν αριθμό.

ΣΤΗΛΗ Α΄		ΣΤΗΛΗ Β΄	
α.	Οικονομικό πρόβλημα	1.	Είναι ο τρόπος μελέτης της κοινωνίας σχετικά με τη διαχείριση των περιορισμένων της πόρων.
β.	Οικονομία	2.	Είναι η αδυναμία του ανθρώπου να ικανοποιήσει τις απεριόριστες του ανάγκες με τα περιορισμένα μέσα που διαθέτει.
γ.	Οικονομική επιστήμη	3.	Είναι το σύνολο των ενεργειών του ανθρώπου για να εξασφαλίσει τα μέσα για να ζήσει.

Άσκηση 8:

Να γράψετε ΟΡΘΟ ή ΛΑΘΟΣ στις προτάσεις που ακολουθούν.

α)	Το οικονομικό πρόβλημα δημιουργείται, επειδή υπάρχουν προϊόντα απούλητα.	
β)	Το οικονομικό πρόβλημα αναφέρει ότι οι ανάγκες είναι περισσότερες από τα μέσα ικανοποίησής τους.	
γ)	Στις πλούσιες χώρες δεν υπάρχει οικονομικό πρόβλημα.	

Άσκηση 9:

Να γράψετε δύο (2) λόγους αύξησης του οικονομικού προβλήματος.

.....

.....

.....

.....

Άσκηση 10:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

10.1. Κόστος ευκαιρίας ενός αγαθού είναι:

- α) Η αξία του αγαθού σε ευρώ.
- β) Τα χρήματα για την αγορά του αγαθού.
- γ) Η τιμή πώλησης του αγαθού.
- δ) Η θυσία για να αποκτηθεί το αγαθό.

10.2. Ο Μάριος επέλεξε να ολοκληρώσει την εργασία που είχε στη δουλειά του παρά να πάει σπίτι να ξεκουραστεί. Το κόστος ευκαιρίας του Μάριου είναι:

- α) Τα επιπλέον χρήματα που θα κερδίσει.
- β) Η ξεκούραση που θα είχε αν πήγαινε σπίτι.
- γ) Οι λιγότερες ώρες που θα εργαστεί την επόμενη μέρα.
- δ) Η επιβράβευση που θα πάρει από το αφεντικό του.

Άσκηση 11:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

11.1. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, ο άνθρωπος επιδιώκει να πετύχει:

- α) Το μικρότερο αποτέλεσμα με τη μικρότερη θυσία.
- β) Το μεγαλύτερο αποτέλεσμα με τη μικρότερη θυσία.
- γ) Το μεγαλύτερο αποτέλεσμα με τη μεγαλύτερη θυσία.
- δ) Το μικρότερο αποτέλεσμα με τη μεγαλύτερη θυσία.

11.2. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, σε ένα πάρκο αναψυχής:

- α) Οι γονείς θα επιδιώξουν να ευχαριστήσουν τα παιδιά τους σε όσο το δυνατό περισσότερα παιχνίδια με τα λιγότερα δυνατά χρήματα.
- β) Οι γονείς θα επιδιώξουν να ευχαριστήσουν τα παιδιά τους σε όσο το δυνατό λιγότερα παιχνίδια με τα περισσότερα δυνατά χρήματα.

Άσκηση 12:

Να συμπληρώσετε τα πιο κάτω κενά σύμφωνα με τις λέξεις που δίνονται στην παρένθεση που ακολουθεί.

- 12.1. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, οι καταναλωτές επιδιώκουν να ικανοποιήσουν όσο το δυνατό .....
(περισσότερες, λιγότερες) ανάγκες, ξοδεύοντας όσο το δυνατό .....
..... (περισσότερο, λιγότερο) εισόδημα.
- 12.2. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, οι παραγωγοί επιδιώκουν να αποκτήσουν όσο το δυνατό .....
(μεγαλύτερο, μικρότερο) κέρδος, δαπανώντας όσο το δυνατό .....
..... (μεγαλύτερο, μικρότερο) κόστος.
- 12.3. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, ένας υπάλληλος επιδιώκει να κερδίσει όσο το δυνατό .....
(ψηλότερο, χαμηλότερο) μισθό, καταναλώνοντας όσο το δυνατό .....
..... (περισσότερες, λιγότερες) ώρες εργασίας.
- 12.4. Σύμφωνα με την Οικονομική Αρχή, ένας ιδιοκτήτης υπεραγοράς επιδιώκει να πουλήσει όσο το δυνατό .....
(περισσότερα, λιγότερα) προϊόντα, πληρώνοντας όσο το δυνατό .....
..... (περισσότερα, λιγότερα) λειτουργικά έξοδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΑΡΑΓΩΓΗ

- 2.1. Έννοια Παραγωγής**
- 2.2. Διακρίσεις Παραγωγής**
- 2.3. Μετατόπιση Εργατικού Δυναμικού**

2.1. Έννοια Παραγωγής

Κοιτάξτε την πιο κάτω εικόνα. Τι παρατηρείτε ότι συμβαίνει;

Φαίνεται ότι πρόκειται για μια παραγωγική διαδικασία που αφορά τα μήλα, από τη συγκομιδή μέχρι την μετατροπή τους σε χυμό μήλου. Κάποιοι υπάλληλοι (εργασία) κόβουν τα μήλα από τα δέντρα (φυσικοί πόροι) και τα μεταφέρουν στα φορτηγά (κεφάλαιο), τα μήλα επεξεργάζονται, ελέγχονται και συσκευάζονται από τα μηχανήματα (κεφάλαιο) και διατίθενται προς πώληση από τον ιδιοκτήτη του εργοστασίου (επιχειρηματία).

Στο Κεφάλαιο 3 γίνεται αναφορά στους συντελεστές παραγωγής, οι οποίοι συμβάλλουν στην παραγωγική διαδικασία των αγαθών και των υπηρεσιών.

Παραγωγή είναι η διαδικασία κατά την οποία οι συντελεστές παραγωγής μετατρέπονται σε αγαθά και υπηρεσίες.

Όπως φαίνεται στην πιο πάνω εικόνα, στην επιχείρηση αυτή χρησιμοποιούνται και οι τέσσερις συντελεστές παραγωγής, οι οποίοι είναι:

- Εργασία
- Φυσικοί Πόροι
- Κεφάλαιο
- Επιχειρηματικότητα

2.2. Διακρίσεις Παραγωγής

Η παραγωγή διακρίνεται σε τρεις τομείς:

- α) την Πρωτογενή Παραγωγή ή τον Πρωτογενή Τομέα
- β) τη Δευτερογενή Παραγωγή ή τον Δευτερογενή Τομέα
- γ) την Τριτογενή Παραγωγή ή τον Τριτογενή Τομέα.

2.2.1 Πρωτογενής Παραγωγή ή Πρωτογενής Τομέας

Ο **Πρωτογενής Τομέας** περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες με τις οποίες ο άνθρωπος παίρνει αγαθά από τη φύση και δεν τα υποβάλλει σε κατεργασία.

Διακρίσεις Πρωτογενούς Τομέα:

- Συλλεκτική Παραγωγή
- Γεωργική Παραγωγή

Όταν τα αγαθά έχουν δημιουργηθεί χωρίς τη βοήθεια του ανθρώπου αλλά τα έχει δημιουργήσει από μόνη της η φύση, τότε η παραγωγή ονομάζεται **Συλλεκτική**. Παραδείγματα είναι:

Υλοτόμος
(Ξυλοκόπος)

Ψαράς

Ανθρακωρύχος

Συλλέκτης άλατος

Όταν τα αγαθά αυτά έχουν δημιουργηθεί με τη βοήθεια του ανθρώπου, τότε η παραγωγή ονομάζεται **Γεωργική**. Παραδείγματα είναι:

Μελισσοκόμος

Γεωργός

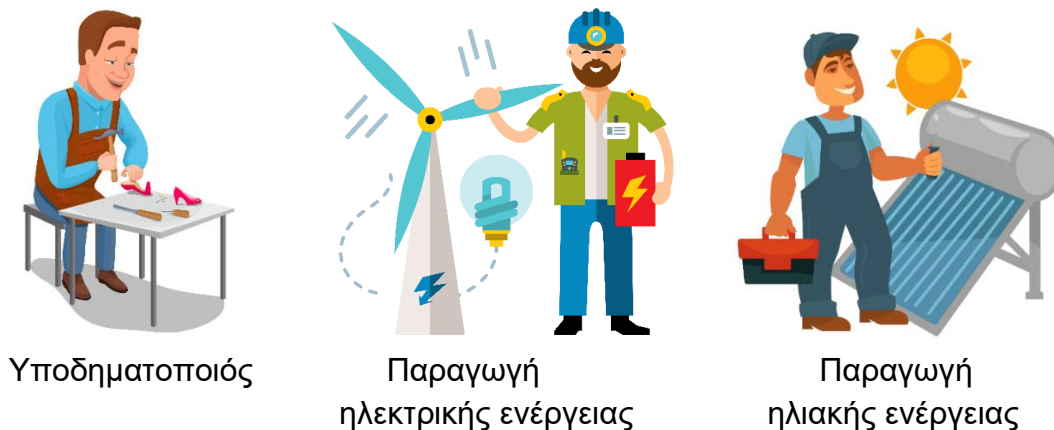
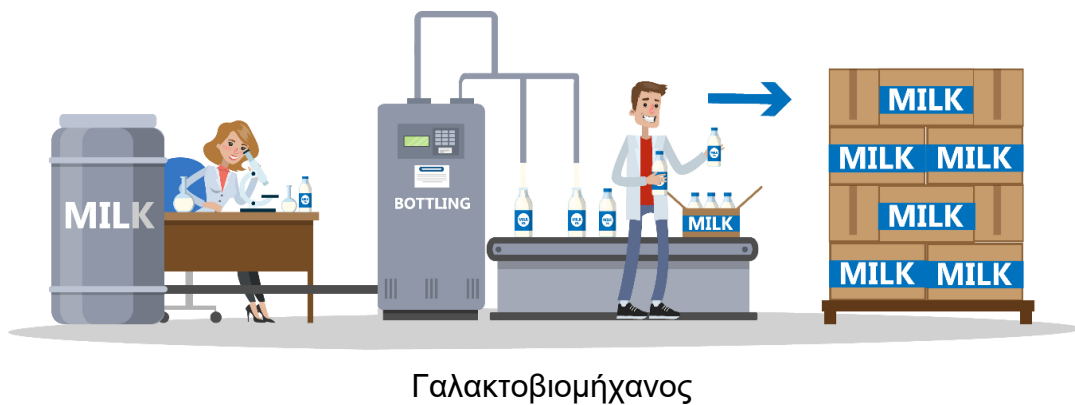
Κτηνοτρόφος

2.2.2 Δευτερογενής Παραγωγή ή Δευτερογενής Τομέας

Ο **Δευτερογενής Τομέας** περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες με τις οποίες ο άνθρωπος επεξεργάζεται και μετατρέπει τα αγαθά που παίρνει από τον Πρωτογενή τομέα, για να δημιουργήσει νέα αγαθά.

Κλάδοι Δευτερογενούς Τομέα:

- Μεταποίηση (βιομηχανία, βιοτεχνία, χειροτεχνία)
- Κατασκευές
- Παραγωγή ενέργειας

2.2.3 Τριτογενής Παραγωγή ή Τριτογενής Τομέας

Ο **Τριτογενής Τομέας** περιλαμβάνει την παροχή υπηρεσιών.

Παραδείγματα:

Καθηγητής

Κλάδοι Τριτογενούς Τομέα:

- Εμπόριο, πωλήσεις
- Μεταφορές, αποθήκευση
- Προσωπικές υπηρεσίες
- Τράπεζες
- Ασφαλιστικές επιχειρήσεις
- Τηλεπικοινωνίες
- Ξενοδοχεία
- Υπηρεσίες ψυχαγωγίας
- Δημόσιες υπηρεσίες

Ζωγράφος

Πυροσβέστης

Χημικός

Αστυνομικός

Γιατρός

Νοσοκόμα

Σερβιτόρα

Καθαρίστρια

Ηλεκτρολόγος

Αρχιτέκτονας

Δημοσιογράφος

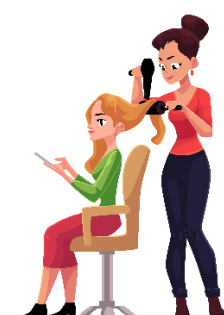
Αποθηκάριος

Γραμματέας

Φωτογράφος

Κομμώτρια

Οδηγός

Προγραμματιστής Η/Υ

Αισθητικός

Ηχολήπτης

Ηθοποιός

Κινηματογραφιστής Σκηνοθέτης

Μουσικός

Ξενοδοχοϋπάλληλος

Ποια άλλα επαγγέλματα του Τριτογενούς Τομέα γνωρίζεις;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να ονομάσετε τον Τομέα Παραγωγής σύμφωνα με το επάγγελμα που παρουσιάζει κάθε εικόνα ως «Πρωτογενή», «Δευτερογενή» ή «Τριτογενή».

α. Αμπελουργός

β. Ξεναγός

γ. Οινοβιομήχανος

δ. Τραπεζικός Υπάλληλος

ε. Πτηνοτρόφος

στ. Γλύπτης

Άσκηση 2:

Να αντιστοιχίσετε τα επαγγέλματα με τον ορθό Τομέα Παραγωγής (Πρωτογενή, Δευτερογενή και Τριτογενή).

Κοσμηματοπώλης	Μεταλλωρύχος	Χρυσοχόος
●	●	●
●	●	●
Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας

Μαρμελαδοποιός	Σεφ	Αγρότης
●	●	●
●	●	●
Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας

Άσκήσεις: 1-4
Σελ.: 46, 47

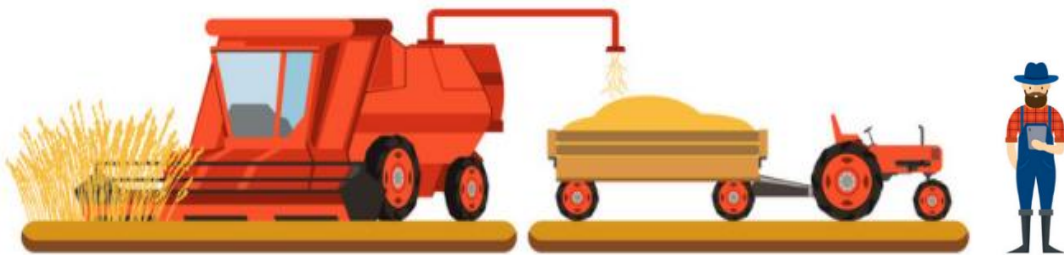
2.3. Μετατόπιση Εργατικού Δυναμικού

Κοιτάξτε τις δύο εικόνες.

Ποια διαφορά υπάρχει μεταξύ των δύο αντρών σε ό,τι αφορά τη συγκομιδή σιταριού;

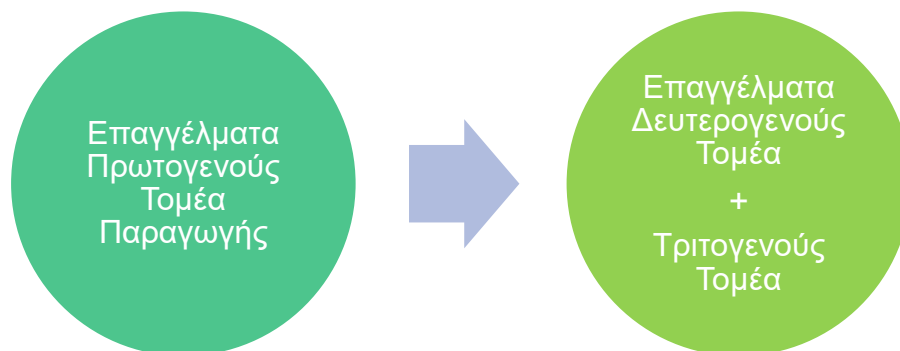
Ποια εικόνα αντικατοπτρίζει περισσότερο τη σημερινή πραγματικότητα;

Στη δεύτερη εικόνα, ο άντρας φαίνεται ότι ασχολείται με τη μεταφορά και την πώληση σιταριού παρά με τη συγκομιδή του όπως την πρώτη εικόνα, αφού αυτή πραγματοποιείται με τη βοήθεια των μηχανημάτων και της τεχνολογίας.

Σε ποιον από τους τρεις Τομείς Παραγωγής πιστεύετε ότι υπάρχει μεγαλύτερη τάση απασχόλησης;

Στην κοινωνία παρατηρείται **μετατόπιση εργατικού δυναμικού από τον πρωτογενή τομέα προς τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα παραγωγής**. Με πιο απλά λόγια, μειώνονται οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε επαγγέλματα του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία κλπ.) και αυξάνονται οι εργαζόμενοι που απασχολούνται σε επαγγέλματα του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα παραγωγής (βιομηχανία, εμπόριο κλπ.).

Τα αίτια μετατόπισης του εργατικού δυναμικού είναι:

- η ανάπτυξη του εμπορίου και
- κυρίως η βελτίωση της τεχνολογίας.

Ασκήσεις: 5-7
Σελ.: 48

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να αντιστοιχίσετε τα γράμματα της Στήλης Α΄ με τους αριθμούς της Στήλης Β΄. Κάθε γράμμα αντιστοιχεί σε έναν αριθμό.

ΣΤΗΛΗ Α΄	
α.	Πρωτογενής Τομέας Παραγωγής
β.	Δευτερογενής Τομέας Παραγωγής
γ.	Τριτογενής Τομέας Παραγωγής

ΣΤΗΛΗ Β΄	
1.	Παροχή υπηρεσιών
2.	Απόκτηση αγαθών από τη φύση
3.	Επεξεργασία ακατέργαστων υλικών και η μετατροπή τους σε άλλα αγαθά

Άσκηση 2:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

2.1. Αποτελεί κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής:

- α) Βιομηχανία
- β) Γεωργία
- γ) Χειροτεχνία
- δ) Εμπόριο

2.2. Αποτελεί κλάδο της δευτερογενούς παραγωγής:

- α) Μεταλλουργία
- β) Κτηνοτροφία
- γ) Μεταφορές
- δ) Κατασκευές

2.3. Αποτελεί κλάδο της τριτογενούς παραγωγής:

- α) Αλιεία
- β) Παραγωγή ενέργειας
- γ) Τηλεπικοινωνίες
- δ) Αμπελουργία

Άσκηση 3:

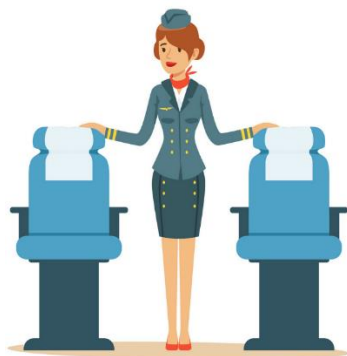
Να κατατάξετε τα παρακάτω επαγγέλματα στους τρεις Τομείς Παραγωγής:

γεωργός, έμπορος, γιατρός, οινοβιομήχανος, επιπλοποιός, κομμώτρια, κτηνοτρόφος, ανθρακωρύχος, αρτοποιός, δικηγόρος, ψαράς, οικοδόμος, υποδηματοποιός, αμπελουργός, γραφίστας.

Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας	Τριτογενής Τομέας

Άσκηση 4:

Να γράψετε κάτω από την κάθε εικόνα σε ποιον Τομέα Παραγωγής ανήκει το επάγγελμα που απεικονίζεται.

Αεροσυνοδός

.....

Αγγειοπλάστης

.....

Βοσκός

.....

Άσκηση 5:

Στην πιο κάτω εικόνα, ένας κύριος σταμάτησε να εργάζεται ως μελισσοκόμος και πλέον εργάζεται ως πωλητής μελιού, λόγω της ανάπτυξης του εμπορίου.

Να ονομάσετε το φαινόμενο αυτό.

.....

Άσκηση 6:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

6.1. Η μετατόπιση εργατικού δυναμικού γίνεται:

- α) Από τον τριτογενή και τον δευτερογενή τομέα προς τον πρωτογενή.
- β) Από τον πρωτογενή τομέα προς τον δευτερογενή και τον τριτογενή.
- γ) Από τον τριτογενή τομέα προς τον δευτερογενή και τον πρωτογενή.
- δ) Από τον δευτερογενή τομέα προς τον πρωτογενή και τον τριτογενή.

6.2. Επάγγελμα που εγκαταλείπεται, λόγω της μετατόπισης εργατικού δυναμικού είναι:

- α) Δάσκαλος.
- β) Τηλεπαραρτιστής.
- γ) Κτηνοτρόφος.
- δ) Φαρμακοποιός.

Άσκηση 7:

Να γράψετε τις δύο (2) αιτίες μετατόπισης του εργατικού δυναμικού.

.....
.....
.....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

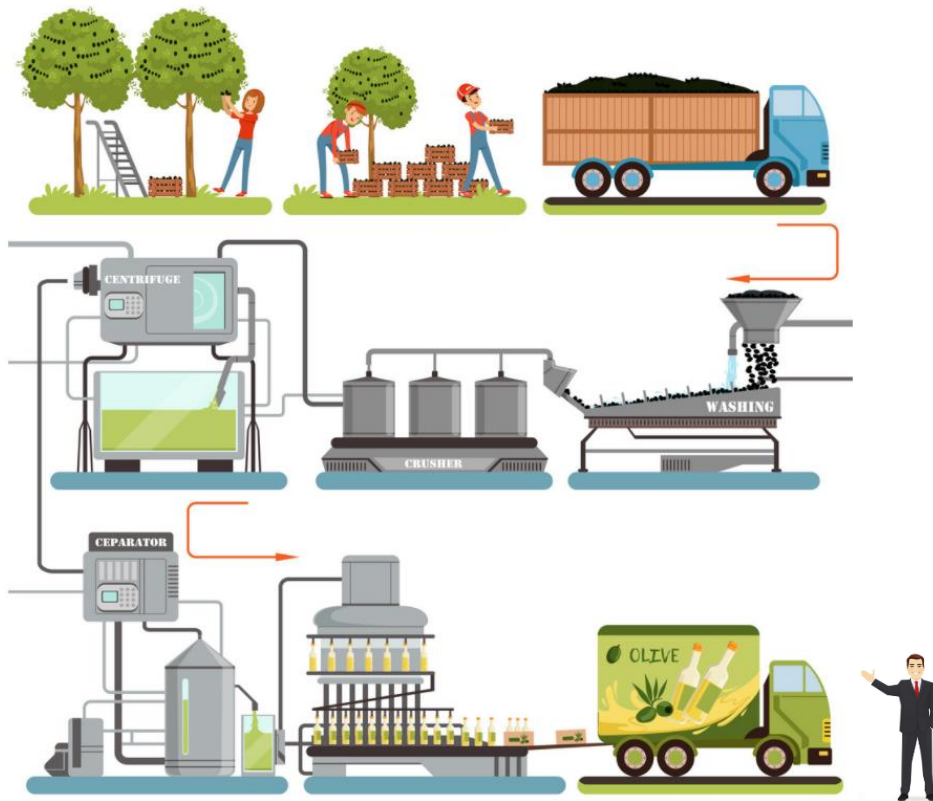
3.1. Έννοια Συντελεστών Παραγωγής

3.2. Είδη Συντελεστών Παραγωγής

3.3. Αμοιβές Συντελεστών Παραγωγής

3.1. Έννοια Συντελεστών Παραγωγής

Η πιο κάτω εικόνα παρουσιάζει την παραγωγική διαδικασία για το ελαιόλαδο. Είναι φανερό ότι χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα. Αυτά τα μέσα ονομάζονται συντελεστές παραγωγής.

Συντελεστές παραγωγής είναι όλοι οι πόροι που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Μπορείτε να εντοπίσετε τους τέσσερις συντελεστές παραγωγής στην πιο πάνω εικόνα;

3.2. Είδη Συντελεστών Παραγωγής

Οι συντελεστές παραγωγής είναι οι εξής:

Φυσικοί Πόροι

Κεφάλαιο

Εργασία

Επιχειρηματικότητα

3.2.1 Φυσικοί Πόροι

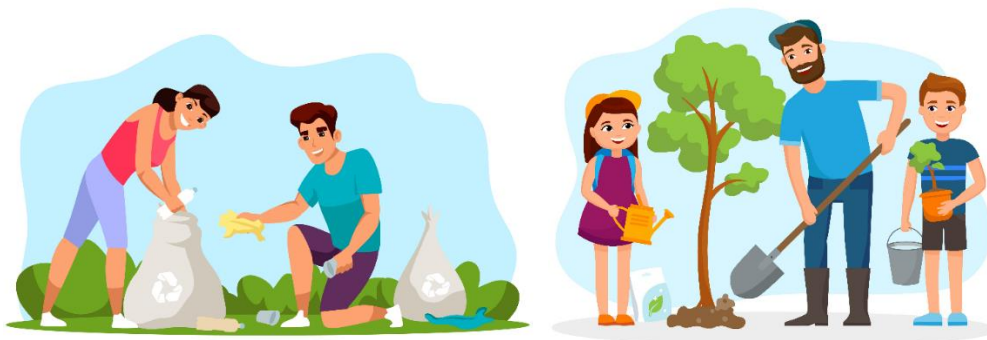
Φυσικοί Πόροι είναι τα μέσα που δίνονται από τη φύση και χρησιμοποιούνται για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών.

Μερικά παραδείγματα είναι ο ήλιος, τα δάση, τα χωράφια, η βροχόπτωση, οι λίμνες, τα ποτάμια, οι θάλασσες και ο άνεμος.

Ενέργειες που αποδεικνύουν τη θετική επίδραση του ανθρώπου στο περιβάλλον είναι:

- Δεντροφύτευση
- Ανακύκλωση
- Προστασία δασών από πυρκαγιές
- Προστασία θαλασσών από σκουπίδια και άλλα.

Ωστόσο, υπάρχουν και αρνητικές ενέργειες των ανθρώπων στο περιβάλλον. Τέτοιες είναι:

- Ρύπανση περιβάλλοντος με σκουπίδια
- Δασικές πυρκαγιές
- Καυσαέρια αυτοκινήτων και εργοστασίων
- Μόλυνση θαλασσών με απόβλητα και άλλα.

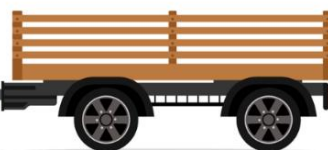

Υπάρχει ανάγκη προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος για καλύτερη και ποιοτικότερη ζωή. Ο άνθρωπος έχει υποχρέωση να προστατεύσει τον φυσικό πλούτο. Πρέπει να πετύχει την ταυτόχρονη μεγιστοποίηση της παραγωγής και την ελαχιστοποίηση της αρνητικής επίδρασης στο περιβάλλον. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι σημαντική και για την επιβίωση του ίδιου του ανθρώπου.

3.2.2 Κεφάλαιο

Κεφάλαιο είναι τα αγαθά που παράγει ο άνθρωπος και τα οποία χρησιμοποιεί για την παραγωγή άλλων αγαθών και παροχή υπηρεσιών.

Μερικά παραδείγματα είναι τα εργαλεία, τα μηχανήματα, τα εργοστάσια, οι δρόμοι, τα κτήρια, ο εξοπλισμός και τα μέσα μεταφοράς.

Ασκήσεις: 1-4
Σελ.: 70

3.2.3 Εργασία

Εργασία είναι η σωματική ή πνευματική προσπάθεια που κάνει ο άνθρωπος για την παραγωγή αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών.

Η εργασία διακρίνεται σε:

- Σωματική ή πνευματική
- Ειδικευμένη ή ανειδίκευτη

Σωματική

- Είναι η εργασία στην οποία υπερέχει το στοιχείο της σωματικής προσπάθειας.
- Παραδείγματα: γεωργός, ξυλουργός.

Πνευματική

- Είναι η εργασία στην οποία υπερέχει το στοιχείο της πνευματικής προσπάθειας.
- Παραδείγματα: δάσκαλος, γιατρός.

Ειδικευμένη

- Είναι η εργασία η οποία απαιτεί ειδικές γνώσεις και ικανότητες.
- Παραδείγματα: δικηγόρος, αρχιτέκτονας.

Ανειδίκευτη

- Είναι η εργασία η οποία δεν απαιτεί ειδικές γνώσεις και ικανότητες.
- Παραδείγματα: αποθηκάριος, κλητήρας.

Παραδείγματα σωματικής και πνευματικής εργασίας:

Ταχυδρόμος
Σωματική εργασία

Οδοντίατρος
Πνευματική εργασία

Κηπουρός
Σωματική εργασία

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να συμπληρώσετε τα πιο κάτω με βάση τη σωματική ή την πνευματική εργασία:

Μηχανικός αυτοκινήτων

.....

Αρχιτέκτονας

.....

Συγγραφέας

.....

Υδραυλικός

.....

Καθαρίστρια

.....

Γιατρός

.....

Παραδείγματα ειδικευμένης και ανειδίκευτης εργασίας:

Κλητήρας
Ανειδίκευτη εργασία

Χημικός
Ειδικευμένη εργασία

Καθαρίστρια
Ανειδίκευτη εργασία

Άσκηση 2:

Να συμπληρώσετε τα πιο κάτω, με βάση την ειδικευμένη ή την ανειδίκευτη εργασία:

Αποθηκάριος

.....

Οδηγός ταξί

.....

Μεταφορέας

.....

Δάσκαλος

.....

Κτίστης

Γυμναστής

Σεφ

Γεωργός

Δικηγόρος

Ψαράς

Ασκήσεις: 5-7
Σελ.: 71, 72

3.2.3.1 Παραγωγικότητα εργασίας

Όλοι οι επιχειρηματίες ενδιαφέρονται για το επίπεδο παραγωγικότητας των υπαλλήλων τους, δηλαδή την ποσότητα του προϊόντος που παράγει ο κάθε υπάλληλος κατά μέσο όρο ή ανά ώρα εργασίας.

Μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα:

Το αρτοποιείο «Χρυσό Ψωμί» είναι μια επιχείρηση με τρεις υπαλλήλους: τον Ανδρέα, τον Πέτρο και τον Ιωάννη. Κάθε υπάλληλος πρέπει να ετοιμάσει το ίδιο είδος ψωμιών.

Παραγωγικότητα Εργασίας
είναι η ποσότητα του προϊόντος που αναλογεί κατά μέσο όρο σε κάθε εργάτη ή η μέση απόδοση ανά ώρα εργασίας.

Δίνονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Ο Ανδρέας μπορεί να ετοιμάσει 40 ψωμιά σε 4 ώρες.

Ο Πέτρος μπορεί να ετοιμάσει 45 ψωμιά σε 5 ώρες.

Ο Ιωάννης μπορεί να ετοιμάσει 36 ψωμιά σε 3 ώρες.

Συζητήστε:

Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο πιο παραγωγικός υπάλληλος;

Αυτός που παράγει τα περισσότερα ψωμιά γενικά;

Αυτός που παράγει τα περισσότερα ψωμιά ανά ώρα εργασίας;

Ποιους υπολογισμούς θα κάνετε για να βρείτε την απάντηση;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Η μέτρηση της παραγωγικότητας εργασίας γίνεται με δύο τρόπους:

$$\text{Παραγωγικότητα εργασίας: (μονάδες ανά εργάτη)} = \frac{\text{Ποσότητα προϊόντος}}{\text{Αριθμός εργατών}}$$

ή

$$\text{Παραγωγικότητα εργασίας: (μονάδες ανά ώρα εργασίας)} = \frac{\text{Ποσότητα προϊόντος}}{\text{Ώρες εργασίας x Αριθμός εργατών}}$$

Μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα.

Ένας επιχειρηματίας διατηρεί πέντε πιτσαρίες στις επαρχίες της Κύπρου. Όλοι οι εργάτες εργάζονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες και παράγουν τον ίδιο τύπο πίτσας. Ο αριθμός των καταναλωτών που ενδιαφέρονται να αγοράσουν πίτσα από τις πέντε πιτσαρίες είναι ο ίδιος σε όλες τις επαρχίες.

Δίνονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Πόλη Πιτσαρίας	Αριθμός Εργατών	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Λευκωσία	14	840	$\frac{840}{14} = 60$
Λεμεσός	12	612	$\frac{612}{12} = 51$
Λάρνακα	11	572	$\frac{572}{11} = 52$
Πάφος	10	620	$\frac{620}{10} = 62$
Αμμόχωστος	9	450	$\frac{450}{9} = 50$

Παρατηρήστε πώς έγιναν οι υπολογισμοί και γράψτε ποια είναι η πιο παραγωγική πιτσαρία.

Μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα.

Ο κύριος Κώστας διατηρεί πέντε αρτοποιεία απασχολώντας αρκετό εργατικό δυναμικό. Του δόθηκαν τα πιο κάτω στοιχεία σε ό,τι αφορά τον αριθμό εργατών, τις ώρες εργασίας και το συνολικό προϊόν που παράγεται ανά αρτοποιείο. Ο αριθμός των καταναλωτών που αγοράζουν ψωμί από τα πέντε αρτοποιεία είναι ο ίδιος.

Όνομα Αρτοποιείου	Αριθμός Εργατών	Ώρες Εργασίας	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
A	3	8	1 488	$\frac{1\ 488}{3 \times 8} = 62$
B	5	7	2 100	$\frac{2\ 100}{5 \times 7} = 60$
Γ	6	8	2 928	$\frac{2\ 928}{6 \times 8} = 61$
Δ	4	6	1 512	$\frac{1\ 512}{4 \times 6} = 63$
E	5	7	2 065	$\frac{2\ 065}{5 \times 7} = 59$

Παρατηρήστε πώς έγιναν οι υπολογισμοί και γράψτε ποιο είναι το πιο παραγωγικό αρτοποιείο.

Για να αυξηθεί η παραγωγικότητα πρέπει:

- Είτε να παράγεται μεγαλύτερη ποσότητα προϊόντος με τον ίδιο αριθμό εργατών ή ωρών εργασίας
- Είτε να παράγεται η ίδια ποσότητα προϊόντος με λιγότερους εργατές ή με λιγότερες ώρες εργασίας.

Οφέλη παραγωγικότητας:

- Μείωση του κόστους παραγωγής των επιχειρήσεων.
- Μείωση των τιμών πώλησης των προϊόντων και των υπηρεσιών.
- Αύξηση των κερδών των επιχειρήσεων.

Σκεφτείτε ένα πλυντήριο αυτοκινήτων. Για να αυξηθεί η παραγωγικότητα των υπαλλήλων, πρέπει είτε να πλένονται περισσότερα αυτοκίνητα με τους ίδιους υπαλλήλους ή στις ίδιες ώρες εργασίας, είτε να πλένεται ο ίδιος αριθμός αυτοκινήτων με λιγότερους υπαλλήλους ή σε λιγότερες ώρες εργασίας. Αν ο ιδιοκτήτης πετύχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα, τότε το κόστος παραγωγής του μειώνεται, θα έχει τη δυνατότητα να προσφέρει χαμηλότερες τιμές για το πλύσιμο των αυτοκινήτων, θα απολαμβάνει μεγαλύτερα κέρδη και θα προσφέρει καλύτερες υπηρεσίες!

Μέτρα αύξησης της παραγωγικότητας:

Καλύτερη οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας, για να αποφεύγεται η σπατάλη εργασιμου χρόνου.

Σωστός καταμερισμός της εργασίας.

Χρησιμοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας.

Εκπαίδευση και η επιμόρφωση του προσωπικού.

Παροχή αποτελεσματικών κινήτρων στους εργαζομένους (επιβράβευση, χρηματικά ποσά, ταξίδια, προαγωγές, συμμετοχή στα κέρδη κ.λπ.).

Ανάπτυξη αρμονικών σχέσεων μεταξύ προσωπικού και προϊσταμένων.

Δημιουργία ευχάριστων, άνετων και υγιεινών συνθηκών εργασίας (καθαριότητα, κλιματισμός, ασφάλεια, φωτισμός κ.τ.λ.).

Για να γίνουν πιο κατανοητά τα μέτρα αύξησης της παραγωγικότητας, ας μελετήσουμε μια επιχείρηση και συγκεκριμένα μια υπεραγορά.

Οι υπάλληλοι που εργάζονται στα τρόλεϊ και στα ράφια έχουν **οργανώσει τις εργασίες τους** με τέτοιο τρόπο ώστε να ολοκληρώνονται γρήγορα και αποτελεσματικά τα καθήκοντα που τους έχουν ανατεθεί!

Η υπάλληλος στο ταμείο είναι πολύ γρήγορη με την ταμειακή μηχανή. Φαίνεται ότι έγινε **ορθός καταμερισμός εργασίας** και δεν τοποθετήθηκε σε άλλο πόστο!

Η υπάλληλος του φούρνου έχει στη διάθεσή της πολλά **σύγχρονα μηχανήματα** που κάνουν σχεδόν τα πάντα!

Ο υπάλληλος της κάβας παρακολουθεί συχνά **σεμινάρια για να επιμορφώνεται** για τα κρασιά!

Ο υπάλληλος στο κρεοπωλείο **επιβραβεύεται** συχνά από τον ιδιοκτήτη της υπεραγοράς γιατί οι πωλήσεις των κρεάτων είναι πάρα πολλές!

Ο υπάλληλος στη φρουταρία διατηρεί **πολύ καλές σχέσεις με τον Υπεύθυνό του** και εκτελεί τα καθήκοντά του όσο το δυνατό καλύτερα!

Ο υπάλληλος στην αποθήκη **εργάζεται σε πολύ καλές συνθήκες**, με τον κατάλληλο φωτισμό, κλιματισμό και μέτρα ασφάλειας!

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Πιο κάτω παρουσιάζονται τα στοιχεία για τέσσερα κουρεία που βρίσκονται στις πιο γνωστές λεωφόρους της πόλης. Οι εργαζόμενοι εργάζονται τις ίδιες ώρες καθημερινά και κάτω από τις ίδιες συνθήκες.

Λεωφόρος	Αριθμός Εργατών	Εξυπηρετούμενοι Πελάτες	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Μακαρίου	6	96	
Ερμού	8	120	
Ελλάδος	5	90	
Ευρώπης	7	119	

Να κάνετε τους απαραίτητους υπολογισμούς και να γράψετε ποιο είναι το πιο παραγωγικό κουρείο.

Το πιο παραγωγικό κουρείο βρίσκεται στη Λεωφόρο: .....

Άσκηση 2:

Το Ινστιτούτο Αισθητικής και Κομμωτικής «Νάρκισσος» είναι μια πολύ δημοφιλής επιχείρηση και πολλές μέρες παρατηρείται συνωστισμός. Ο ιδιοκτήτης για να αξιολογήσει την παραγωγικότητα των υπαλλήλων του συγκέντρωσε τα πιο κάτω στοιχεία. Να υπολογίσετε την παραγωγικότητα κάθε ημέρας και να σχολιάσετε τη μεταβολή από μέρα σε μέρα.

Ημέρα	Αριθμός Εργαζομένων	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας	Μεταβολή
Δευτέρα	10	90		-
Τρίτη	9	72		
Τετάρτη	10	110		
Πέμπτη	8	76		
Παρασκευή	12	120		
Σάββατο	13	117		

Η πιο παραγωγική ημέρα είναι: .....

Άσκηση 3:

Η γνωστή εταιρεία παραγωγής παιδικών ενδυμάτων «Ρουχαλάκι» αποφάσισε να επιβραβεύσει την πιο παραγωγική της ράπτρια. Όλες ράβουν το ίδιο είδος ρούχων για σκοπούς σύγκρισης. Με βάση τα πιο κάτω στοιχεία να υπολογίσετε την παραγωγικότητα της εργασίας για κάθε ράπτρια και να αναφέρετε ποια είναι η πιο παραγωγική ράπτρια.

Όνομα Ράπτριας	Ώρες Εργασίας	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Μελίνα	25	550	
Άννα	30	600	
Κατερίνα	32	608	
Σοφία	40	720	
Χρυσάνθη	28	644	
Νικολέττα	34	680	

Η πιο παραγωγική ράπτρια είναι: .....

Άσκηση 4:

Μια τράπεζα διατηρεί έξι υποκαταστήματα και το κάθενα διοικείται από μια διευθύντρια. Οι υπάλληλοι των τραπεζών διεκπεραιώνουν απλές εργασίες όπως κατάθεση ή μεταφορά χρημάτων, πληρωμές λογαριασμών και δανείων.

Να υπολογίσετε και να αξιολογήσετε την παραγωγικότητα της κάθε τράπεζας.

Διευθύντρια Τράπεζας	Αριθμός Εργατών	Ώρες Εργασίας	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Ελένη	5	8	100	
Αγνή	4	8	120	
Ιωάννα	6	7	126	
Μαρίνα	7	5	140	
Δέσπω	4	6	84	
Γεωργία	5	7	133	

Η πιο παραγωγική τράπεζα έχει διευθύντρια: .....

Άσκηση 5:

Ο ιδιοκτήτης των Υπεραγορών «Καταναλωτής» προσπαθεί να εντοπίσει το κατάστημα με τους πιο παραγωγικούς ταμίες για να το ανταμείψει καταλλήλως. Να υπολογίσετε την παραγωγικότητα της εργασίας για το κάθε κατάστημα και να βρείτε το πιο παραγωγικό κατάστημα.

Κωδικός Καταστήματος	Αριθμός Εργατών	Ώρες Εργασίας	Συνολικό Προϊόν	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
ΚΑΠ	8	6	252	
ΛΙΧ	8	8	320	
ΤΕΚ	10	7	399	
ΝΟΞ	14	5	420	
ΡΑΜ	10	8	300	
ΜΕΜ	8	5	248	

Το πιο παραγωγικό κατάστημα έχει κωδικό: .....

Άσκήσεις: 8-11
Σελ.: 73, 74

3.2.4 Επιχειρηματικότητα

Ο συντελεστής παραγωγής «Επιχειρηματικότητα» αναφέρεται ουσιαστικά στον «Επιχειρηματία», δηλαδή το άτομο που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να επιλέξει τον κατάλληλο χώρο (έδαφος), να βρει το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό (εργασία), να εξασφαλίσει το αναγκαίο κεφάλαιο (μηχανήματα, εργαλεία) για να παραχθούν τα αγαθά και οι υπηρεσίες με τα οποία επιθυμεί να δραστηριοποιηθεί.

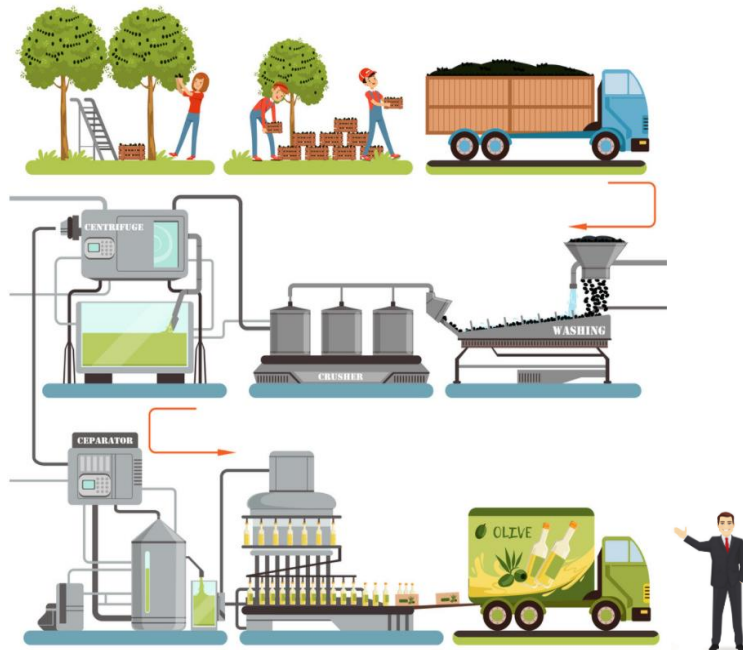
Επιχειρηματίας είναι το άτομο που οργανώνει τους συντελεστές παραγωγής για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών και αναλαμβάνει τους οικονομικούς κινδύνους που συνδέονται με τη λειτουργία της επιχείρησης.

Ο ρόλος του επιχειρηματία είναι διπλός:

- Αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να ιδρύσει μια επιχείρηση.
- Αναλαμβάνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο αν η επιχείρησή του αποτύχει.

Θυμηθείτε την εικόνα με την παραγωγή του ελαιόλαδου.

Ο επιχειρηματίας είναι αυτός που επιλέγει το χωράφι που θα καλλιεργήσει, τα δέντρα ελιάς που θα δώσουν τους καρπούς, τα άτομα που θα εργαστούν και τα μηχανήματα που θα παράγουν το ελαιόλαδο.

3.3. Αμοιβές Συντελεστών Παραγωγής

ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

- **Ενοίκιο:** Είναι η αμοιβή του συντελεστή παραγωγής Φυσικοί Πόροι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

- **Τόκος:** Είναι η αμοιβή του συντελεστή παραγωγής Κεφάλαιο.

ΕΡΓΑΣΙΑ

- **Μισθός:** Είναι η αμοιβή του συντελεστή παραγωγής Εργασία.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- **Κέρδος ή Ζημιά:** Είναι η αμοιβή του συντελεστή παραγωγής Επιχειρηματικότητα.

Στην εικόνα φαίνεται μια υπάλληλος καταστήματος η οποία αμείβεται για την εργασία της στο κατάστημα. Τα χρήματα που παίρνει αποτελούν τον μισθό της.

**Ασκήσεις: 12-14
Σελ.: 75, 76**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να κυκλώσετε όσα από τα πιο κάτω στοιχεία ανήκουν στον συντελεστή παραγωγής Φυσικοί Πόροι:

ήλιος, μηχάνημα, δέντρα, εργαλεία, βουνό, αυτοκίνητο, γραφείο, θάλασσα, βροχή, αεροπλάνο, άνεμος, τηλέφωνο, σπίτι, καταιγίδα, υπολογιστής, χωράφι.

Άσκηση 2:

Να γράψετε δύο (2) τρόπους βελτίωσης του φυσικού περιβάλλοντος.

.....
.....
.....

Άσκηση 3:

Να γράψετε δύο (2) τρόπους καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος.

.....
.....
.....

Άσκηση 4:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία που ανήκουν στον συντελεστή παραγωγής
Κεφάλαιο:

α)	Ποταμός	
β)	Χιόνι	
γ)	Σκάλα	
δ)	Σεισμός	
ε)	Λεωφορείο	

στ)	Τρακτέρ	
ζ)	Δάση	
η)	Μίξερ	
θ)	Ραπτομηχανή	
ι)	Λίμνη	

Άσκηση 5:

Να χαρακτηρίσετε το κάθε επάγγελμα ως «Σωματική» ή «Πνευματική» εργασία.

α)	Πυροσβέστης	
β)	Κειμενογράφος	
γ)	Κηπουρός	
δ)	Σερβιτόρος	
ε)	Σκηνοθέτης	
στ)	Μουσικοσυνθέτης	

Άσκηση 6:

Να χαρακτηρίσετε το κάθε επάγγελμα ως «Ανειδίκευτη» ή «Ειδικευμένη» εργασία.

α)	Αγρότης	
β)	Λογιστής	
γ)	Αρχιτέκτονας	
δ)	Κουρέας	
ε)	Γραφέας	
στ)	Χειρουργός	

Άσκηση 7:

Να σημειώσετε ✓ με βάση το είδος της εργασίας κάθε επαγγέλματος.

		Σωματική	Πνευματική	Ανείδικευτη	Ειδικευμένη
α)	Γιατρός				
β)	Καθηγητής				
γ)	Οδοκαθαριστής				
δ)	Κτίστης				
ε)	Κλητήρας				
στ)	Δικηγόρος				
ζ)	Ψαράς				
η)	Φαρμακοποιός				
θ)	Συγγραφέας				
ι)	Κηπουρός				

Άσκηση 8:

Να υπολογίσετε την παραγωγικότητα της εργασίας και να βρείτε το πιο παραγωγικό τμήμα.

Τμήμα	Αριθμός Εργατών	Ποσότητα Προϊόντος	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Κ	20	240	
Λ	25	250	
Μ	24	216	
Ν	23	253	

Το πιο παραγωγικό τμήμα είναι .....

Άσκηση 9:

Να υπολογίσετε την παραγωγικότητα της εργασίας για κάθε παράρτημα του Κρεοπωλείου «Κόκκινος» στη Λευκωσία και να βρείτε το πιο παραγωγικό παράρτημα.

Παράρτημα	Αριθμός Εργατών	Ώρες Εργασίας	Ποσότητα Προϊόντος	Υπολογισμοί Παραγωγικότητας
Τσέρι	3	8	168	
Λατσιά	4	8	288	
Στρόβολος	5	8	320	
Λακατάμια	4	8	224	
Δάλι	3	8	192	

Το πιο παραγωγικό παράρτημα είναι .....

Άσκηση 10:

Να συμπληρώσετε τα κενά του πίνακα εφαρμόζοντας τον τύπο της παραγωγικότητας της εργασίας και να βρείτε το πιο παραγωγικό εργοστάσιο.

Εργοστάσιο	Αριθμός Εργατών	Ποσότητα Προϊόντος	Παραγωγικότητα
ΑΛΦΑ	94		3
ΒΗΤΑ	92	368	
ΔΕΛΤΑ	90		2
ΖΗΤΑ		328	4
ΣΙΓΜΑ	80	400	
ΩΜΕΓΑ		258	3

Το πιο παραγωγικό εργοστάσιο είναι .....

Άσκηση 11:

Να γράψετε ΟΡΘΟ ή ΛΑΘΟΣ στις προτάσεις που ακολουθούν.

α)	Η παραγωγικότητα εργασίας υπολογίζεται και όταν διαιρεθεί η ποσότητα προϊόντος με τον αριθμό εργατών.	
β)	Όταν παράγεται η ίδια ποσότητα προϊόντος με λιγότερους εργάτες, η παραγωγικότητα αυξάνεται.	
γ)	Η αύξηση της παραγωγικότητας αυξάνει το κόστος παραγωγής των επιχειρήσεων.	
δ)	Όταν το προσωπικό εκπαιδεύεται, μπορεί να πετύχει μεγαλύτερη παραγωγικότητα.	
ε)	Η χρησιμοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας δεν αποτελεί μέτρο αύξησης της παραγωγικότητας.	
στ)	Όταν οι υπάλληλοι αναπτύσσουν αρμονικές σχέσεις με τους προϊστάμενούς τους μειώνουν την παραγωγικότητά τους.	

Άσκηση 12:

Να γράψετε τους δύο ρόλους ενός επιχειρηματία.

.....

.....

.....

Άσκηση 13:

Να κατατάξετε τα ακόλουθα στοιχεία, ανάλογα με τον συντελεστή παραγωγής στον οποίο ανήκουν:

χωράφια, εκσκαφέας, εφοπλιστής, γιατρός, οινοβιομήχανος, ηλεκτρογεννήτρια, λίμνες, οικόπεδα, θεριστική μηχανή, γεωργός, έμπορος, κτίστης, αλευρόμυλος, ποταμοί, ράπτης, επιπλοποιός.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Άσκηση 14:

Να κατατάξετε τα ακόλουθα στοιχεία, ανάλογα με τον συντελεστή παραγωγής στον οποίο ανήκουν:

δάση, πλοίαρχος, δεξαμενόπλοιο, θάλασσα, μεταλλωρύχος, ξενοδόχος, λεωφορείο, βροχόπτωση, ιχθυοτροφείο, ιδιοκτήτης υπεραγοράς, λογιστής, υδατοδεξαμενή, ορυκτά.

ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΕΡΓΑΣΙΑ	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Άσκηση 15:

Να συμπληρώσετε την αντίστοιχη αμοιβή κάθε συντελεστή εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ	
ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:

ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΙΜΩΝ

4.1 Αγορά

4.2 Μορφές Αγοράς

4.3 Ζήτηση

4.4 Προσφορά

4.5 Τιμή Ισορροπίας

4.1 Αγορά

Για να ικανοποιήσει τις ανάγκες του, ο άνθρωπος πρέπει να αποκτήσει τα κατάλληλα αγαθά και υπηρεσίες και αυτό θα το κάνει μέσω της αγοράς. Η αγορά παλαιότερα αποτελούσε τον τόπο συνάντησης μεταξύ των αγοραστών και των πωλητών και ήταν σε συγκεκριμένες τοποθεσίες και χώρους.

Αρκετά παλιά, που δεν υπήρχαν τα χρήματα, οι άνθρωποι αναγκάζονταν να ταξιδεύουν ώρες ολόκληρες μέχρι να εντοπίσουν τον κατάλληλο αγοραστή ή πωλητή και να ανταλλάξουν μεταξύ τους τα αγαθά που είχαν διαθέσιμα. Για παράδειγμα, ένας άνθρωπος αντάλλαζε ένα γουρούνι με δύο μεγάλα ψάρια ή όπως αλλιώς συμφωνούσαν, αν συμφωνούσαν.

Αργότερα οι άνθρωποι χρησιμοποίησαν το χρήμα και ο χώρος συνάντησής τους περιορίστηκε στα καταστήματα, στις υπεραγορές και όπου αλλού ήταν δυνατή η ανταλλαγή αγαθών με χρήματα στην παρουσία του αγοραστή και του πωλητή.

Σήμερα, η φυσική παρουσία μεταξύ των ενδιαφερομένων δεν είναι απαραίτητη. Οι άνθρωποι δεν είναι πλέον αναγκασμένοι να συναντηθούν για να κάνουν μια αγοραπωλησία. Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας και η ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς και επικοινωνίας έχουν αλλάξει τον ρόλο της αγοράς.

Σε πολλές περιπτώσεις, ο αγοραστής μπορεί να επικοινωνήσει με τον πωλητή μέσω τηλεφώνου, ηλεκτρονικού υπολογιστή ή άλλης ηλεκτρονικής συσκευής και να αποκτήσει το προϊόν ή την υπηρεσία άμεσα και χωρίς ταλαιπωρία.

Αγορά είναι ο μηχανισμός επικοινωνίας αγοραστών και πωλητών για ανταλλαγή πληροφοριών και πραγματοποίηση συναλλαγών.

4.2 Μορφές Αγοράς

Μορφές αγοράς είναι οι συνθήκες που υπάρχουν στην αγορά σχετικά με την προσφορά και τη ζήτηση ενός συγκεκριμένου αγαθού και τον βαθμό ανταγωνισμού που υπάρχει σε κάθε συγκεκριμένο κλάδο.

Για παράδειγμα οι πατάτες, οι οποίες φαινομενικά δεν έχουν ουσιαστική διαφορά μεταξύ τους, ανήκουν σε άλλη μορφή αγοράς απ' ότι τα είδη ένδυσης, τα οποία υπάρχουν σε πάρα πολλά χρώματα και σχέδια.

Τα κριτήρια που μπορούν να προσδιορίσουν τη μορφή αγοράς είναι:

- Ο αριθμός επιχειρήσεων
- Ο βαθμός ομοιογένειας ή διαφοροποίησης του προϊόντος
- Η ελευθερία εισόδου και εξόδου στον κλάδο.

Οι κυριότερες μορφές αγοράς είναι οι εξής:

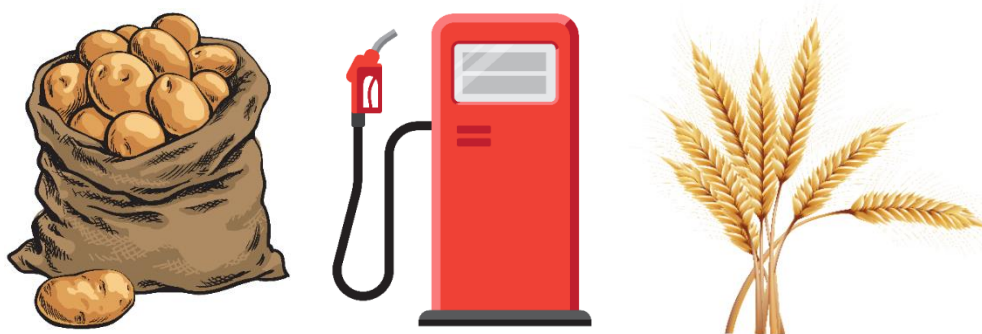
4.2.1 Τέλειος Ανταγωνισμός

Ο τέλειος ανταγωνισμός είναι η μορφή αγοράς στην οποία υπάρχει **μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων** και οι επιχειρήσεις πωλούν στην αγορά **ένα ομοιογενές (ίδιο) προϊόν**. Ο καταναλωτής δεν παρατηρεί κάποια διαφορά μεταξύ των προϊόντων, γιατί είναι ακριβώς ίδια, τόσο ως προς την ποιότητα, όσο και ως προς την εμφάνιση.

Επίσης, επειδή ο αριθμός των επιχειρήσεων είναι πάρα πολύ μεγάλος και τα προϊόντα είναι ομοιογενή (ίδια), κανένας πωλητής δεν μπορεί να καθορίσει από μόνος του την τιμή πώλησης του αγαθού και έτσι, απλώς την αποδέχεται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, **η τιμή πώλησης του αγαθού να είναι ίδια (ενιαία)** για όλες τις επιχειρήσεις.

Ο τέλειος ανταγωνισμός είναι **σπάνια μορφή αγοράς στην πράξη**. Στον τέλειο ανταγωνισμό δημιουργείται **μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων** επειδή υπάρχει μεγάλος αριθμός που πωλούν το ίδιο ακριβώς προϊόν και στην ίδια τιμή. Έτσι η τιμή του προϊόντος μειώνεται σε σημείο που προσεγγίζει το κόστος παραγωγής, με αποτέλεσμα **τα κέρδη των επιχειρήσεων να είναι ελάχιστα**, σχεδόν μηδαμινά. Από την άποψη αυτή, ο τέλειος ανταγωνισμός είναι η πιο ιδανική μορφή αγοράς για τους αγοραστές.

Επειδή το κόστος παραγωγής είναι σχεδόν το ίδιο με την τιμή πώλησης του προϊόντος και τα προϊόντα είναι απόλυτα ομοιογενή, οι επιχειρήσεις δεν προβάλλουν τα προϊόντα τους και έτσι **η διαφήμιση είναι περιττή** στον τέλειο ανταγωνισμό. Τέλος, υπάρχει **ελεύθερη είσοδος και έξοδος στον κλάδο** για τις επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να πωλούν το προϊόν και δεν υπάρχει νομικό, οικονομικό ή άλλο εμπόδιο για τις επιχειρήσεις που θέλουν να εισέλθουν στην αγορά ή να εξέλθουν από αυτήν.

Παραδείγματα τέλειου ανταγωνισμού είναι το σιτάρι, το κριθάρι, οι πατάτες, το πετρέλαιο και το χρυσάφι.

4.2.2 Μονοπώλιο

Το μονοπώλιο είναι η μορφή αγοράς στην οποία υπάρχει **μόνο ένας πωλητής** που προσφέρει ένα μοναδικό αγαθό. Με άλλα λόγια, το προϊόν ή η υπηρεσία πωλείται από μία μοναδική επιχείρηση. Στο μονοπώλιο **δεν υπάρχει ανταγωνισμός**.

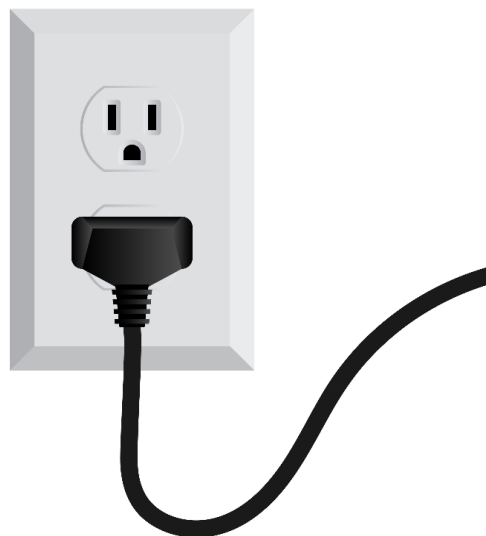
Το προϊόν στο μονοπώλιο **δεν έχει στενά υποκατάστατα**, δηλαδή άλλα παραπλήσια ή παρόμοια προϊόντα που μπορούν να το ανταγωνιστούν.

Έτσι, η επιχείρηση **καθορίζει από μόνη της την τιμή πώλησης** του αγαθού και στοχεύει στη **μεγιστοποίηση των κερδών της**. Η τιμή πώλησης του αγαθού είναι συνήθως πολύ υψηλότερη από το κόστος παραγωγής του.

Το μονοπώλιο αποτελεί **ακραία μορφή αγοράς** και θεωρείται η πιο **ασύμφορη μορφή για τον καταναλωτή**.

Επίσης, στο μονοπώλιο υπάρχει μόνο **πληροφοριακή διαφήμιση**, η οποία γίνεται βασικά για σκοπούς ενημέρωσης του κοινού.

Στην πραγματικότητα, υπάρχει **αδυναμία εισόδου στον κλάδο** από νέες επιχειρήσεις που θέλουν να εισέλθουν σε αυτόν, αφού εμποδίζονται από φυσικά, νομικά ή οικονομικά εμπόδια.

Τα σύγχρονα κράτη παρεμποδίζουν τη δημιουργία ιδιωτικών μονοπωλίων και έτσι δεν υπάρχουν πολλά ιδιωτικά μονοπώλια. Υπάρχουν κυρίως **κρατικά μονοπώλια**, δηλαδή ο πωλητής είναι το κράτος, το οποίο δεν στοχεύει στην επίτευξη κέρδους αλλά στην καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Παραδείγματα μονοπωλίου στην Κύπρο είναι το νερό που παρέχεται μέσω της Υδατοπρομήθειας και το ηλεκτρικό ρεύμα το οποίο παρέχεται από την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου (Α.Η.Κ.). Στην επόμενη σελίδα, ενημερωθείτε για την πληροφοριακή διαφήμιση της Α.Η.Κ. από προηγούμενα έτη.

Σβήσε το φως, την τηλεόραση,
το μικρού πολαχιτέλι σου, όταν
δεν τα χρειάζεσαι! Θα
εξοικονομήσεις λεφτά για
άλλα ωραία πράγματα!

Δύο χρώμα στον κόσμο του Φώτη!

ΔΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ ΠΟΤΕ
ΚΙΝΗΤΕΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΕΣ ΟΥΣΚΕΥΕΣ
ΣΤΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ ΤΟΥ ΜΠΑΝΙΟΥ

Παιδιά, μην αφήνετε την
πόρτα του ψυγείου ανοιχτή
για πολλή ώρα

Η ΑΗΚ Παράγει,
Μεταφέρει και Διανέμει την
ηλεκτρική ενέργεια που
χρειάζεται η Κύπρος μας

Η ηλεκτρική ενέργεια
είναι η πιο καθαρή και
ευκολόχρηστη μορφή
ενέργειας

4.2.3 Μονοπωλιακός Ανταγωνισμός

Ο μονοπωλιακός ανταγωνισμός είναι η μορφή αγοράς που βρίσκεται μεταξύ τέλειου ανταγωνισμού και μονοπωλίου. Πρόκειται για μία **ενδιάμεση μορφή** αγοράς που αποτελείται από **μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων**. Στον μονοπωλιακό ανταγωνισμό υπάρχουν **ελαφρώς διαφοροποιημένα προϊόντα**. Η διαφοροποίηση μπορεί να είναι στην ποιότητα, στην εμφάνιση, στη συσκευασία κλπ. Στον μονοπωλιακό ανταγωνισμό ανήκουν επίσης επιχειρήσεις που προσφέρουν διαφοροποιημένες υπηρεσίες.

Η τιμή των προϊόντων είναι διαφοροποιημένη και όχι ενιαία για όλους τους πωλητές. Είναι η **πιο συνηθισμένη μορφή αγοράς** και υπάρχει **εύκολη είσοδος και έξοδος των επιχειρήσεων στον κλάδο**. Τέλος, υπάρχει **έντονη διαφήμιση** μεταξύ των επιχειρήσεων, αφού η καθεμιά προσπαθεί να προσελκύσει τους καταναλωτές ώστε να προτιμήσουν το δικό της προϊόν ή υπηρεσία.

Παραδείγματα μονοπωλιακού ανταγωνισμού είναι όλα σχεδόν τα βιομηχανικά προϊόντα (είδη ένδυσης, υπόδησης, ηλεκτρικά είδη, έπιπλα, ποτά κ.α.), σε πολλά γεωργικά προϊόντα αλλά και στις υπηρεσίες (κλινικές, ξενοδοχεία, δικηγορικά γραφεία κ.α.).

4.2.4 Ολιγοπώλιο

Το ολιγοπώλιο είναι η μορφή αγοράς στην οποία υπάρχουν **λίγοι πωλητές** που προσφέρουν το αγαθό. Πρόκειται για μια **συνηθισμένη μορφή αγοράς** και σε αυτήν πωλούνται **είτε ομοιογενή είτε διαφοροποιημένα προϊόντα και υπηρεσίες**.

Επειδή υπάρχει μικρός αριθμός πωλητών, η κάθε επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να σκέφτεται τις αντιδράσεις των άλλων επιχειρήσεων στον κλάδο, όταν θα πάρει αποφάσεις για την τιμή ή την προσφερόμενη ποσότητα του προϊόντος. Στα ολιγοπώλια, μπορεί να παρουσιαστεί **έντονος ανταγωνισμός**.

Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι στα ολιγοπώλια **δημιουργούνται καρτέλ**, δηλαδή παράνομες συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων για συνεργασία, προκειμένου να εκμεταλλευθούν και να μοιραστούν τους καταναλωτές σε περιοχές, σε κάποιες περιόδους ή άλλες περιπτώσεις.

Η είσοδος νέων επιχειρήσεων στον κλάδο είναι πολύ δύσκολη, καθώς οι λίγες επιχειρήσεις που υπάρχουν, ελέγχουν ολόκληρη την προσφορά ενός προϊόντος ή το μεγαλύτερο μέρος της.

Οι υπάρχουσες επιχειρήσεις διαθέτουν εδραιωμένα προϊόντα και συστήματα διανομής, διπλώματα ευρεσιτεχνίας, ανεπτυγμένη τεχνολογία κ.ά., με αποτέλεσμα οι νέες επιχειρήσεις να χρειάζονται σημαντικά κεφάλαια για να εισέλθουν στον κλάδο.

Παραδείγματα ολιγοπωλίου είναι τα προϊόντα τελευταίας τεχνολογίας (όπως έξυπνα τηλέφωνα), βιομηχανίες τσιμέντου, χάλυβα, λιπασμάτων, αλουμινίου, αυτοκινήτων και χημικά σκευάσματα.

Ασκήσεις: 1-4
Σελ.: 106-109

4.3 Ζήτηση

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή του Κεφαλαίου, οι άνθρωποι εφηύραν το χρήμα για να μπορούν να συναλλάσσονται εύκολα μεταξύ τους τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Για να είναι γνωστή η αξία των αγαθών, τίθεται σε κάθε περίπτωση ένας αριθμός, μία τιμή. Έτσι, το χρηματικό ποσό που πρέπει να πληρώσει κάποιος για την αγορά ενός αγαθού είναι η τιμή του.

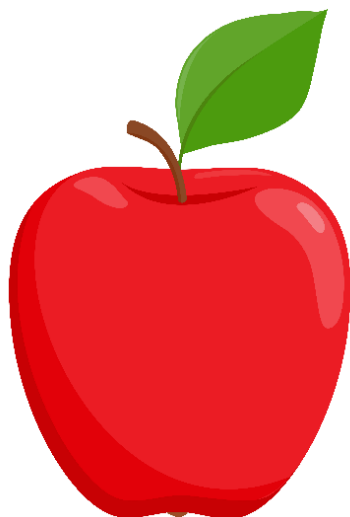
Η τιμή κάθε αγαθού διαμορφώνεται στην αγορά από την προσφορά και τη ζήτηση. Στην παρούσα ενότητα θα μελετηθεί η ζήτηση των προϊόντων και των υπηρεσιών, η οποία διαμορφώνεται από τους καταναλωτές.

Ζητούμενη ποσότητα ενός αγαθού είναι η ποσότητα που είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν οι καταναλωτές σε μια δεδομένη τιμή.

Ζήτηση ενός αγαθού είναι η σχέση τιμής και ζητούμενης ποσότητάς του σε μια ορισμένη χρονική περίοδο.

Μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα ως καταναλωτής, δηλαδή ως το άτομο που ζητά ένα προϊόν.

Ενδιαφέρεστε για την αγορά μήλων. Επισκέπτεστε μια φρουταρία και εντοπίζετε τα φρούτα της επιλογής σας.

*Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στην ποσότητα των μήλων που θα αγοράσετε **αν η τιμή των μήλων είναι πολύ υψηλή**; Θα αγοράσετε περισσότερα ή λιγότερα μήλα;*

*Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στην ποσότητα των μήλων που θα αγοράσετε **αν η τιμή των μήλων είναι πολύ χαμηλή**; Θα αγοράσετε περισσότερα ή λιγότερα μήλα;*

Θα συμφωνήσετε ότι η σχέση μεταξύ της τιμής και της ζητούμενης ποσότητας ενός αγαθού είναι **αντίστροφη** και όπως θα δείτε οι καταναλωτές συμπεριφέρονται με βάση τον Νόμο της Ζήτησης.

Ο **Νόμος της Ζήτησης** αναφέρει ότι όταν η τιμή ενός αγαθού αυξάνεται, τότε η ζητούμενη ποσότητα του μειώνεται, ενώ όταν η τιμή ενός αγαθού μειώνεται, τότε η ζητούμενη ποσότητα του αυξάνεται.

Η σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας μπορεί να παρουσιαστεί με:

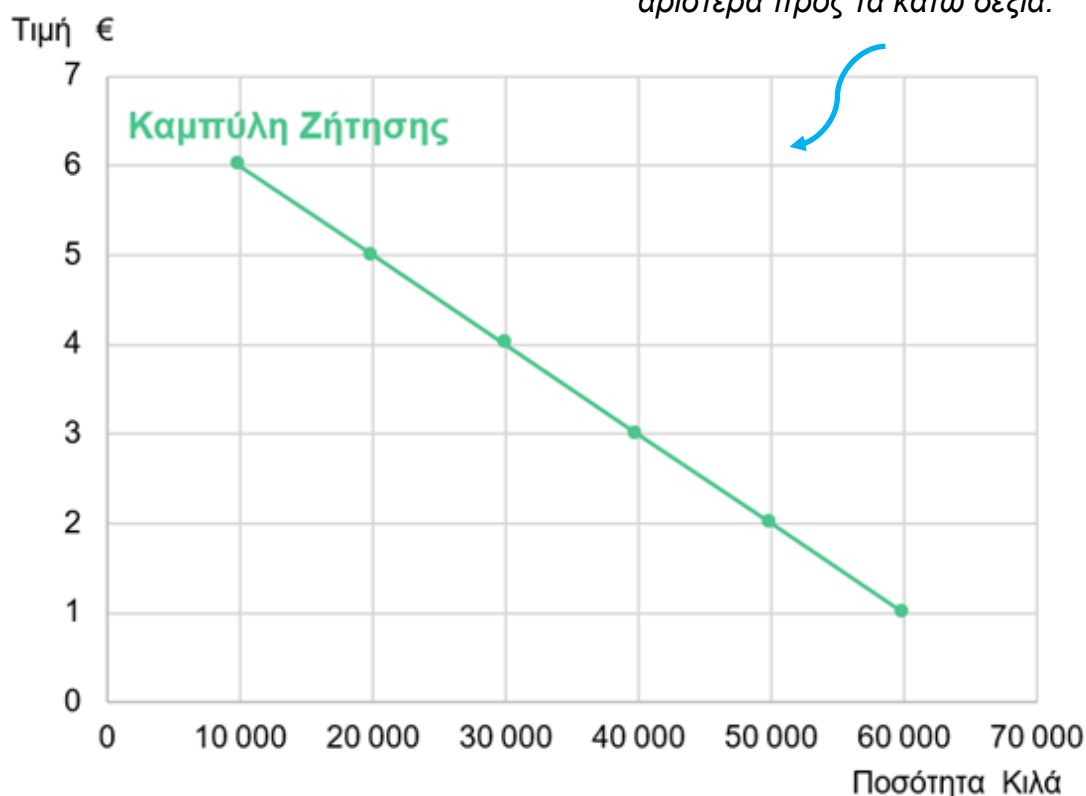
- Πίνακα ζήτησης
- Καμπύλη ζήτησης

Ας μελετήσουμε το πιο κάτω παράδειγμα για τη ζήτηση των σταφυλιών. Δίνεται ο πιο κάτω πίνακας ζήτησης και η αντίστοιχη καμπύλη ζήτησης.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Κιλά
1	60 000
2	50 000
3	40 000
4	30 000
5	20 000
6	10 000

Παρατηρούμε ότι η καμπύλη ζήτησης κατέρχεται από πάνω αριστερά προς τα κάτω δεξιά.

Όπως φαίνεται, στην τιμή €1 η ζητούμενη ποσότητα είναι 60 000 κιλά, ενώ στην τιμή €6 η ζητούμενη ποσότητα είναι 10 000 κιλά. Με άλλα λόγια, όταν η τιμή μειώνεται, οι καταναλωτές ζητούν μεγαλύτερη ποσότητα από το αγαθό, ενώ όταν η τιμή αυξάνεται, οι καταναλωτές ζητούν λιγότερη ποσότητα από το αγαθό.

Για να παρουσιαστεί η σχέση μεταξύ τιμής και ζητούμενης ποσότητας, όλοι οι άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση, εκτός από την τιμή του αγαθού, θεωρούνται **σταθεροί και αμετάβλητοι** (αυτό ονομάζεται *ceteris paribus*).

Η ζήτηση ενός αγαθού, **εκτός από την τιμή του**, επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως:

- **Τα εισοδήματα των καταναλωτών.** Όσο πιο μεγάλο είναι το εισόδημα των καταναλωτών, τόσο περισσότερη είναι η ζήτηση του αγαθού. Όσο πιο μικρό είναι το εισόδημα των καταναλωτών, τόσο λιγότερη είναι η ζήτηση του αγαθού.
- **Οι τιμές των υποκατάστατων αγαθών** (δηλαδή των αγαθών που μπορούν να αντικατασταθούν μεταξύ τους για να ικανοποιηθεί μία ανάγκη όπως το χοιρινό κρέας με το κοτόπουλο που ικανοποιούν την ανάγκη της τροφής). Όταν αυξάνεται η τιμή του υποκατάστατου αγαθού, αυξάνεται και η ζήτηση του αγαθού. Αντίθετα, όταν μειώνεται η τιμή του υποκατάστατου αγαθού, μειώνεται και η ζήτηση του αγαθού.
- **Οι προτιμήσεις των καταναλωτών**, οι οποίες επηρεάζονται από τη διαφήμιση, τη μόδα κ.ά. Όσο πιο πολύ προτιμάται ένα αγαθό, τόσο περισσότερη είναι η ζήτησή του. Όσο πιο λίγο προτιμάται ένα αγαθό, τόσο λιγότερη είναι η ζήτησή του.
- **Οι προσδοκίες των καταναλωτών.** Όταν αναμένεται μείωση των τιμών (π.χ. λόγω εκπτώσεων), τότε η σημερινή ζήτηση του αγαθού είναι λιγότερη. Όταν αναμένεται αύξηση των τιμών (π.χ. λόγω αύξησης του ΦΠΑ), τότε η σημερινή ζήτηση του αγαθού είναι περισσότερη.

Δίνεται ο πιο κάτω πίνακας ζήτησης ενός αγαθού:

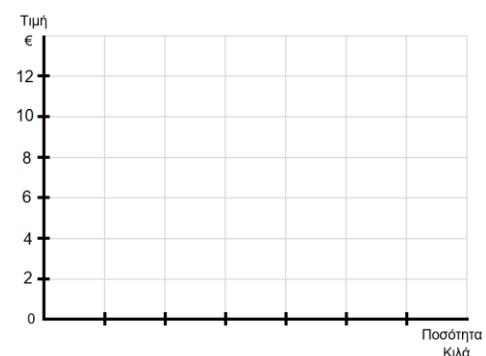
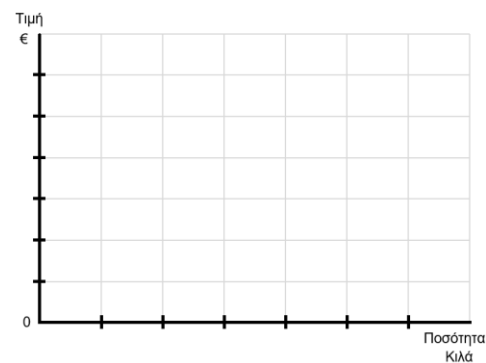
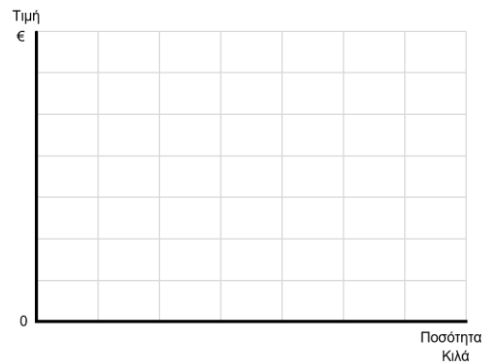
Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Κιλά
4	600
6	500
7	400
8	300
10	200
12	100

Οι ίδιοι κανόνες ισχύουν αργότερα και για τον σχεδιασμό της καμπύλης προσφοράς.

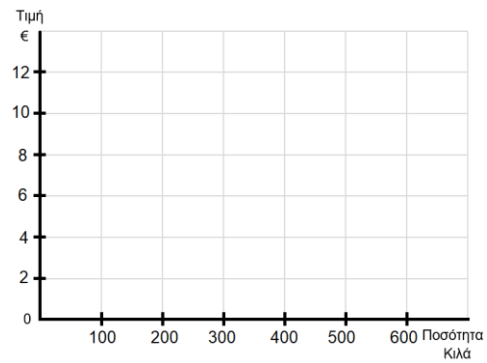
Βήματα

1. Σχεδιάστε δύο ευθείες γραμμές που να σχηματίζουν ορθή γωνία με τον χάρακά σας.
2. Τοποθετήστε το μηδέν 0 στην ορθή γωνία και ονομάστε τον κάθετο άξονα «Τιμή» και τον οριζόντιο άξονα «Ποσότητα», με την μονάδα μέτρησης που αναφέρεται στην άσκηση (π.χ. € για την τιμή και κιλά για την ποσότητα).
3. Χωρίστε τον κάθετο άξονα σε ίσες αποστάσεις. Επαναλάβετε το ίδιο και στον οριζόντιο άξονα.
4. Ελέγξτε τους αριθμούς που σας δόθηκαν στον πίνακα για τη στήλη της «Τιμής». Ο μικρότερος αριθμός είναι το 4 και ο μεγαλύτερος είναι 12. Αποφασίστε το διάστημα μεταξύ των αριθμών που επιθυμείτε (π.χ. ανά 2) άσχετα αν αυτοί οι αριθμοί υπάρχουν στον πίνακα ή όχι. Σημειώστε τους αριθμούς στα σημεία του κάθετου άξονα ξεκινώντας από τον αριθμό του διαστήματος που επιλέξατε (π.χ. το 2).

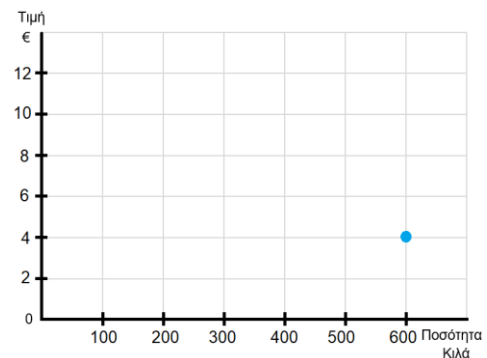

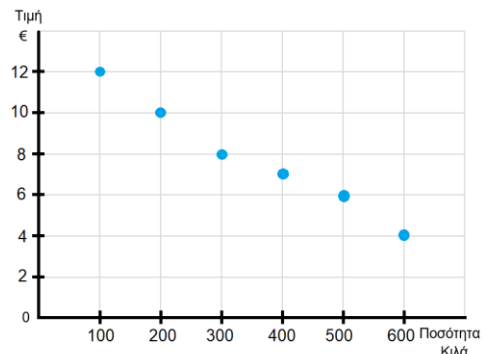
5. Ελέγξτε τους αριθμούς που σας δόθηκαν στον πίνακα για τη στήλη της «Ποσότητας». Ο μικρότερος αριθμός είναι το 100 και ο μεγαλύτερος είναι 600. Αποφασίστε το διάστημα μεταξύ των αριθμών που επιθυμείτε (π.χ. ανά 100) άσχετα αν αυτοί οι αριθμοί υπάρχουν στον πίνακα ή όχι. Σημειώστε τους αριθμούς στα σημεία του κάθετου άξονα ξεκινώντας από τον αριθμό του διαστήματος που επιλέξατε (π.χ. το 100).

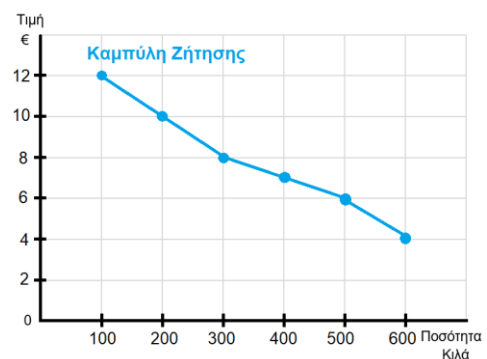
6. Αντιστοιχίστε κάθε αριθμό από την στήλη της «Τιμής» με κάθε αριθμό από τη στήλη της «Ποσότητας» σημειώνοντας μία τελεία στο διάγραμμα σας κάθε φορά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η τιμή €4 με την ποσότητα 600 κιλά.

7. Συνεχίστε για όλους τους συνδυασμούς του πίνακα. Στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει σημείο στον άξονα που να αντιστοιχεί στον αριθμό που σας αναφέρει η άσκηση, όπως στην τιμή €7, υπολογίστε την ορθή θέση της τελείας.

8. Έπειτα, ενώστε τις τελείες τραβώντας μία γραμμή, ώστε να σχηματιστεί η καμπύλη. Τέλος, ονομάστε την καμπύλη που σχεδιάσατε «Καμπύλη Ζήτησης».

Η καμπύλη είναι έτοιμη!

Έλεγε τις γνώσεις σου

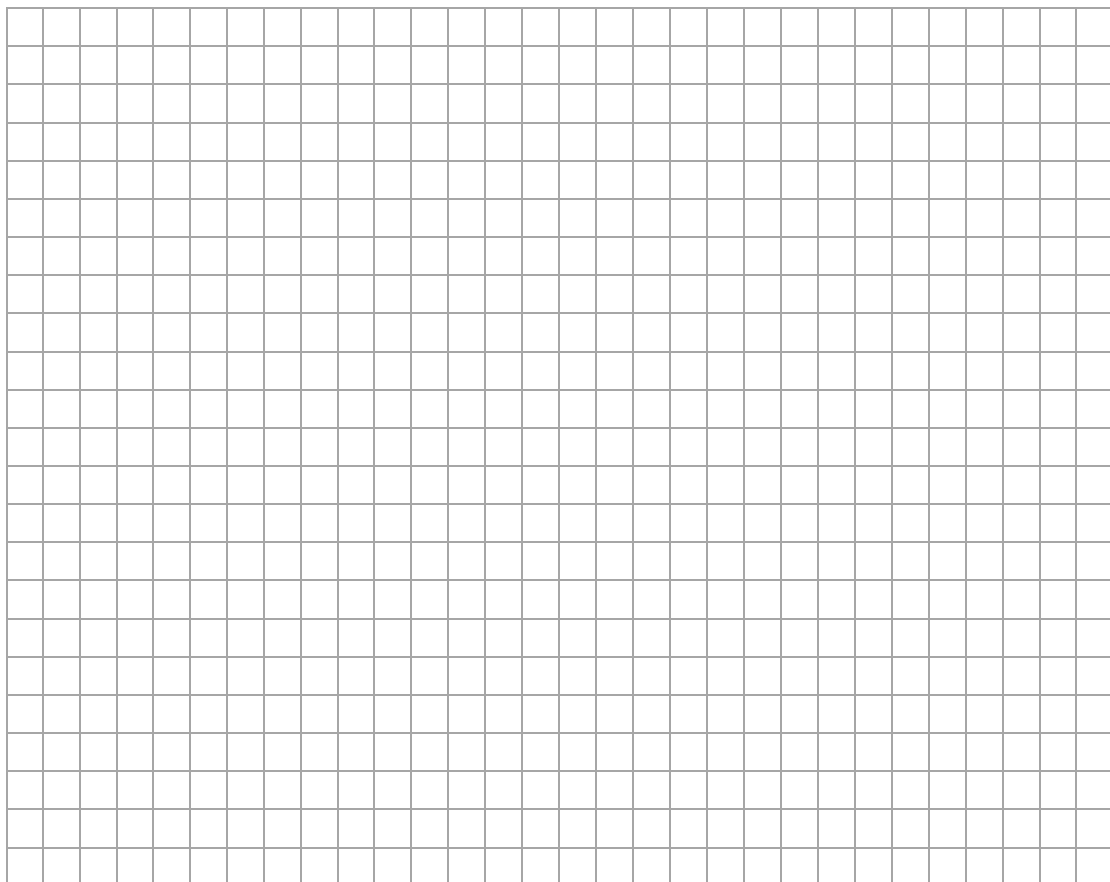
Άσκηση 1:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης για σχολικές τσάντες.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες
20	600
40	500
60	400
80	300
100	200
120	100

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης.

β) Να γράψετε πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα στην τιμή €40. ....

γ) Να γράψετε πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα στην τιμή €120. ....

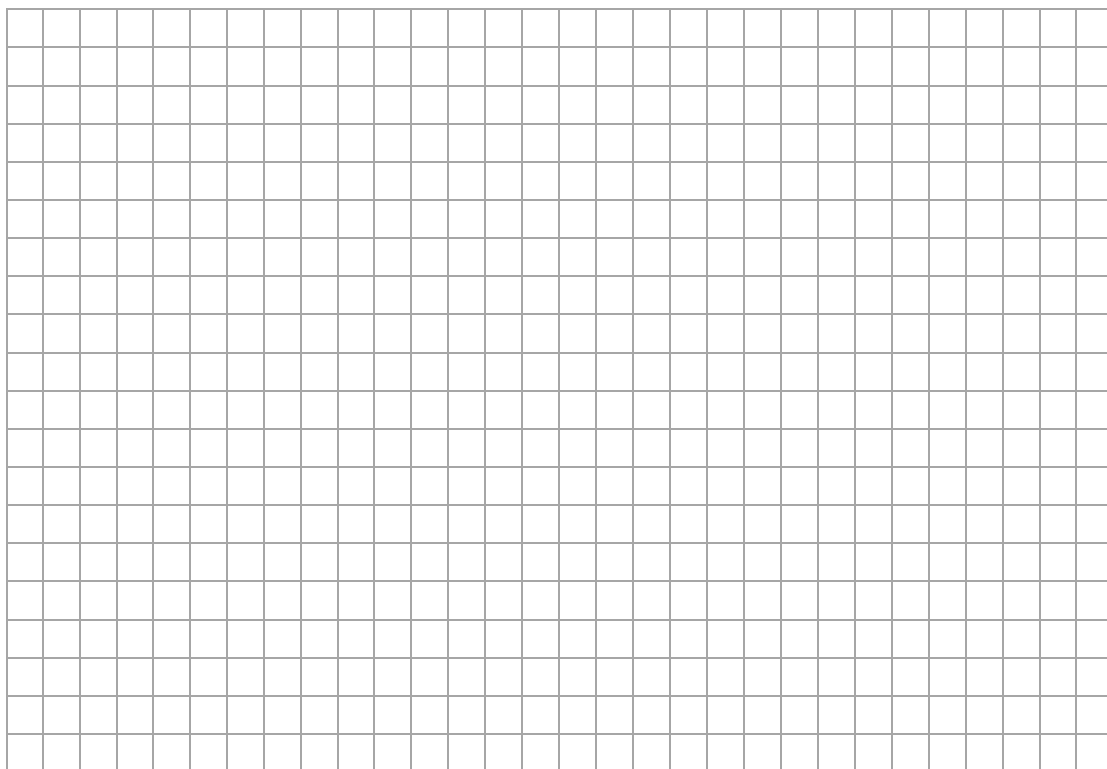
Άσκηση 2:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης για τα κολιέ.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες
400	40
300	60
250	100
200	120
150	130
100	160

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης.

β) Να εξηγήσετε την πορεία της καμπύλης ζήτησης.

.....
.....
.....
.....

Ασκήσεις: 5, 6
Σελ.: 110, 111

4.4 Προσφορά

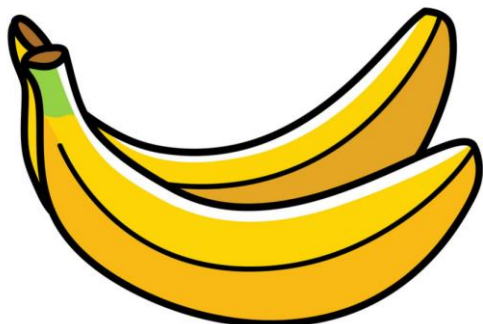
Ενώ η ζήτηση των αγαθών διαμορφώνεται από τους καταναλωτές, η προσφορά των αγαθών διαμορφώνεται από τους παραγωγούς.

Προσφερόμενη ποσότητα ενός αγαθού είναι η ποσότητα που είναι διατεθειμένοι να πουλήσουν οι παραγωγοί σε μια δεδομένη τιμή.

Προσφορά ενός αγαθού είναι η σχέση τιμής και προσφερόμενης ποσότητάς του σε μια ορισμένη χρονική περίοδο.

Μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα ως παραγωγός, δηλαδή ως το άτομο που προσφέρει ένα προϊόν.

Προσφέρετε μπανάνες προς πώληση. Να θυμάστε πως τώρα δεν είστε ο καταναλωτής, αλλά ο παραγωγός. Δεν σας ενδιαφέρει να αγοράσετε μπανάνες, αλλά να πουλήσετε μπανάνες και μάλιστα επιδιώκοντας όσο το δυνατό μεγαλύτερο κέρδος.

Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στην ποσότητα των μπανανών που θα προσφέρετε αν η τιμή των μπανανών είναι πολύ υψηλή; Θα θέλετε να πουλήσετε περισσότερες ή λιγότερες μπανάνες;

Τι νομίζετε ότι θα συμβεί στην ποσότητα των μπανανών που θα προσφέρετε αν η τιμή των μπανανών είναι πολύ χαμηλή; Θα θέλετε να πουλήσετε περισσότερες ή λιγότερες μπανάνες;

Θα συμφωνήσετε ότι η σχέση μεταξύ της τιμής και της προσφερόμενης ποσότητας ενός αγαθού είναι **θετική** και όπως θα δείτε οι παραγωγοί συμπεριφέρονται με βάση τον Νόμο της Προσφοράς.

Ο **Νόμος της Προσφοράς** αναφέρει ότι όταν η τιμή ενός αγαθού αυξάνεται, τότε η προσφερόμενη ποσότητα του αυξάνεται, ενώ όταν η τιμή ενός αγαθού μειώνεται, τότε η προσφερόμενη ποσότητα του μειώνεται.

Η σχέση μεταξύ τιμής και προσφερόμενης ποσότητας μπορεί να παρουσιαστεί με:

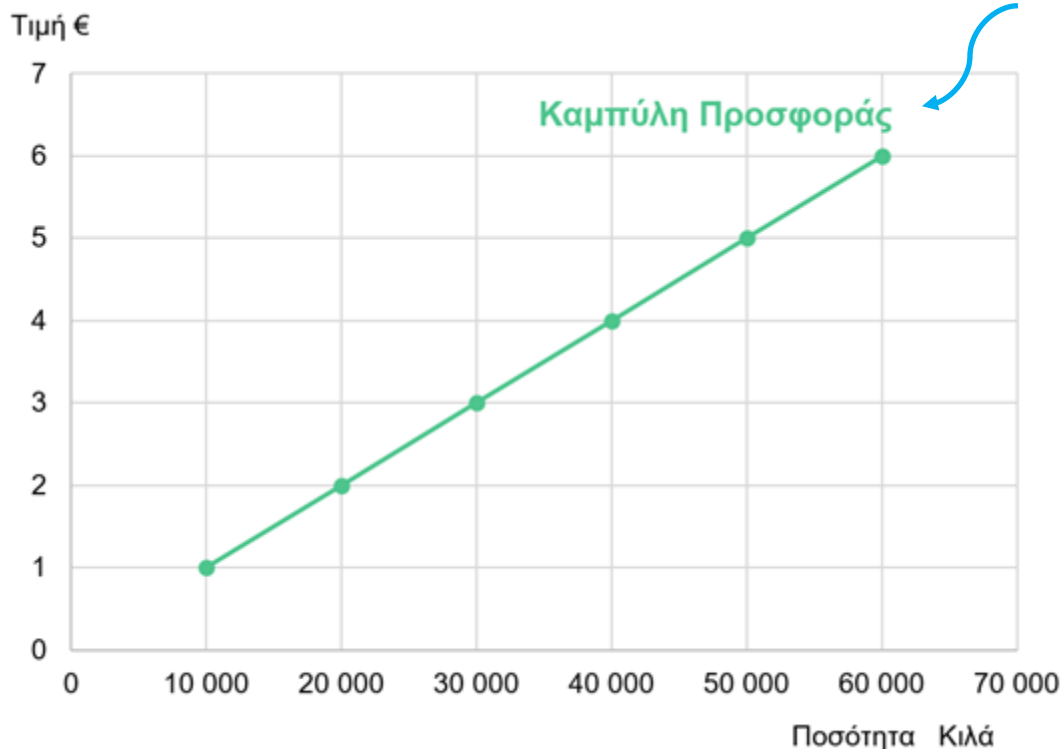
- Πίνακα προσφοράς
- Καμπύλη προσφοράς

Ας μελετήσουμε το πιο κάτω παράδειγμα για την προσφορά των τυριών. Δίνεται ο πιο κάτω πίνακας προσφοράς και η αντίστοιχη καμπύλη προσφοράς.

Τιμή €	Προσφερόμενη Ποσότητα Κιλά
1	10 000
2	20 000
3	30 000
4	40 000
5	50 000
6	60 000

Παρατηρούμε ότι η καμπύλη προσφοράς ανέρχεται από κάτω αριστερά προς τα πάνω δεξιά.

Όπως φαίνεται, στην τιμή €1 η προσφερόμενη ποσότητα είναι 10 000 κιλά, ενώ στην τιμή €6 η προσφερόμενη ποσότητα είναι 60 000 κιλά. Με άλλα λόγια, όταν η τιμή μειώνεται, οι παραγωγοί προσφέρουν μικρότερη ποσότητα από το αγαθό, ενώ όταν η τιμή αυξάνεται, οι παραγωγοί προσφέρουν μεγαλύτερη ποσότητα από το αγαθό.

Για να παρουσιαστεί η σχέση μεταξύ τιμής και προσφερόμενης ποσότητας, όλοι οι άλλοι παράγοντες που επηρεάζουν την προσφορά, εκτός από την τιμή του αγαθού, θεωρούνται **σταθεροί και αμετάβλητοι** (αυτό ονομάζεται *ceteris paribus*).

Η προσφορά ενός αγαθού, **εκτός από την τιμή του**, επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως:

- **Η εξέλιξη της τεχνολογίας.** Όσο βελτιώνεται η τεχνολογία που διαθέτει ένας παραγωγός, τόσο περισσότερη είναι η προσφορά του αγαθού.
- **Το κόστος παραγωγής** (δηλαδή οι πρώτες ύλες, οι μισθοί των εργατών). Όσο πιο υψηλό είναι το κόστος παραγωγής, τόσο λιγότερη είναι η προσφορά του αγαθού. Όσο πιο χαμηλό είναι το κόστος παραγωγής, τόσο περισσότερη είναι η προσφορά του αγαθού.
- **Οι τιμές των εναλλακτικών αγαθών** (δηλαδή των αγαθών που μπορούν να παραχθούν με τα ίδια μέσα όπως είναι το κριθάρι και το σιτάρι). Όταν αυξάνεται η τιμή του εναλλακτικού αγαθού, μειώνεται και η προσφορά του αγαθού. Αντίθετα, όταν μειώνεται η τιμή του εναλλακτικού αγαθού, μειώνεται και η προσφορά του αγαθού.
- **Οι καιρικές συνθήκες.** Ο παράγοντας αυτός αφορά κυρίως στα γεωργικά προϊόντα. Όσο πιο καλές είναι οι καιρικές συνθήκες, τόσο περισσότερη είναι η προσφορά του αγαθού. Όσο πιο κακές είναι οι καιρικές συνθήκες, τόσο λιγότερη είναι η προσφορά του αγαθού.
- **Οι προσδοκίες των παραγωγών.** Όταν αναμένεται μείωση των τιμών, τότε η σημερινή προσφορά του αγαθού είναι περισσότερη. Όταν αναμένεται αύξηση των τιμών, τότε η σημερινή προσφορά του αγαθού είναι λιγότερη.

Έλεγε τις γνώσεις σου

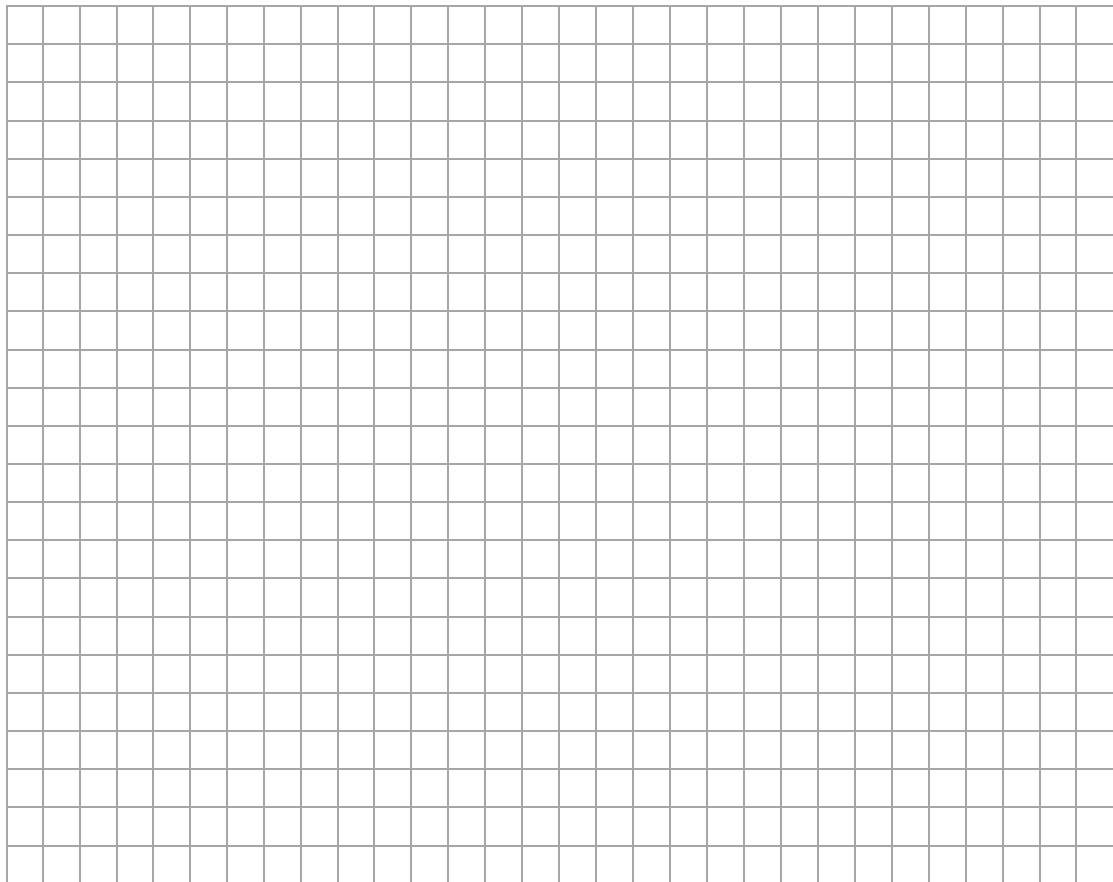
Άσκηση 1:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας προσφοράς για χριστουγεννιάτικα κέικ.

Τιμή €	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
2	50
4	100
6	150
8	200
10	250
12	300

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη προσφοράς.

β) Να γράψετε πόση είναι η προσφερόμενη ποσότητα στην τιμή €2. ....

γ) Να γράψετε πόση είναι η προσφερόμενη ποσότητα στην τιμή €10. ....

4.5 Τιμή Ισορροπίας

Όπως έχετε διαπιστώσει, όταν η τιμή μειώνεται, οι καταναλωτές αυξάνουν τη ζητούμενη ποσότητα του αγαθού, ενώ οι παραγωγοί μειώνουν την προσφερόμενη ποσότητα του αγαθού. Επίσης, όταν η τιμή αυξάνεται, οι καταναλωτές μειώνουν τη ζητούμενη ποσότητα του αγαθού, ενώ οι παραγωγοί αυξάνουν την προσφερόμενη ποσότητα του αγαθού.

Τι τιμή επικρατεί λοιπόν στην αγορά;

Ας μελετήσουμε το πιο κάτω παράδειγμα σχετικά με τη ζήτηση και την προσφορά για παγωτά. Δίνονται οι πιο κάτω πίνακες ζήτησης και προσφοράς, οι οποίοι μπορούν να ενοποιηθούν και να παρουσιαστούν ως εξής:

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500
2	400
3	300
4	200
5	100

Τιμή €	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	100
2	200
3	300
4	400
5	500

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Τι παρατηρείτε σε ό,τι αφορά την τιμή και τις δύο ποσότητες;

Υπάρχει κάποια τιμή στην οποία συμφωνούν τόσο οι καταναλωτές όσο και οι παραγωγοί;

Αν ναι, ποια είναι αυτή η τιμή; .....

Είναι φανερό ότι στην τιμή €3, η ζητούμενη ποσότητα είναι 300 μονάδες και η προσφερόμενη ποσότητα 300 μονάδες. Αυτό σημαίνει ότι στην τιμή αυτή, η ποσότητα που είναι διατεθειμένοι να αγοράσουν οι καταναλωτές ισούται με την ποσότητα που είναι διατεθειμένοι να πουλήσουν οι παραγωγοί.

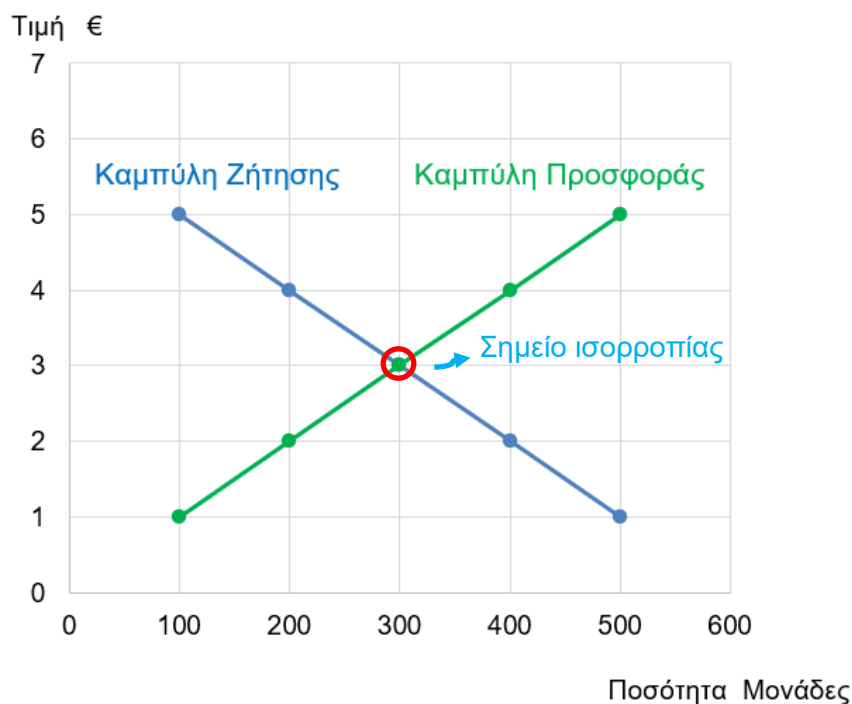
Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Τιμή ισορροπίας είναι η τιμή στην οποία η ζητούμενη ποσότητα ισούται με την προσφερόμενη ποσότητα.

Ποσότητα ισορροπίας είναι η ποσότητα στην οποία υπάρχει τιμή ισορροπίας.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η τιμή ισορροπίας είναι €3 και η ποσότητα ισορροπίας 300 μονάδες.

Το σημείο τομής τους λέγεται σημείο ισορροπίας και απεικονίζεται στις δύο πιο κάτω καμπύλες ζήτησης και προσφοράς.

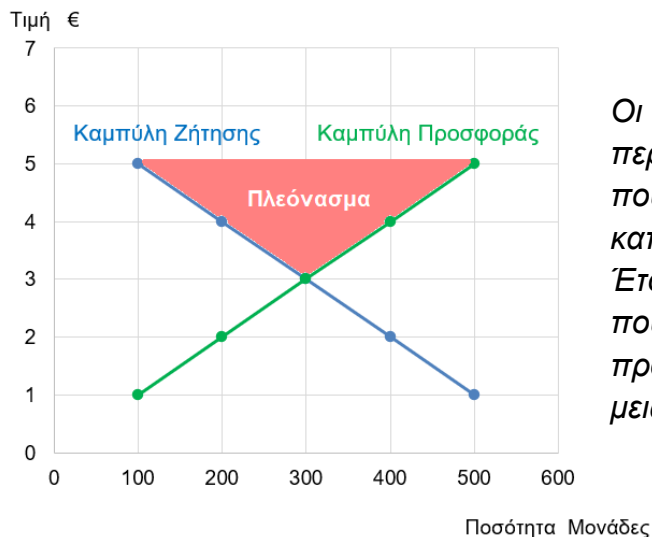

Πλεόνασμα: όταν η τιμή είναι υψηλότερη από την τιμή ισορροπίας.

Ας δούμε την τιμή €5 σύμφωνα με το προηγούμενο παράδειγμα.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Στην τιμή €5, δημιουργείται πλεόνασμα προσφοράς ύψους 400 μονάδων, γιατί η ζητούμενη ποσότητα είναι 100 μονάδες και προσφερόμενη ποσότητα είναι 500 μονάδες (500-100).

Οι παραγωγοί έχουν πολύ περισσότερη ποσότητα να πουλήσουν απ' ό,τι έχουν οι καταναλωτές για να αγοράσουν. Έτσι, οι παραγωγοί θέλοντας να πουλήσουν το πλεόνασμα των προϊόντων τους, αναγκάζονται να μειώσουν την τιμή.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Μείωση

Αύξηση

Μείωση

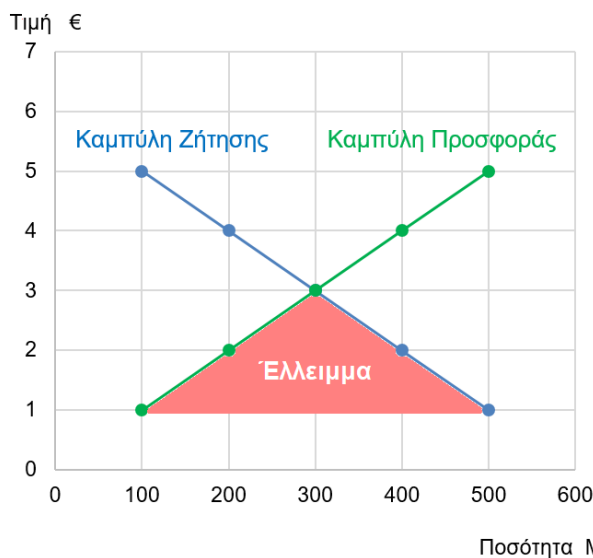
Με τη μείωση της τιμής, η ζητούμενη ποσότητα αυξάνεται και η προσφερόμενη ποσότητα μειώνεται, ώσπου να εξισωθούν και να καταλήξουν στο σημείο ισορροπίας.

Έλλειμμα: όταν η τιμή είναι χαμηλότερη από την τιμή ισορροπίας.

Ας δούμε την τιμή €1 σύμφωνα με το προηγούμενο παράδειγμα.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Στην τιμή €1, δημιουργείται έλλειμμα προσφοράς ύψους 400 μονάδων, γιατί η ζητούμενη ποσότητα είναι 500 μονάδες και η προσφερόμενη ποσότητα είναι 100 μονάδες (500-100).

Οι καταναλωτές ζητούν πολύ περισσότερη ποσότητα να αγοράσουν απ' ό,τι έχουν οι παραγωγοί για να πουλήσουν. Έτσι, οι παραγωγοί βλέποντας ότι υπάρχουν πολλοί καταναλωτές που θέλουν να αποκτήσουν το προϊόν, αυξάνουν την τιμή.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
1	500	100
2	400	200
3	300	300
4	200	400
5	100	500

Annotations: Blue arrows show 'Αύξηση' (Increase) in price from 1 to 2 and 2 to 3. A blue arrow shows 'Μείωση' (Decrease) in quantity demanded from 500 to 400. A blue arrow shows 'Αύξηση' (Increase) in quantity supplied from 100 to 200.

Με την αύξηση της τιμής, η ζητούμενη ποσότητα μειώνεται και η προσφερόμενη ποσότητα αυξάνεται, ώσπου να εξισωθούν και να καταλήξουν στο σημείο ισορροπίας.

Έλεγξε τις γνώσεις σου

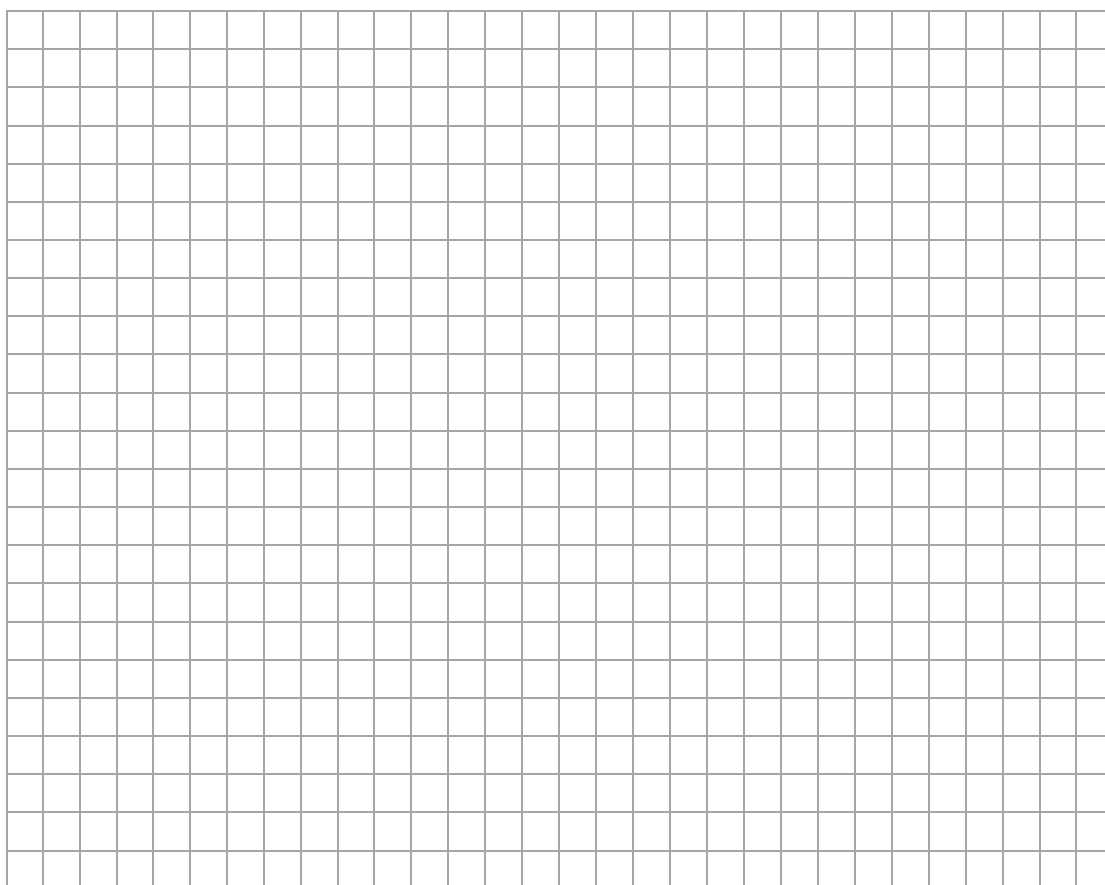
Άσκηση 1:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης και προσφοράς για ένα προϊόν.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
20	25 000	5 000
40	20 000	10 000
60	15 000	15 000
80	10 000	20 000
100	5 000	25 000

Για να σχεδιάσετε τις δύο καμπύλες, συνδυάστε πρώτα την τιμή με τη ζητούμενη ποσότητα και μετά την τιμή με την προσφερόμενη ποσότητα.

- α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης και την καμπύλη προσφοράς, δείχνοντας το σημείο ισορροπίας.

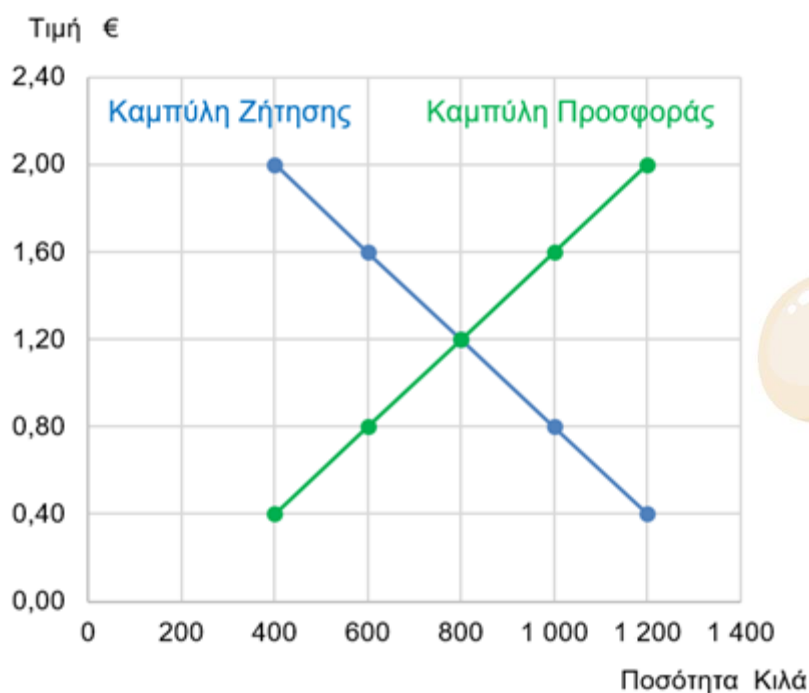

- β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

- γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

Άσκηση 2:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για μανιτάρια.

α) Να δείξετε το σημείο ισοροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Στην τιμή €0,80, να γράψετε πόση είναι:

η ζητούμενη ποσότητα ..... και η προσφερόμενη ποσότητα .....

γ) Στην τιμή €2, να γράψετε πόση είναι:

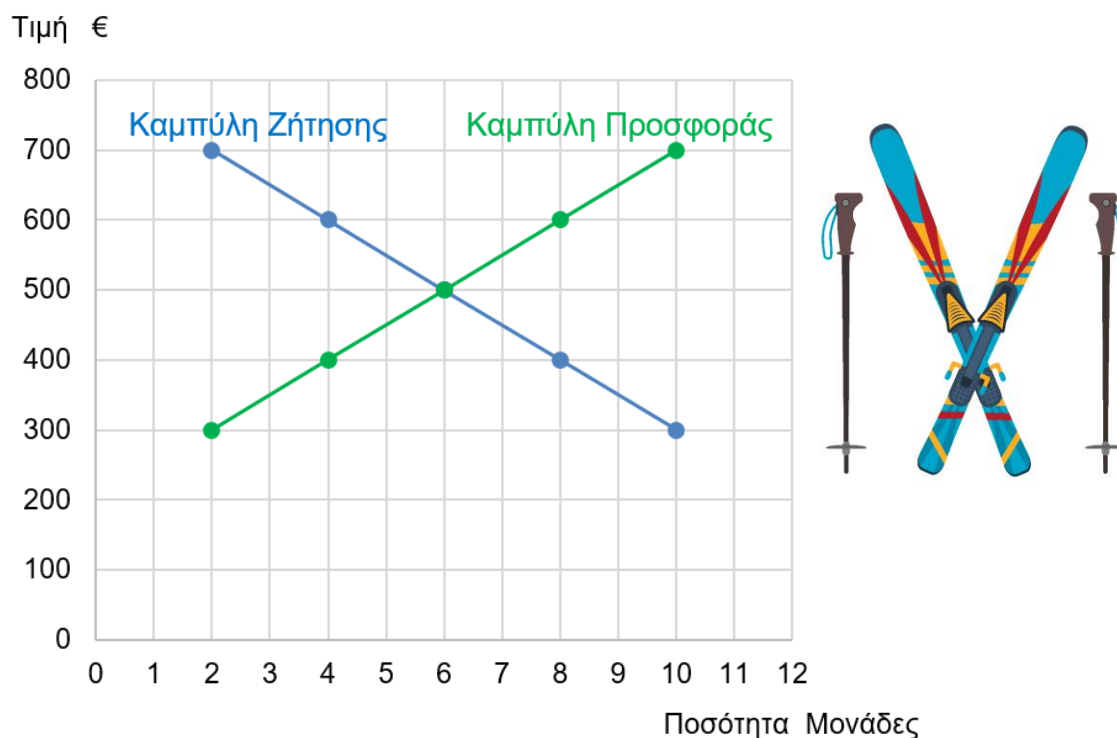
η ζητούμενη ποσότητα ..... και η προσφερόμενη ποσότητα .....

δ) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισοροπίας. ....

ε) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισοροπίας. ....

Άσκηση 3:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για εξοπλισμό σκι.

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισορροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Στην τιμή €400, να γράψετε πόση είναι:

η ζητούμενη ποσότητα ..... και η προσφερόμενη ποσότητα .....

γ) Στην τιμή €700, να γράψετε πόση είναι:

η ζητούμενη ποσότητα ..... και η προσφερόμενη ποσότητα .....

δ) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

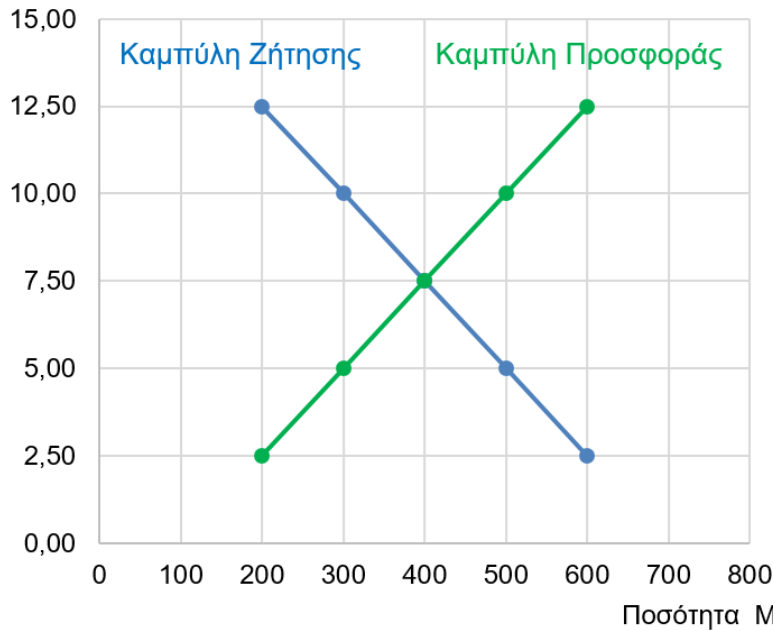
ε) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

Άσκηση 4:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για μπάλες ποδοσφαίρου.

Τιμή €

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισορροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

δ) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €2,50:

• αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα .....

και πόσο είναι αυτό .....

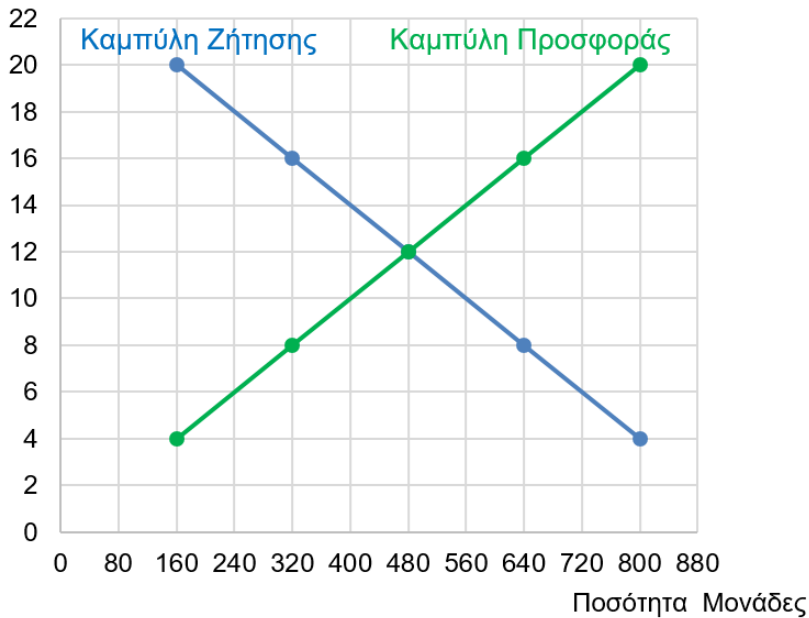
• πώς θα αντιδράσουν οι παραγωγοί για να αποκατασταθεί η τιμή ισορροπίας.

.....
.....
.....
.....

Άσκηση 5:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για γραβάτες.

Τιμή €

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισορροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

δ) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €20:

• αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα .....

και πόσο είναι αυτό .....

• πώς θα αντιδράσουν οι παραγωγοί για να αποκατασταθεί η τιμή ισορροπίας.

.....
.....
.....

Ασκήσεις: 9-13
Σελ.: 114-118

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

- 1.1. Όταν το αγαθό είναι τελείως ομοιογενές, η μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

- 1.2. Η πιο συνηθισμένη μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

- 1.3. Όταν η διαφήμιση είναι ενημερωτική, η μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

- 1.4. Όταν τα κέρδη είναι μηδαμινά, η μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

- 1.5. Όταν υπάρχουν λίγοι πωλητές, η μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

- 1.6. Όταν υπάρχει ένα μοναδικό προϊόν, η μορφή αγοράς είναι:
  - α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

Άσκηση 2:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

- 2.1. Η πιο σπάνια μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.2. Όταν υπάρχει αδύνατη είσοδος στον κλάδο, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.3. Όταν υπάρχει πιθανότητα δημιουργίας καρτέλ, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.4. Όταν η διαφήμιση είναι έντονη, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.5. Όταν υπάρχει μόνο ένας πωλητής, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.6. Όταν υπάρχει εύκολη είσοδος στον κλάδο, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 2.7. Όταν η τιμή πώλησης του αγαθού είναι ενιαία, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

Άσκηση 3:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

- 3.1. Όταν το αγαθό δεν έχει στενά υποκατάστατα, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.2. Όταν το αγαθό είναι ελαφρώς διαφοροποιημένο, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.3. Όταν η διαφήμιση είναι περιττή, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.4. Όταν υπάρχει δύσκολη είσοδος στον κλάδο, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.5. Όταν υπάρχει ελεύθερη είσοδος στον κλάδο, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.6. Όταν δεν υπάρχει καθόλου ανταγωνισμός, η μορφή αγοράς είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο
- 3.7. Η πιο ασύμφορη μορφή αγοράς για τον καταναλωτή είναι:
- α) Τέλειος ανταγωνισμός
  - β) Μονοπώλιο
  - γ) Μονοπωλιακός ανταγωνισμός
  - δ) Ολιγοπώλιο

Άσκηση 4:

Να σημειώσετε ✓ με βάση τη μορφή αγοράς κάθε χαρακτηριστικού.

		Τέλειος ανταγωνισμός	Μονοπώλιο	Μονοπωλιακός ανταγωνισμός	Ολιγοπώλιο
α)	Ελεύθερη είσοδος στον κλάδο				
β)	Εύκολη είσοδος στον κλάδο				
γ)	Αδύνατη είσοδος στον κλάδο				
δ)	Δύσκολη είσοδος στον κλάδο				
ε)	Ασύμφορη μορφή αγοράς				
στ)	Σπάνια μορφή αγοράς				
ζ)	Πιο συνηθισμένη μορφή αγοράς				
η)	Καθόλου ανταγωνισμός				
θ)	Έντονη διαφήμιση				
ι)	Περιττή διαφήμιση				
κ)	Ενημερωτική διαφήμιση				
λ)	Ένας πωλητής				
μ)	Λίγοι πωλητές				
ν)	Ενιαία τιμή πώλησης				
ξ)	Κρατική παρέμβαση				

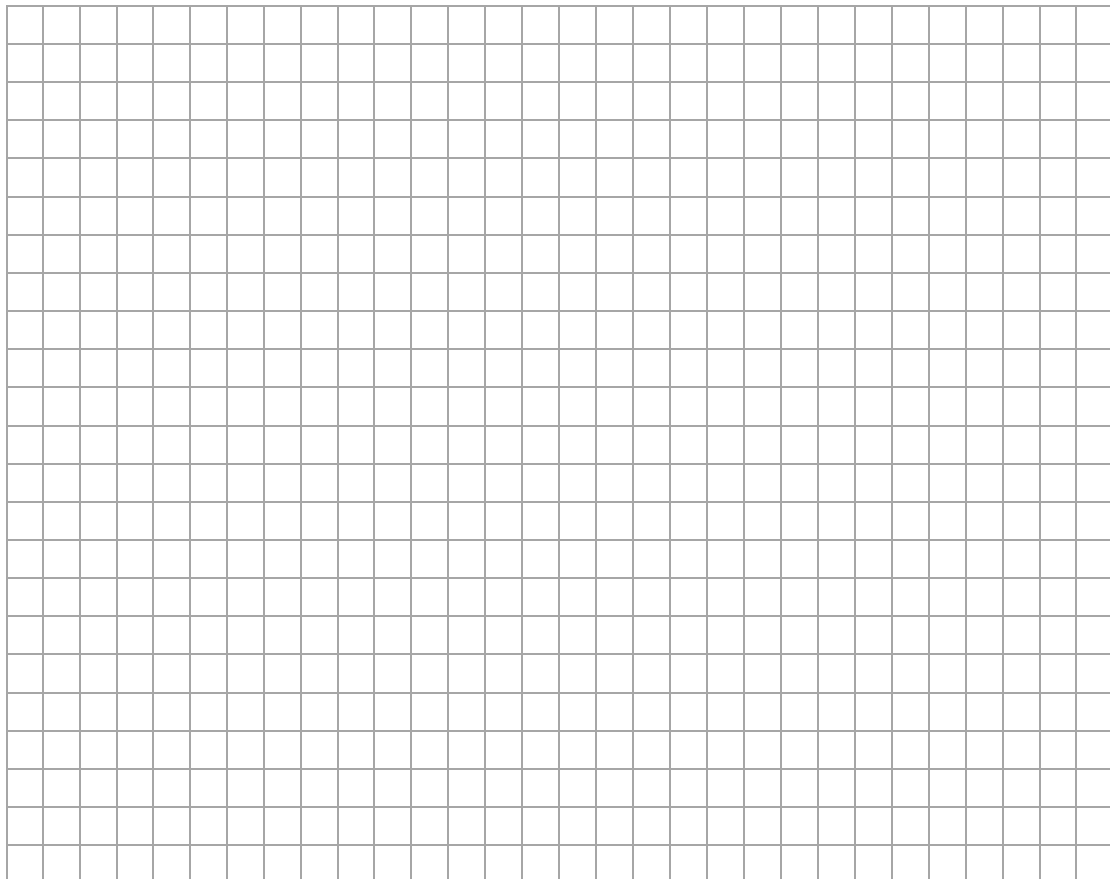
Άσκηση 6:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης για ντόνατς.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες
1,40	150
1,20	170
0,90	200
0,50	230
0,30	250
0,20	280

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης.

β) Να γράψετε πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα στην τιμή €0,90. ....

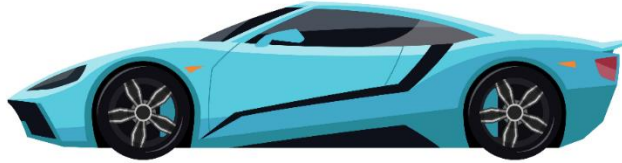
γ) Να γράψετε πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα στην τιμή €0,20. ....

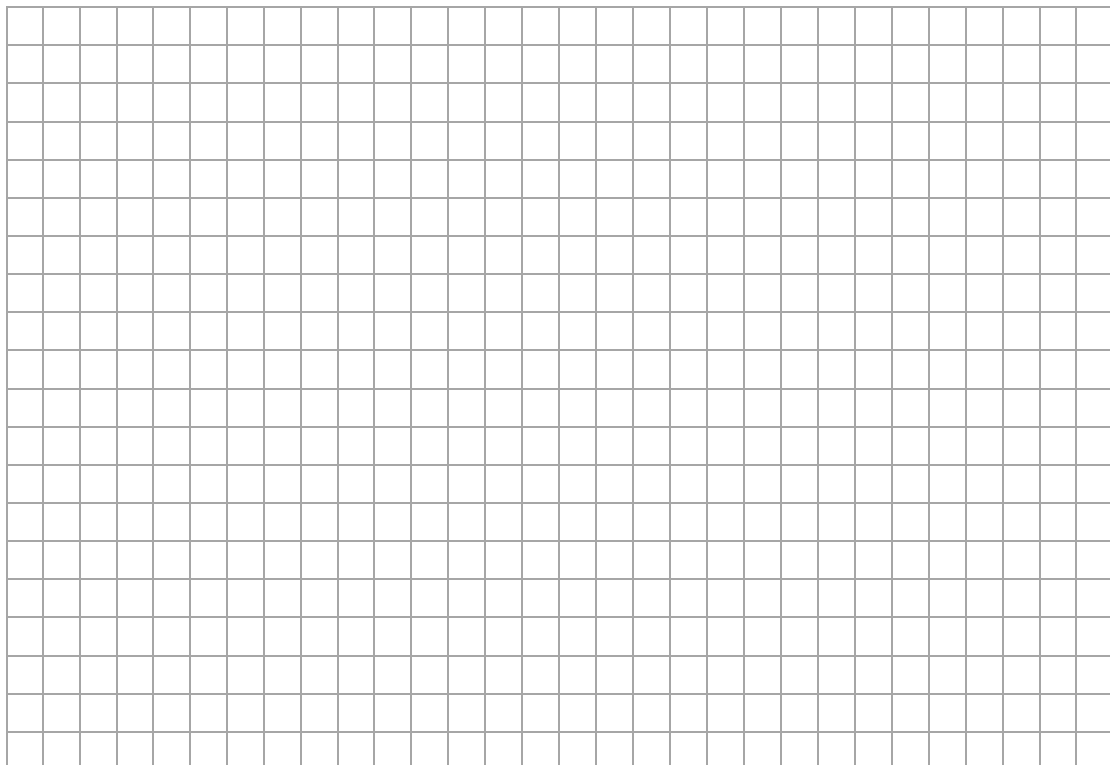
Άσκηση 9:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης και προσφοράς για πολυτελή αυτοκίνητα.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
30 000	650	250
80 000	550	350
120 000	450	450
140 000	350	550
170 000	250	650

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης και την καμπύλη προσφοράς, δείχνοντας το σημείο ισορροπίας.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

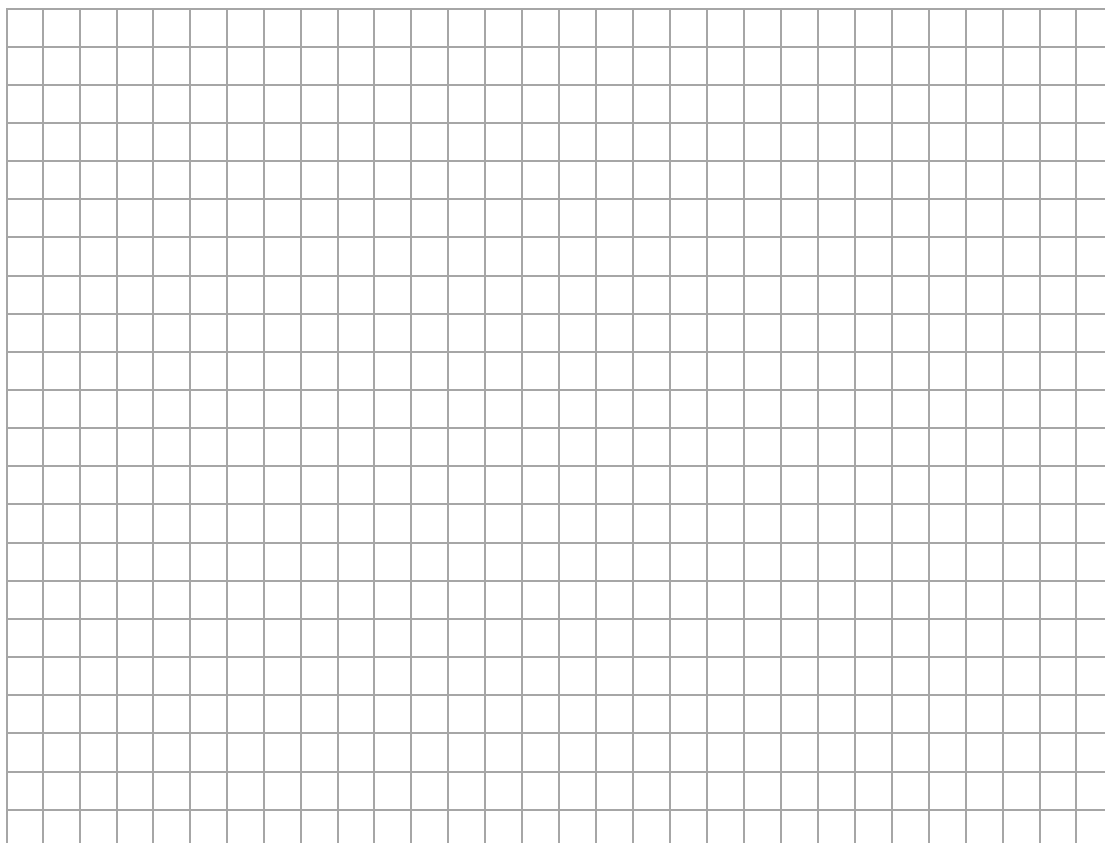
Άσκηση 10:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης και προσφοράς για καφέ.

Τιμή €	Ζητούμενη Ποσότητα Μονάδες	Προσφερόμενη Ποσότητα Μονάδες
4,20	3 500	9 500
3,80	4 500	8 500
3,40	5 500	7 500
3,00	6 500	6 500
2,60	7 500	5 500
2,20	8 500	4 500
1,80	9 500	3 500

α) Να σχεδιάσετε την καμπύλη ζήτησης και την καμπύλη προσφοράς, δείχνοντας το σημείο ισορροπίας.

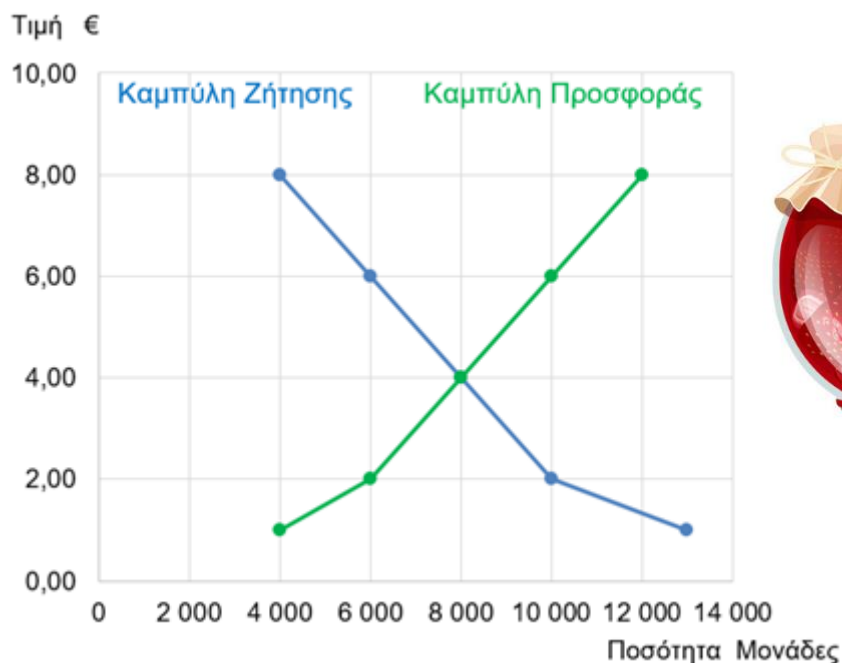

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

Άσκηση 11:

Πιο κάτω παρουσιάζεται ο πίνακας ζήτησης και προσφοράς για μαρμελάδα φράουλα.

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισορροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας.

.....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας.

.....

δ) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €2:

- αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα

.....

και πόσο είναι αυτό.

.....

ε) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €8:

- αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα

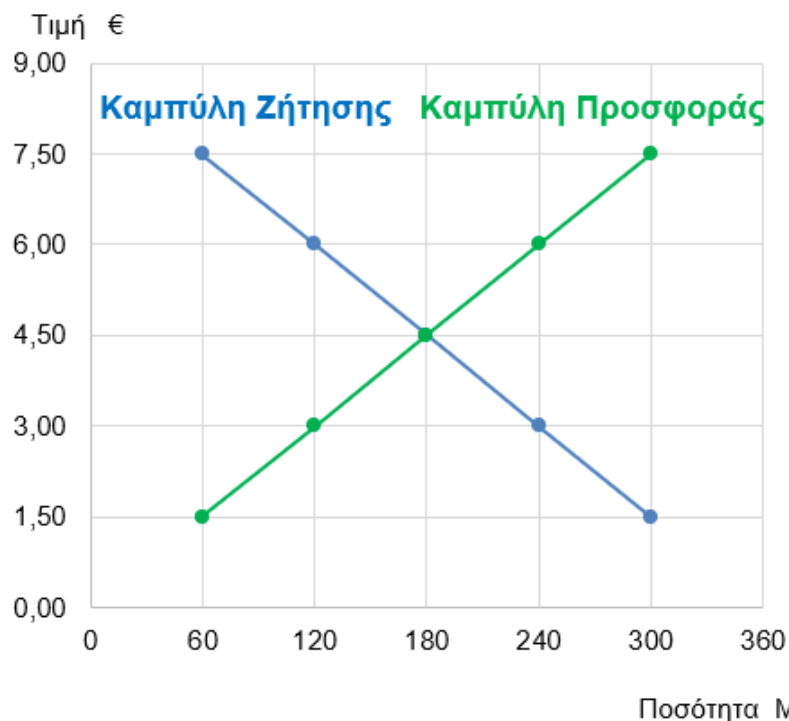
.....

και πόσο είναι αυτό.

.....

Άσκηση 12:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για κρέπες.

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισοροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισοροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισοροπίας. ....

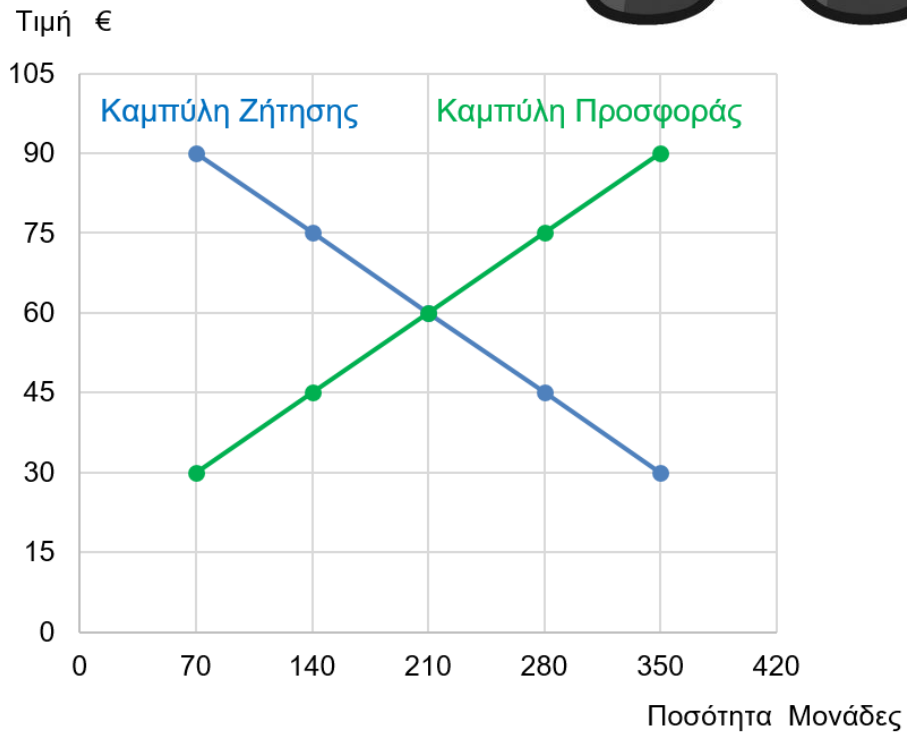
δ) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €7,50:

- πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα. ....
- πόση είναι η προσφερόμενη ποσότητα. ....
- αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα .....
και πόσο είναι αυτό. ....

Άσκηση 13:

Πιο κάτω δίνονται οι καμπύλες ζήτησης και προσφοράς για γυαλιά ηλίου.

α) Να δείξετε ποιο είναι το σημείο ισορροπίας στο πιο πάνω σχήμα.

β) Να γράψετε ποια είναι η τιμή ισορροπίας. ....

γ) Να γράψετε ποια είναι η ποσότητα ισορροπίας. ....

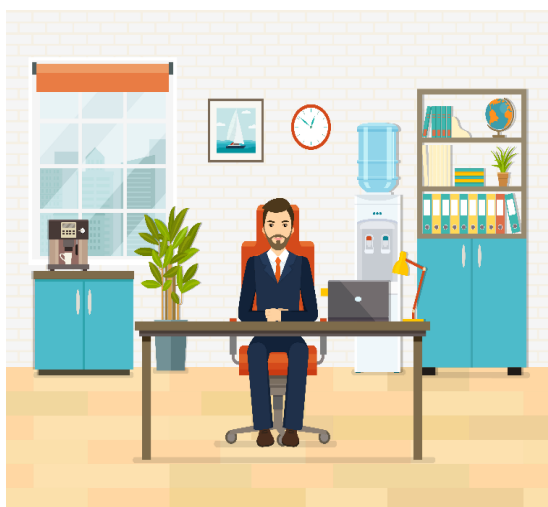
δ) Να δείξετε στο σχήμα και να αναφέρετε στην τιμή €30:

- πόση είναι η ζητούμενη ποσότητα. ....
- πόση είναι η προσφερόμενη ποσότητα. ....
- αν υπάρχει έλλειμμα ή πλεόνασμα .....
και πόσο είναι αυτό. ....

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΕΞΙΣΩΣΗ

- 5.1 Εισαγωγή στη Λογιστική**
- 5.2 Είδη Επιχειρηματικών Μορφών**
- 5.3 Λογιστική Εξίσωση**

5.1 Εισαγωγή στη Λογιστική

Ο στόχος οποιασδήποτε επιχείρησης είναι το κέρδος. Το κέρδος μιας επιχείρησης φαίνεται από τις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης, τις οποίες ετοιμάζουν οι λογιστές της.

Η Λογιστική αποτελεί μέρος μιας μεγαλύτερης επιστήμης, της Οικονομικής Επιστήμης και είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις επιχειρήσεις.

Ένας λογιστής ή μια λογίστρια συγκεντρώνει πολλά οικονομικά στοιχεία και ετοιμάζει τις Οικονομικές Καταστάσεις μιας επιχείρησης.

Οι Οικονομικές Καταστάσεις είναι χρήσιμες, καθώς βοηθούν τον επιχειρηματία και τη Διοίκηση της επιχείρησης ώστε να εξάγουν συμπεράσματα και να λάβουν σοβαρές αποφάσεις για τη συνέχεια της λειτουργίας της επιχείρησης.

Από τις σημαντικότερες **Οικονομικές Καταστάσεις μιας επιχείρησης** είναι:

Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης,
η οποία δείχνει το κέρδος ή τη ζημιά της επιχείρησης.

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης,
η οποία δείχνει την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

5.2 Είδη Επιχειρηματικών Μορφών

Οι επιχειρήσεις όμως δεν είναι όλες οι ίδιες. Υπάρχουν επιχειρήσεις, μικρές και μεγάλες. Υπάρχουν επιχειρήσεις με έναν ιδιοκτήτη και επιχειρήσεις με πολλούς ιδιοκτήτες. Υπάρχουν επιχειρήσεις που επιβαρύνουν τον ιδιοκτήτη με την προσωπική του περιουσία και επιχειρήσεις που δεν τον επιβαρύνουν.

Ατομική επιχείρηση

- Ανήκει σε ένα άτομο.
- Ο ιδιοκτήτης συνεισφέρει όλο το κεφάλαιο.
- Ο ιδιοκτήτης έχει απεριόριστη και προσωπική ευθύνη για ζημιές.
- Έχει ξεχωριστή λογιστική υπόσταση.

Συνεταιρισμός

- Ανήκει σε δύο ή περισσότερα άτομα.
- Οι συνέταιροι συνεισφέρουν όλο το κεφάλαιο.
- Οι συνέταιροι έχουν απεριόριστη και προσωπική ευθύνη για ζημιές.
- Έχει ξεχωριστή λογιστική υπόσταση.

Μετοχική εταιρεία

- Ανήκει σε δύο ή περισσότερα άτομα.
- Οι ιδιοκτήτες συνεισφέρουν το κεφάλαιο.
- Οι ιδιοκτήτες έχουν περιορισμένη ευθύνη, δεν έχουν προσωπική ευθύνη για ζημιές της επιχείρησης.
- Η επιχείρηση είναι ξεχωριστό νομικό πρόσωπο.
- Υπάρχει διαχωρισμός μεταξύ ιδιοκτησίας και διεύθυνσης.

Έλεγε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να σημειώσετε ✓ με βάση το είδος της επιχειρηματικής μορφής που ανήκουν τα πιο κάτω χαρακτηριστικά (δυνατότητα πολλών επιλογών).

		Ατομική επιχείρηση	Συνεταιρισμός	Μετοχική εταιρεία
α)	Έχει ξεχωριστή λογιστική υπόσταση.			
β)	Υπάρχει προσωπική ευθύνη.			
γ)	Διαχωρίζεται η ιδιοκτησία από τη διεύθυνση.			
δ)	Ανήκει σε ένα άτομο.			
ε)	Θεωρείται νομικό πρόσωπο.			
στ)	Υπάρχει περιορισμένη ευθύνη.			
ζ)	Ανήκει σε δύο ή περισσότερα άτομα.			

Άσκηση 2:

Να γράψετε ΟΡΘΟ ή ΛΑΘΟΣ στις προτάσεις που ακολουθούν.

α)	Η ατομική επιχείρηση και ο συνεταιρισμός έχουν ξεχωριστή λογιστική υπόσταση.	
β)	Ο συνεταιρισμός ανήκει σε ένα άτομο μόνο.	
γ)	Οι μέτοχοι μιας εταιρείας έχουν προσωπική ευθύνη για τυχόν ζημιές της.	

Άσκησης: 1, 2
Σελ.: 128

5.3 Λογιστική Εξίσωση

Η Λογιστική Εξίσωση, ή διαφορετικά Λογιστική Ισότητα, είναι η σχέση μεταξύ των πιο κάτω στοιχείων:

$$\begin{array}{ccccc} \text{Ενεργητικό} & = & \text{Κεφάλαιο} & + & \text{Υποχρεώσεις} \\ \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \\ \text{Assets} & = & \text{Capital} & + & \text{Liabilities} \\ \downarrow & & \downarrow & & \downarrow \end{array}$$

Ενεργητικό (Assets)

είναι τα περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στην επιχείρηση.

π.χ.

κτήρια (buildings)
αυτοκίνητα (motor vans)
έπιπλα (furniture)
μετρητά (cash)

Κεφάλαιο (Capital)

είναι τα περιουσιακά στοιχεία (συνήθως χρήματα) που επενδύει ο ιδιοκτήτης στην επιχείρησή του.

Υποχρεώσεις (Liabilities)

είναι τα ποσά που οφείλει η επιχείρηση σε τρίτους.

π.χ.

δάνεια από τράπεζα

Το Κεφάλαιο και οι Υποχρεώσεις αποτελούν το Παθητικό της επιχείρησης.

$$\text{Ενεργητικό} = \text{Παθητικό}$$

Παραδείγματα:

$$\text{€}50.000 = \text{€}20.000 + \text{€}30.000$$

$$\text{€}120.000 = \text{€}100.000 + \text{€}20.000$$

$$\text{€}780.000 = \text{€}340.000 + \text{€}440.000$$

Δεδομένου ότι πρόκειται για αριθμητικά στοιχεία, μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα, στο οποίο η λογιστική εξίσωση πρέπει πάντα να συμφωνεί:

Το Ενεργητικό είναι το άθροισμα του Κεφαλαίου και των Υποχρεώσεων, άρα και το πιο μεγάλο στοιχείο αριθμητικά!

Ενεργητικό =	Κεφάλαιο +	Υποχρεώσεις
€100.000	€20.000	€80.000
€70.000	€40.000	€30.000
€14.000	€10.000	€4.000

Παρομοίως:

το πιο μεγάλο στοιχείο αριθμητικά!

Υποχρεώσεις +	Κεφάλαιο =	Ενεργητικό
€60.000	€30.000	€90.000
€50.000	€150.000	€200.000
€30.000	€100.000	€130.000

Δεδομένου ότι πρόκειται για αριθμητικά στοιχεία, μελετήστε το πιο κάτω παράδειγμα, στο οποίο ισχύει πάντα η λογιστική εξίσωση:

Το ίδιο και στην αγγλική ορολογία:

το πιο μεγάλο στοιχείο αριθμητικά!

Assets =	Capital +	Liabilities
€25.000	€20.000	€5.000
€18.000	€0	€18.000
€400.000	€300.000	€100.000

το πιο μεγάλο στοιχείο αριθμητικά!

Liabilities +	Capital =	Assets
€30.000	€130.000	€160.000
€200.000	€600.000	€800.000
€0	€20.000	€25.000

Για να γίνει πιο κατανοητή η λογιστική εξίσωση, ας ξεκινήσουμε με ένα απλό παράδειγμα.

Η Γεωργία φτιάχνει καταπληκτικά γλυκά και ονειρεύεται να ανοίξει το δικό της Ζαχαροπλαστέιο.

Στην επιχείρησή της θα επενδύσει κάποια δικά της χρήματα, ύψους €20.000.

€20.000
ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Και θα χρειαστεί ένα δάνειο από την τράπεζα ύψους €30.000.

€30.000
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Έτσι, με τις €50.000 που θα μαζέψει είναι έτοιμη να αγοράσει όλα τα απαραίτητα περιουσιακά στοιχεία για να ανοίξει το Ζαχαροπλαστέιο της!

€50.000
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Άρα, €50.000 = €20.000 + €30.000
Ενεργητικό = Κεφάλαιο + Υποχρεώσεις

Έλεγξε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να γράψετε τη λογιστική εξίσωση στην ελληνική ορολογία, χρησιμοποιώντας τα εξής στοιχεία:

Κεφάλαιο, Ενεργητικό, Υποχρεώσεις.

.....

Άσκηση 2:

Να γράψετε τη λογιστική εξίσωση στην αγγλική ορολογία, χρησιμοποιώντας τα εξής στοιχεία:

Liabilities, Capital, Assets.

.....

Άσκηση 3:

Να κυκλώσετε την απάντηση που **δεν** παρουσιάζει τη λογιστική εξίσωση στην ελληνική ορολογία:

- α) Υποχρεώσεις = Ενεργητικό - Κεφάλαιο
- β) Ενεργητικό + Κεφάλαιο = Υποχρεώσεις
- γ) Κεφάλαιο + Υποχρεώσεις = Ενεργητικό
- δ) Κεφάλαιο = Ενεργητικό - Υποχρεώσεις

Άσκηση 4:

Να κυκλώσετε την απάντηση που **δεν** παρουσιάζει τη λογιστική εξίσωση στην αγγλική ορολογία:

- α) Assets - Liabilities = Capital
- β) Liabilities + Capital = Assets
- γ) Assets - Capital = Liabilities
- δ) Liabilities + Assets = Capital

Άσκηση 5:

Να κυκλώσετε την απάντηση στην οποία **δεν** ισχύει η λογιστική εξίσωση:

	Capital	Liabilities	Assets
α)	€2.000	€500	€2.500
β)	€700	€2.400	€3.100
γ)	€6.400	€13.000	€18.400
δ)	€5.500	€4.500	€10.000

Άσκηση 6:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
1)	€8.000	€9.000	
2)	€3.500	€4.500	
3)	€5.670		€6.000
4)		€9.000	€10.672
5)	€95.000	€116.000	

Άσκηση 7:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	LIABILITIES	CAPITAL	ASSETS
1)	€1.250		€6.070
2)	€67.000	€0	
3)		€32.000	€82.000
4)	€80.000	€40.000	
5)	€0		€350.000

Άσκηση 8:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ASSETS	LIABILITIES	CAPITAL
1)		€2.800	€4.200
2)	€165.000	€0	
3)		€240.100	€200.100
4)	€397.000		€0
5)	€65.000	€55.000	

Ασκήσεις: 3-10
Σελ.: 129-132

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να ενώσετε τα πιο κάτω είδη Οικονομικών Καταστάσεων ανάλογα με το αποτέλεσμα που παρουσιάζουν.

Κατάσταση
Χρηματοοικονομικής Θέσης

Δείχνει το κέρδος
ή τη ζημιά
της επιχείρησης

Κατάσταση
Αποτελεσμάτων Χρήσης

Δείχνει την οικονομική
κατάσταση
της επιχείρησης

Άσκηση 2:

Να ταξινομήσετε τα πιο κάτω χαρακτηριστικά στη σωστή επιχειρηματική μορφή (δυνατότητα πολλών επιλογών):

προσωπική ευθύνη, νομικό πρόσωπο, ανήκει σε δύο ή περισσότερα άτομα, περιορισμένη ευθύνη, ξεχωριστή λογιστική υπόσταση, απεριόριστη ευθύνη, ανήκει σε ένα άτομο.

Ατομική Επιχείρηση	Συνεταιρισμός	Μετοχική Εταιρεία

Άσκηση 3:

Να γράψετε τη λογιστική εξίσωση στην ελληνική ορολογία.

.....

Άσκηση 4:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ
1)	€550.000	€50.000	
2)	€120.000		€80.000
3)		€315.000	€50.000
4)	€489.900	€19.000	
5)		€520.000	€410.000
6)	€58.000		€28.000
7)	€674.400	€12.400	
8)		€66.000	€0
9)	€990.000		€10.000
10)		€500.000	€1.000.000

Άσκηση 5:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
1)		€22.000	€322.000
2)	€18.000	€62.000	
3)		€51.000	€71.000
4)	€13.000		€24.000
5)	€0	€28.000	
6)		€0	€54.000
7)	€712.000	€38.000	

Άσκηση 6:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
1)	€500.500	€300.500	
2)		€210.400	€209.600
3)	€78.800		€5.600
4)		€0	€34.500
5)	€978.600	€25.200	
6)	€19.300		€0
7)		€2.700	€5.300

Άσκηση 7:

Να γράψετε τη λογιστική εξίσωση στην αγγλική ορολογία.

.....

Άσκηση 8:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ASSETS	LIABILITIES	CAPITAL
1)	€1.800.000	€800.000	
2)		€560.000	€40.000
3)	€250.000	€140.400	
4)	€380.600		€5.600
5)		€215.000	€765.000
6)	€1.400.500		€1.300.500
7)		€0	€125.000
8)	€336.000	€36.000	
9)	€194.500		€0
10)		€88.400	€11.600

Άσκηση 9:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	CAPITAL	LIABILITIES	ASSETS
1)		€0	€71.300
2)	€250.000	€130.000	
3)	€120.600		€850.500
4)		€115.600	€185.900
5)	€7.230	€1.660	
6)	€0		€81.200
7)		€12.888	€15.666

Άσκηση 10:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ASSETS	CAPITAL	LIABILITIES
1)	€12.160	€7.600	
2)		€287.000	€23.000
3)	€350.000		€78.600
4)	€560.100	€250.100	
5)		€320.600	€15.600
6)	€180.660		€18.260
7)	€859.400	€32.800	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΣΗΣ

6.1 Στοιχεία Ενεργητικού και Υποχρεώσεων

6.2 Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης

6.1 Στοιχεία Ενεργητικού και Υποχρεώσεων

Το Ενεργητικό μέρος της Λογιστικής Εξίσωσης υποδιαιρείται ως εξής:

Κτήρια

Έπιπλα

Εμπορεύματα

Χρεώστες

Μηχανήματα

Οχήματα

Τράπεζα

Μετρητά στο ταμείο

Οι Υποχρεώσεις της Λογιστικής Εξίσωσης υποδιαιρούνται ως εξής:

Χρεώστης είναι ένα πρόσωπο ή μια επιχείρηση που χρωστά χρήματα στην επιχείρηση, αφού έχει αγοράσει με πίστωση. Στην αγγλική ορολογία είναι γνωστός ως trade receivable.

Πιστωτής είναι ένα πρόσωπο ή μια επιχείρηση στην οποία η επιχείρηση χρωστά χρήματα μετά την παροχή εμπορευμάτων ή υπηρεσιών χωρίς να γίνει άμεση πληρωμή (με πίστωση). Στην αγγλική ορολογία είναι γνωστός ως trade payable.

Αγοράζω με πίστωση (on credit) = Αγοράζω τώρα, πληρώνω μετά!

Συνοπτικά:

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (NON CURRENT ASSETS)	ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ (NON CURRENT LIABILITIES)
Ακίνητα (Premises)	Δάνειο (μεγαλύτερο του 1 έτους)
Κτήρια (Buildings)	
Μηχανοκίνητα οχήματα (Motor vehicles)	
Εμπορικά οχήματα (Delivery vehicles)	
Έπιπλα (Furniture)	
Εξοπλισμός (Equipment)	
Μηχανήματα (Machinery)	
Εξαρτήματα (Fixtures and fittings)	
Υπολογιστές (Computers)	
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (CURRENT ASSETS)	ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ (CURRENT LIABILITIES)
Εμπορεύματα (Inventory)	Δάνειο (μικρότερο του 1 έτους)
Χρεώστες (Trade receivables)	Πιστωτές (Trade payables)
Μετρητά στην τράπεζα (Cash at bank)	Παρατράβηγμα τράπεζας (Bank overdraft)
Μετρητά στο Ταμείο (Cash in hand)	

Ας μελετήσουμε το πιο κάτω παράδειγμα:
Η Μαρία λειτουργεί το δικό της ανθοπωλείο, αφού επένδυσε κεφάλαιο €100.000. Τα υπόλοιπα δεδομένα της επιχείρησής της έχουν ως εξής:

Δάνειο 5 μηνών €2.000

Πιστωτές €5.000

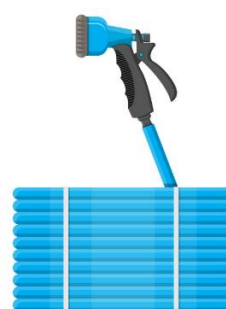
Δάνειο 10 χρόνων
€63.000

Κτήριο €120.000

Έπιπλα €10.000

Μηχανήματα €4.000

Εξοπλισμός €5.000

Όχημα €25.000

Εμπορεύματα €2.000

Τράπεζα €3.000

Μετρητά στο ταμείο €1.000

Ποια από τα πιο πάνω στοιχεία ανήκουν στο Πάγιο Ενεργητικό, στο Κυκλοφοριακό Ενεργητικό, στις Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις και στις Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις;

Έλεγξε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

- 1.1. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Ενεργητικού:
  - α) Δάνειο
  - β) Πιστωτές
  - γ) Κτήρια
  - δ) Παρατράβηγμα τράπεζας

- 1.2. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Υποχρεώσεων:
  - α) Υπολογιστές
  - β) Οχήματα
  - γ) Έπιπλα
  - δ) Πιστωτές

- 1.3. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Πάγιου Ενεργητικού:
  - α) Χρεώστες
  - β) Μετρητά στην τράπεζα
  - γ) Πιστωτές
  - δ) Εξοπλισμός

- 1.4. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Κυκλοφοριακού Ενεργητικού:
  - α) Μετρητά στο ταμείο
  - β) Εξαρτήματα
  - γ) Παρατράβηγμα τράπεζας
  - δ) Μηχανήματα

- 1.5. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Μακροπρόθεσμων Υποχρεώσεων:
  - α) Ακίνητα
  - β) Παρατράβηγμα τράπεζας
  - γ) Μετρητά στην τράπεζα
  - δ) Δάνειο πέραν του ενός έτους

- 1.6. Ποιο από τα πιο κάτω αποτελεί παράδειγμα Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων:
  - α) Κτήρια
  - β) Πιστωτές
  - γ) Εμπορεύματα
  - δ) Χρεώστες

Άσκηση 2:

Να κυκλώσετε την ορθή απάντηση με βάση τις επιλογές που δίνονται.

- 2.1. Which of the following is an example of an Asset:
- a) Loan
  - b) Bank overdraft
  - c) Trade receivables
  - d) Trade payables
- 2.2. Which of the following is an example of a Liability:
- a) Inventory
  - b) Cash in hand
  - c) Bank overdraft
  - d) Cash in bank
- 2.3. Which of the following is an example of a Non Current Asset:
- a) Trade payables
  - b) Buildings
  - c) Cash in bank
  - d) Loan
- 2.4. Which of the following is an example of a Current Asset:
- a) Equipment
  - b) Furniture
  - c) Inventory
  - d) Fixtures and fittings
- 2.5. Which of the following is an example of a Non Current Liability:
- a) Machinery
  - b) Loan repaid in two years
  - c) Vehicles
  - d) Loan repaid within six months
- 2.6. Which of the following is an example of a Current Liability:
- a) Trade receivables
  - b) Premises
  - c) Owing to bank
  - d) Furniture

Συμπεραίνουμε έτσι, ότι η λογιστική εξίσωση είναι δυνατό να αναλυθεί στις υποκατηγορίες των μερών της. Πιο απλά στην ελληνική ορολογία:

Ενεργητικό = Κεφάλαιο + Υποχρεώσεις

Πάγιο Ενεργητικό + Κυκλοφοριακό Ενεργητικό = Κεφάλαιο + Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις + Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

Για παράδειγμα:

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
€500.000	€200.000	€300.000

ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
€400.000	€100.000	€200.000	€250.000	€50.000

Στην αγγλική ορολογία:

Assets = Capital + Liabilities

Non Current Assets + Current Assets = Capital + Non Current Liabilities + Current Liabilities

ASSETS	CAPITAL	LIABILITIES
€500.000	€200.000	€300.000

NON CURRENT ASSETS	CURRENT ASSETS	CAPITAL	NON CURRENT LIABILITIES	CURRENT LIABILITIES
€400.000	€100.000	€200.000	€250.000	€50.000

Έλεγξε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα.

	ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
1)	€160.000	€30.000	€80.000	€100.000	
2)	€98.000	€12.000	€60.000		€25.000
3)	€72.000	€45.000		€48.000	€35.000
4)		€50.000	€13.000	€25.000	€25.000
5)	€1.000		€40.000	€30.000	€35.000
6)	€7.000	€6.000		€10.000	€3.000
7)	€63.000	€7.000	€35.000		€5.000
8)		€14.000	€14.000	€16.000	€5.000
9)	€90.000	€8.000	€45.000	€25.000	
10)	€3.000		€700	€10.000	€7.700

Άσκηση 2:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα.

	NON CURRENT ASSETS	CURRENT ASSETS	CAPITAL	NON CURRENT LIABILITIES	CURRENT LIABILITIES
1)	€350.000		€300.000	€50.000	€1.000
2)	€15.000	€45.000	€20.000	€10.000	
3)		€25.000	€15.000	€15.000	€30.000
4)	€3.550	€1.000		€2.550	€1.000
5)	€150.000	€50.000	€10.000	€50.000	
6)		€1.050	€1.200	€200	€600
7)	€100.000	€50		€500	€15.000
8)	€3.000		€50	€500	€5.000
9)	€45.000	€10.000	€40.000		€5.000
10)	€1.200	€100	€1.000		€250

Ασκήσεις: 15-20
Σελ.: 160-162

6.2 Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης

Γνωρίζοντας τη λογιστική εξίσωση και τα στοιχεία του Ενεργητικού και του Παθητικού μιας επιχείρησης, είναι εύκολο κανείς να ετοιμάσει την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης της επιχείρησης.

Η **Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης** παρουσιάζει την οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Η Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης αποτελεί ουσιαστικά την εφαρμογή της λογιστικής εξίσωσης σε κάθετη μορφή:

Στην ελληνική ορολογία:

Ενεργητικό = Κεφάλαιο + Υποχρεώσεις

<u>Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης την .....</u>		€	€
<u>Ενεργητικό</u>			
Πάγιο Ενεργητικό			
Κτήρια	X		
Οχήματα	X		
Μηχανήματα	X		
Εξοπλισμός	X		
Έπιπλα (κ.ά.)	X		X
Κυκλοφοριακό Ενεργητικό			
Εμπορεύματα	X		
Χρεώσεις	X		
Μετρητά στην τράπεζα	X		
Μετρητά στο ταμείο	X		X
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ			X
<u>Κεφάλαιο & Υποχρεώσεις</u>			
<u>Κεφάλαιο</u>			
<u>Υποχρεώσεις</u>			
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις			
Δάνειο (άνω του ενός έτους)			X
Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις			
Δάνειο (κάτω του ενός έτους)	X		
Πιστωτές	X		
Παρατράβηγμα τράπεζας	X		X
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ			X

Υποχρεώσεις + Κεφάλαιο = Ενεργητικό

Στην αγγλική ορολογία:

Assets = Capital + Liabilities

		Statement of Financial Position as at			
		€	€		
Assets	Assets				
	Non Current Assets				
	Buildings	X			
	Vehicles	X			
	Machinery	X			
	Equipment	X			
	Furniture (etc.)	X		X	
	Current Assets				
	Inventory	X			
Trade receivables	X				
Bank	X				
Cash	X		X		
	TOTAL ASSETS		X	✓	
Capital & Liabilities	Capital & Liabilities				
	Capital			X	
	Liabilities				
	Non Current Liabilities				
	Loan (more than a year)			X	
	Current Liabilities				
	Loan (less than a year)	X			
	Trade payables	X			
Bank Overdraft	X		X		
	TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		X	✓	

Η διδασκαλία της Λογιστικής στην Κύπρο γίνεται κυρίως στην Αγγλική γλώσσα.

Ας μελετήσουμε το πιο κάτω παράδειγμα:

Ο Νίκος Γεωργίου επένδυσε κεφάλαιο ύψους €115.000 στην επιχείρησή του και συγκεκριμένα σε μια πιτσαρία.

Την 31^η Δεκεμβρίου 20XX, η πιτσαρία του Νίκου Γεωργίου είχε τραπεζικό δάνειο ύψους €38.000 με ημερομηνία εξόφλησης τα επόμενα πέντε χρόνια, παρατράβηγμα στην τράπεζα ύψους €2.000, οφειλή €5.000 σε πιστωτές και τα εξής στοιχεία:

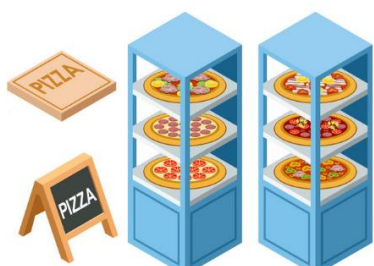
Κτήριο €90.000

Μηχανήματα €16.000

Εμπορικό όχημα €18.000

Εξοπλισμός €14.000

Εξαρτήματα €4.000

Έπιπλα €8.000

Εμπορεύματα €7.000

Χρεώστες €2.000

Μετρητά στο ταμείο €1.000

Ας δούμε τώρα με τα στοιχεία που έχουν δοθεί πώς μπορεί να ετοιμαστεί η Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης της Πιτσαρίας του Νίκου Γεωργίου την 31^η Δεκεμβρίου 20XX.

Πιτσαρία Νίκου Γεωργίου
Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 20XX

	€	€
<u>Ενεργητικό</u>		
Πάγιο Ενεργητικό		
Κτήρια	90.000	
Εμπορικά οχήματα	18.000	
Μηχανήματα	16.000	
Εξοπλισμός	14.000	
Έπιπλα	8.000	
Εξαρτήματα	4.000	150.000
 Κυκλοφοριακό Ενεργητικό		
Εμπορεύματα	7.000	
Χρεώστες	2.000	
Μετρητά στο ταμείο	1.000	10.000
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		160.000
 <u>Κεφάλαιο & Υποχρεώσεις</u>		
<u>Κεφάλαιο</u>		115.000
 <u>Υποχρεώσεις</u>		
Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις		
Δάνειο (5 έτη)		38.000
 Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις		
Πιστωτές	5.000	
Παρατράβηγμα τράπεζας	2.000	7.000
ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ		160.000

Για να είναι σωστή
 η Κατάσταση
 Χρηματοοικονομικής
 Θέσης πρέπει
 να ισχύει η
 λογιστική εξίσωση!

Ας δούμε και ένα παράδειγμα στην αγγλική ορολογία.

Melina Petrou invested the amount of €570.000 as capital to start her own Private Hospital.

On 31st of December 20XX, the Hospital owed a long-term bank loan equal to €366.000 and a short-term bank loan equal to €40.000. Additional information on that date follows:

Premises €480.000

Trade Receivables €80.000

Fittings €8.000

Trade Payables €24.000

Vehicles €171.000

Equipment €33.000

Bank €10.000

Machinery €218.000

The preparation of the Statement of Financial Position of Melina Petrou Hospital as at 31st December 20XX is presented as follows.

Melina Petrou Hospital
Statement of Financial Position as at 31st December 20XX

	€	€
<u>Assets</u>		
Non Current Assets		
Premises	480.000	
Machinery	218.000	
Vehicles	171.000	
Equipment	33.000	
Fittings	8.000	910.000
Current Assets		
Trade receivables	80.000	
Bank	10.000	90.000
TOTAL ASSETS		1.000.000
 <u>Capital & Liabilities</u>		
<u>Capital</u>		
		570.000
 <u>Liabilities</u>		
Non Current Liabilities		
Loan (20 years)		366.000
 Current Liabilities		
Loan (10 months)	40.000	
Trade payables	24.000	64.000
TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		1.000.000

Τα στοιχεία της κατηγορίας του Κυκλοφοριακού Ενεργητικού (Current Assets) τοποθετούνται με συγκεκριμένη σειρά, από το δυσκολότερο ρευστοποιήσιμο στοιχείο στο ευκολότερο.

Η σειρά έχει ως εξής:

1. Εμπορεύματα (Inventory)
2. Χρεώστες (Trade receivables)
3. Μετρητά στην τράπεζα (Bank)
4. Μετρητά στο ταμείο (Cash)

Έλεγξε τις γνώσεις σου

Άσκηση 1:

Δίνονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Κτήρια	€170.000	Χρεώστες	€9.000
Κεφάλαιο	€220.000	Εμπορεύματα	€4.500
Μηχανήματα	€97.000	Δάνειο (3 έτη)	€60.000
Έπιπλα	€18.000	Μετρητά στο ταμείο	€1.500
Πιστωτές	€6.000	Παρατράβηγμα τράπεζας	€14.000

Να ετοιμάσετε την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 20XX για την επιχείρηση του Αντώνη Θεμιστοκλέους.

Αντώνης Θεμιστοκλέους

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 20XX

€

€

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Πάγιο Ενεργητικό

.....
.....
.....

Κυκλοφοριακό Ενεργητικό

.....
.....
.....

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Κεφάλαιο .....

Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....
.....

Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....
.....

ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Άσκηση 2:

Δίνονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Οχήματα	€135.000	Δάνειο (4 έτη)	€365.000
Χρεώστες	€4.000	Εμπορεύματα	€215.000
Εξοπλισμός	€133.000	Κεφάλαιο	€120.000
Πιστωτές	€56.000	Δάνειο (7 μήνες)	€19.000
Εξαρτήματα	€47.000	Μετρητά στην τράπεζα	€26.000

Να ετοιμάσετε την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 20XX για την επιχείρηση του Πέτρου Γεωργίου.

Πέτρος Γεωργίου

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 20XX

€

€

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Πάγιο Ενεργητικό

.....
.....
.....

Κυκλοφοριακό Ενεργητικό

.....
.....
.....

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Κεφάλαιο

.....

Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....

Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....

.....

ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Άσκηση 3:

The following information is given:

Inventory	€2.500
Machinery	€46.700
Cash in hand	€400
Furniture	€6.600
Capital	€45.000
Cash at bank	€3.700

Delivery vehicles	€38.600
Loan (6 years)	€56.000
Trade receivables	€7.100
Trade payables	€6.500
Short term loan	€8.000
Equipment	€9.900

Prepare the Statement of Financial Position at 31st December 20XX for the business of Helen Aristophanous.

Helen Aristophanous

Statement of Financial Position as at 31st December 20XX

€

€

ASSETS

Non Current Assets

.....

.....

.....

.....

Current Assets

.....

.....

.....

.....

TOTAL ASSETS

CAPITAL & LIABILITIES

Capital .....

Non Current Liabilities

.....

Current Liabilities

.....

.....

TOTAL CAPITAL & LIABILITIES

Άσκηση 4:

The following information is given:

Buildings	€480.000
Equipment	€53.000
Cash	€12.000
Bank overdraft	€34.000
Capital	€470.000

Trade payables	€40.000
Inventory	€14.000
Trade receivables	€26.000
Motor vehicles	€135.000
Loan (8 months)	€176.000

Prepare the Statement of Financial Position at 31st December 20XX for the business of Andreas Savva.

Andreas Savva

Statement of Financial Position as at 31st December 20XX

€

€

ASSETS

Non Current Assets

.....
.....
.....

Current Assets

.....
.....
.....

TOTAL ASSETS

CAPITAL & LIABILITIES

Capital .....

Current Liabilities

.....
.....
.....

TOTAL CAPITAL & LIABILITIES

**Ασκήσεις: 21-37
Σελ.: 163-179**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Άσκηση 1:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία του Ενεργητικού μιας επιχείρησης.

Μετρητά στο ταμείο	
Κεφάλαιο	
Μηχανήματα	
Έπιπλα	
Πιστωτές	

Χρεώστες	
Εμπορεύματα	
Δάνειο	
Κτήρια	
Παρατράβηγμα τράπεζας	

Άσκηση 2:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία του Πάγιου Ενεργητικού μιας επιχείρησης.

Οχήματα	
Χρεώστες	
Εξοπλισμός	
Πιστωτές	
Εξαρτήματα	

Κτήρια	
Εμπορεύματα	
Κεφάλαιο	
Μετρητά στο ταμείο	
Μετρητά στην τράπεζα	

Άσκηση 3:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία του Κυκλοφοριακού Ενεργητικού μιας επιχείρησης.

Εξοπλισμός	
Κεφάλαιο	
Χρεώστες	
Έπιπλα	
Μετρητά στο ταμείο	

Πιστωτές	
Εμπορεύματα	
Μετρητά στην τράπεζα	
Μηχανήματα	
Παρατράβηγμα τράπεζας	

Άσκηση 4:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία των Υποχρεώσεων μιας επιχείρησης.

Μετρητά στο ταμείο	
Κεφάλαιο	
Μηχανήματα	
Έπιπλα	
Πιστωτές	
Εξοπλισμός	

Χρεώστες	
Εμπορεύματα	
Δάνειο	
Κτήρια	
Παρατράβηγμα τράπεζας	
Οχήματα	

Άσκηση 5:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία των Μακροπρόθεσμων Υποχρεώσεων μιας επιχείρησης.

Οχήματα	
Χρεώστες	
Δάνειο (6 μηνών)	
Πιστωτές	
Εξαρτήματα	
Δάνειο (1,5 έτους)	

Κτήρια	
Εμπορεύματα	
Κεφάλαιο	
Μετρητά στο ταμείο	
Μετρητά στην τράπεζα	
Δάνειο (4 ετών)	

Άσκηση 6:

Να σημειώσετε ✓ στα στοιχεία των Βραχυπρόθεσμων Υποχρεώσεων μιας επιχείρησης.

Εξοπλισμός	
Κεφάλαιο	
Χρεώστες	
Έπιπλα	
Μετρητά στο ταμείο	
Δάνειο (3 μηνών)	

Πιστωτές	
Δάνειο (5 ετών)	
Μετρητά στην τράπεζα	
Μηχανήματα	
Παρατράβηγμα τράπεζας	
Εμπορεύματα	

Άσκηση 7:

Note a ✓ when the example is an Asset.

Inventory	
Machinery	
Cash in hand	
Furniture	
Capital	
Cash at bank	

Delivery vehicles	
Loan (6 years)	
Trade receivables	
Trade payables	
Short term loan	
Equipment	

Άσκηση 8:

Note a ✓ when the example is a Non Current Asset.

Buildings	
Equipment	
Cash	
Bank overdraft	
Capital	
Furniture	

Trade payables	
Inventory	
Trade receivables	
Motor vehicles	
Loan (8 months)	
Loan (3 years)	

Άσκηση 9:

Note a ✓ when the example is a Current Asset.

Buildings	
Equipment	
Cash	
Bank overdraft	
Capital	
Premises	
Furniture	

Trade payables	
Inventory	
Trade receivables	
Motor vehicles	
Loan (8 months)	
Machinery	
Loan (2 years)	

Άσκηση 10:

Note a ✓ when the example is a Liability.

Inventory	
Machinery	
Cash in hand	
Furniture	
Capital	
Cash at bank	

Delivery vehicles	
Loan (6 years)	
Trade receivables	
Trade payables	
Short term loan	
Equipment	

Άσκηση 11:

Note a ✓ when the example is a Non Current Liability.

Buildings	
Equipment	
Cash	
Bank overdraft	
Capital	
Loan (3 years)	

Trade payables	
Inventory	
Trade receivables	
Motor vehicles	
Loan (8 months)	
Fixtures and fittings	

Άσκηση 12:

Note a ✓ when the example is a Current Liability.

Bank overdraft	
Capital	
Cash	
Buildings	
Equipment	
Loan (12 years)	
Furniture	

Motor vehicles	
Loan (7 months)	
Trade receivables	
Trade payables	
Inventory	
Machinery	
Loan (2 years)	

Άσκηση 14:

Write next to each item one of the following:

Non Current Asset, Current Asset, Non Current Liability, Current Liability.

1)	Premises	
2)	Motor vehicles	
3)	Computers	
4)	Cash in hand	
5)	Trade receivables	
6)	Equipment	
7)	Buildings	
8)	Land	
9)	Loan repaid in five months	
10)	Inventory	
11)	Trade payables	
12)	Loan repaid in a month	
13)	Delivery vehicles	
14)	Loan repaid in thirty years	
15)	Fixtures and fittings	
16)	Furniture	
17)	Machinery	
18)	Owing to bank	
19)	Loan repaid in two years	
20)	Property	

Άσκηση 15:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ
1)	€120.000	€17.000	€65.000	€13.000	
2)		€51.000	€10.500	€96.800	€9.900
3)	€200.100	€30.900	€0	€60.700	
4)	€75.000	€0	€32.000		€19.000
5)	€0		€55.000	€0	€11.000
6)	€340.000	€12.000		€80.000	€240.000
7)		€15.900	€0	€13.500	€2.400

Άσκηση 16:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
1)	€22.000	€9.000	€14.000	€26.000	
2)		€5.600	€18.000	€32.000	€7.000
3)	€48.000		€6.000	€55.000	€14.000
4)	€89.000	€11.000	€20.000		€78.000
5)	€41.000	€32.000		€60.000	€80.000
6)		€4.400	€0	€12.000	€16.400
7)	€9.980		€1.280	€21.600	€0

Άσκηση 17:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	NON CURRENT ASSETS	CURRENT ASSETS	CAPITAL	NON CURRENT LIABILITIES	CURRENT LIABILITIES
1)	€88.700	€32.300		€0	€49.500
2)		€11.660	€78.880	€144.500	€0
3)	€4.630		€5.610	€10.770	€5.410
4)	€139.000	€0		€49.000	€6.000
5)	€50.200	€170.800	€0		€68.400
6)		€240.100	€310.000	€430.500	€10.500
7)	€600.400	€20.500	€400.900	€15.900	

Άσκηση 18:

Να συμπληρώσετε τον πιο κάτω πίνακα:

	NON CURRENT LIABILITIES	CURRENT LIABILITIES	CAPITAL	NON CURRENT ASSETS	CURRENT ASSETS
1)		€70.300	€250.000	€900.000	€100.000
2)	€210.600		€210.400	€600.700	€300.300
3)	€4.580	€7.560	€22.430		€30.890
4)	€89.980	€77.220		€260.100	€99.100
5)	€60.000	€400.780	€0	€460.780	
6)		€3.310	€4.420	€9.500	€7.600
7)	€10.610	€5.780		€16.000	€12.330

Άσκηση 19:

Find the total amount of **assets** based on the following information:

Machinery	€12.000
Furniture	€5.300
Trade payables	€2.600
Bank	€6.000
Equipment	€2.400
Cash	€3.000
Buildings	€280.000
Long term loans	€18.500
Motor vans	€15.100
Trade receivables	€1.700
Inventory	€14.500

Show your workings:

.....
.....

Άσκηση 20:

Find the total amount of **liabilities** based on the following information:

Premises	€400.800
Equipment	€13.500
Trade payables	€16.100
Cash in hand	€500
Loan	€26.600
Trade receivables	€12.000
Bank overdraft	€400
Delivery vehicles	€18.200

Show your workings:

.....
.....

Άσκηση 21:

Δίνονται τα πιο κάτω στοιχεία:

Έπιπλα	€18.750	Δάνειο (2040)	€11.400
Παρατράβηγμα τράπεζας	€150	Εξοπλισμός	€11.350
Ταμείο	€900	Μηχανήματα	€9.900
Ακίνητα	€124.000	Οχήματα	€6.230
Πιστωτές	€160	Εμπορεύματα	€8.300
Χρεώστες	€5.570	Κεφάλαιο	€173.290

Να ετοιμάσετε την Κατάσταση Χρηματοοικονομικής θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 2021 για την επιχείρηση της Σοφίας Μάρκου.

Σοφία Μάρκου

Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης την 31^η Δεκεμβρίου 2021

€

€

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

Πάγιο Ενεργητικό

.....

.....

.....

.....

.....

Κυκλοφοριακό Ενεργητικό

.....

.....

.....

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ & ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Κεφάλαιο .....

Μακροπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....

.....

Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις

.....

.....

ΣΥΝΟΛΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Άσκηση 22:

The following information is given:

Capital	€250.000
Buildings	€280.000
Loan (repaid in 2030)	€130.000
Bank	€5.000
Trade receivables	€12.000

Cash	€3.000
Trade payables	€20.000
Vehicles	€70.000
Inventory	€10.000
Furniture	€20.000

Prepare the Statement of Financial Position at 31st December 2021 for the business of Michalis Eracleous.

Michalis Eracleous

Statement of Financial Position as at 31st December 2021

€

€

ASSETS

Non Current Assets

.....

.....

.....

Current Assets

.....

.....

.....

.....

TOTAL ASSETS

CAPITAL & LIABILITIES

Capital .....

Non Current Liabilities

.....

Current Liabilities

.....

TOTAL CAPITAL & LIABILITIES

Άσκηση 23:

Athena Savvidou is the owner of a Music Store. The following information is to be used for the Store's Statement of Financial Position as at 30 April 20XX:

Buildings €55.000, Trade receivables €500, Long term loan €47.000, Capital €60.000, Equipment €3.000, Trade payables €80.000, Cash €9.500, Bank overdraft €8.000, Motor vehicles €27.000, Inventory €100.000.

Prepare the Statement of Financial Position of Music Store as at 30 April 20XX, based on the above information:

Music Store
Statement of Financial Position as at 30th April 20XX

€

€

ASSETS

Non Current Assets

.....
.....
.....

Current Assets

.....
.....
.....

TOTAL ASSETS

CAPITAL & LIABILITIES

Capital .....

Non Current Liabilities

.....

Current Liabilities

.....
.....

TOTAL CAPITAL & LIABILITIES

Άσκηση 24:

Antonis Kapnos is the owner of a Chinese Restaurant, called “Chinese Dream”. The following information are to be used for its Statement of Financial Position as at 28 February 20XX:

Buildings €550.000, Bank overdraft €21.825, Trade receivables €32.780, Capital €668.406, Cash €8.000, Short term loan €31.906, Furniture €82.000, Machinery €105.972, Trade payables €72.000, Inventory €15.385.

Prepare the Statement of Financial Position of Chinese Dream Restaurant as at 28 February 20XX, based on the above information.

Chinese Dream Restaurant
Statement of Financial Position as at 28th February 20XX

€

€

ASSETS

Non Current Assets

.....
.....
.....

Current Assets

.....
.....
.....

TOTAL ASSETS

CAPITAL & LIABILITIES

Capital .....

Current Liabilities

.....
.....
.....

TOTAL CAPITAL & LIABILITIES

Άσκηση 34:

Elena Sofianou has a Disco. Some information is missing from her Statement of Financial Position at 31 January 20XX. Fill the missing information.

Disco		
Statement of Financial Position as at 31st January 20XX		
	€	€
<u>Assets</u>		
<u>Non Current Assets</u>		
Equipment	18.000	
Motor Vehicles	12.000	
Furniture	____	58.000
<u>Current Assets</u>		
Inventory	16.000	
Trade receivables	____	
Cash	1.400	____
TOTAL ASSETS		<u>76.000</u>
<u>Capital & Liabilities</u>		
<u>Capital</u>		
		50.000
<u>Liabilities</u>		
<u>Non Current Liabilities</u>		
Loan		12.000
<u>Current Liabilities</u>		
Trade payables	____	
Bank overdraft	7.600	
TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		<u>76.000</u>

Άσκηση 35:

Constantinos Theodorou has a Music Hall that operates with live music and rock bands. Some information is missing from his Hall's Statement of Financial Position at 31 March 20XX. Fill the missing information.

Music Hall		
Statement of Financial Position as at 31st March 20XX		
	€	€
<u>Assets</u>		
<u>Non Current Assets</u>		
Land	____	
Property, plant & equipment	<u>15.000</u>	350.000
<u>Current Assets</u>		
Inventory	55.000	
Trade receivables	____	
Cash	<u>7.000</u>	____
TOTAL ASSETS		<u><u>448.500</u></u>
<u>Capital & Liabilities</u>		
<u>Capital</u>		
		255.500
<u>Liabilities</u>		
<u>Current Liabilities</u>		
Trade payables	____	
Bank overdraft	<u>120.050</u>	<u> </u>
TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		<u><u> </u></u>

Άσκηση 36:

Demetra Antoniadou has a restaurant called “Sushi Express”. Some information are missing from the Restaurant’s Statement of Financial Position at 30 April 20XX. Fill the missing information.

Sushi Express		
Statement of Financial Position as at 30th April 20XX		
	€	€
<u>Assets</u>		
<u>Non Current Assets</u>		
Buildings	560.500	
Equipment	100.000	
Delivery Vans	____	740.500
<u>Current Assets</u>		
Inventory	17.000	
Trade receivables	____	
Cash in hand	10.000	____
TOTAL ASSETS		
<u>Capital & Liabilities</u>		
<u>Capital</u>		
		684.975
<u>Liabilities</u>		
<u>Non Current Liabilities</u>		
Loan (2025)		38.725
<u>Current Liabilities</u>		
Trade payables	____	
Loan (2022)	13.800	
TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		798.000

Άσκηση 37:

Stavros Georgiou has a Pizza Restaurant that makes delicious pizzas. Some information is missing from his Restaurant's Statement of Financial Position at 31 May 20XX. Fill the missing information.

Pizza Restaurant		
Statement of Financial Position as at 31st May 20XX		
	€	€
<u>Assets</u>		
<u>Non Current Assets</u>		
Buildings	____	
Equipment	8.900	
Vans	23.300	182.200
<u>Current Assets</u>		
Trade receivables	3.000	
Cash in bank	____	
Cash in hand	4.250	____
TOTAL ASSETS		195.390
<u>Capital & Liabilities</u>		
<u>Capital</u>		
		93.000
<u>Liabilities</u>		
<u>Current Liabilities</u>		
Trade payables	____	
Short term loan	2.900	
TOTAL CAPITAL & LIABILITIES		

